

شهر انسان محور

خیابان، قلب تپنده شهر
زندگی در شهرهای راه راهی!

برای انسان گرا شدن شهرها و برآورده کردن نیازهای شهروندان، باید طرح های شهری به روز و در لحظه، بنا به شرایط زمانی و مکانی طراحی شوند؛ چرا که شهر مانند یک موجود زنده به سرعت تغییر می کند و منتظر نمی ماند.

معماری و شهرسازی

- ۱ سر مقاله / محمد محبوب سیف کتی
- ۲ غباری بر خاطرات شهر / خسرو بامدادان
- ۳ شهر انسان محور، رویکردی نوین در طراحی شهری / فاطمه عاشوری
- ۶ معرفی نظریه سازان برجسته شهرسازی انسان گرا
- ۸ معرفی کتاب / فرانسیس تیالز
- ۹ چشم ها را باید شست، جور دیگر باید دید / ضحی جعفری
- ۱۱ نشانه های شهری در شهرهای بی نشان / علیرضا مهدوی
- ۱۴ خیابان، قلب تپنده شهر / فاطمه حیدریان، عالیبه محمودی
- ۱۸ خیلی دور، خیلی نزدیک / علیرضا مهدوی، محمد قاسمی
- ۱۹ مدیریت حمل و نقل شهری، گامی به سوی توسعه پایدار
- ۲۲ شهری برای همیشه / زهرا جعفری

فضای سبز

- ۲۳ دیپاچه ای به فضای سبز شهری و ارائه راهکارها / سینا معماری
- ۲۷ پارک بانوان، باید ها و نبایدها / سارا اسدالله پور
- ۲۹ آزاد، درخت جنگلی بومی مازندران
- ۳۱ درختچه فیکوس بنجامین
- ۳۲ معرفی چند گونه متناسب پوشش های گیاهی / مریم براری

با مادر زمین

- ۳۴ فرونشست زمین، تهدیدی برای شهر
- ۳۵ انتقال آب بین حوضه ای / نرجس طباطبائی، مریم یوسفی، زهرا جعفری

پسماند

- ۳۹ زباله، سرمایه ملی یا معضل ملی؟ / زهرا زلیکانی

یک تجربه

- ۴۵ آیین نامه پیشگیری از آتش سوزی در ژاپن / حسین جویی

فرهنگی

- ۴۷ تصویر زندگی
- ۴۹ روانشناسی / دکتر حسن اسحاقی
- ۵۰ گزارش / پنجمین جشنواره ملی بهار نارنج
- ۵۲ گزارش / چهارمین جشنواره کنسروی آئلیه معماری / آرش وحدت
- ۵۴ زندگی نامه / ابن شهر آشوب ساروی مازندرانی
- ۵۶ جدول / حامد فتحی
- ۵۷ شعر / قایقی خواهم ساخت
- ۵۸ منظر شهری
- ۵۹ فراخوان مقاله

فصلنامه شهرداری ساری

شماره دوم / تابستان ۱۳۹۵

به نام آنکه جان را فکرت آموخت
چراغ دل به نور جان پرافروخت

صاحب امتیاز: شهرداری ساری

مدیر مسئول: محمد محبوب سیف کتی

سردبیر: ضحی جعفری

زیر نظر شورای سردبیری

همکاران این شماره:

زهرا زلیکانی، فاطمه عاشوری

علیرضا مهدوی، سارا اسدالله پور

حامد فتحی، آرش وحدت

با تشکر از:

رقیه محمدی، مصطفی عباسی

سینا منتظر و مهرداد فلاح

طراحی و صفحه آرایی: نادره خدادادی

طرح روی جلد: شاهین هوشمند

عکس پشت جلد: ابراهیم فلاح

ویراستار: مریم محمودی

فصلنامه شهر پویا آماده دریافت پیشنهادات،

انتقادات و آثار شما در حوزه های عمران و

شهرسازی، محیط زیست شهری، فرهنگی و

اجتماعی، فن آوری اطلاعات، مدیریت بحران و

امنیت شهری است.

آدرس پستی: مازندران، ساری، بلوار آزادی

میدان شهید قاسمی، ساختمان مرکزی

شهرداری ساری، اداره طرح و برنامه

پست الکترونیک:

shahrepooya94@gmail.com

شماره تماس:

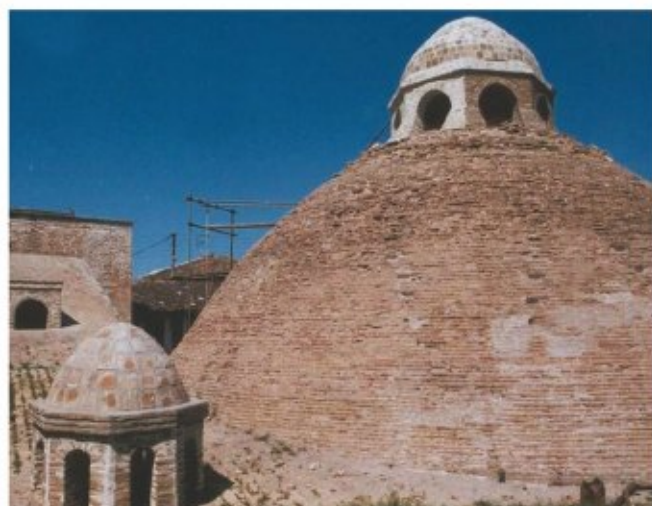
۰۱۱-۳۳۵۱۶۰۲۶ و ۰۱۱-۳۳۵۱۶۱۴۸

نمابر: ۰۱۱-۳۳۵۱۶۱۴۸

سامانه پیامکی: ۳۰۰۰۷۱۳۷۳

تنظیم: مهدی خلیلی نصیری

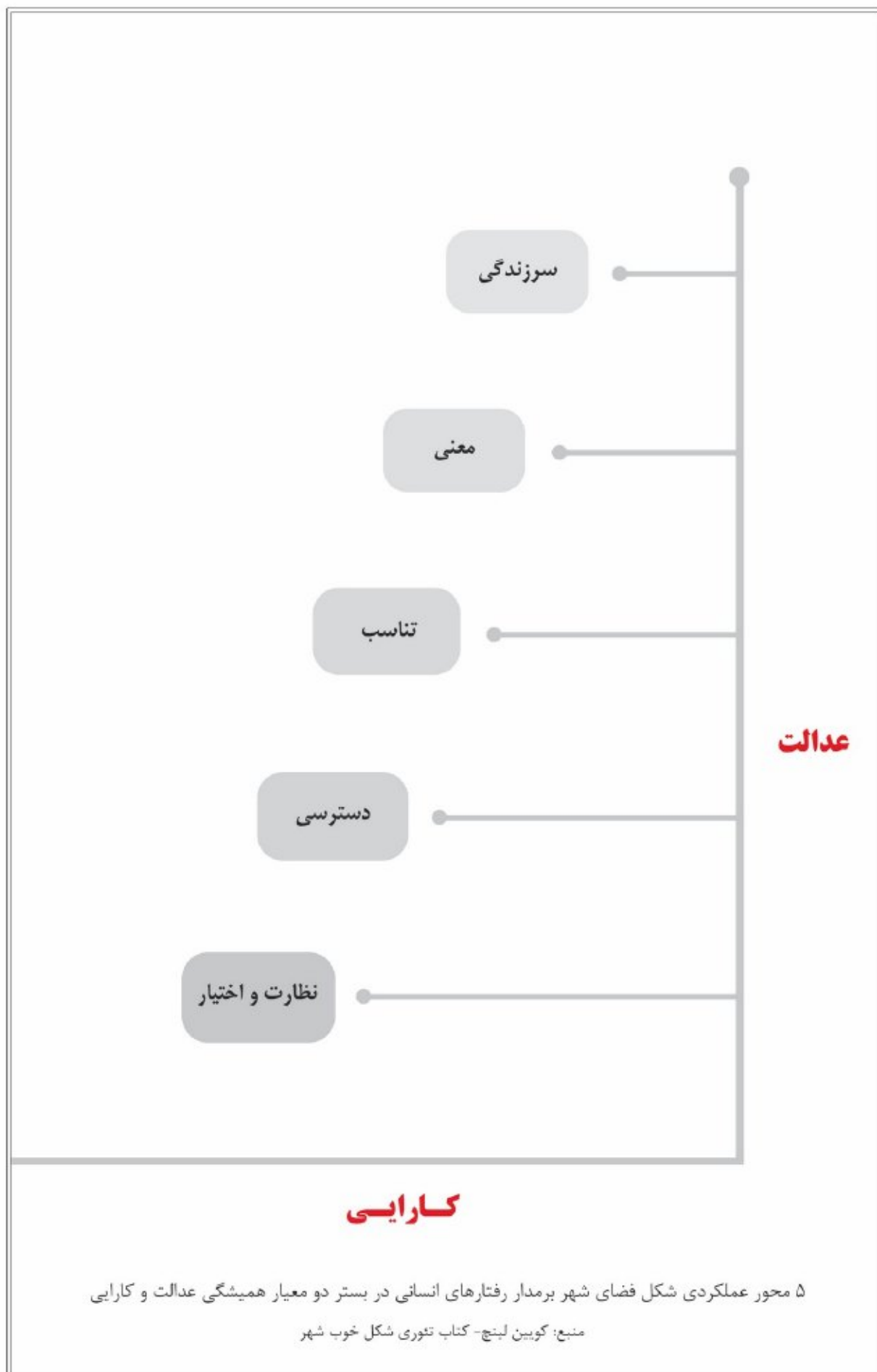

آب انبار نو که به زبان محلی به آن «نو انبار» گفته می شود، در شهر ساری مرکز استان مازندران قرار دارد و یکی از جاذبه های تاریخی این استان به شمار می رود.

آب انبار نو در مرکز شهر ساری، در محله نو انبار، در مجاورت خیابان ۱۸ دی واقع شده است. این آب انبار را خورشید خانم (از خاندان کنی ها) در زمان قاجاریه ساخته است. تمام اجزای آن از مدخل، پلکان، پا شیر و قسمت انبار آب (که با پوشش گنبدی ساخته شده است) پا برجاست؛ ولی مدخل آن با آجر و سیمان مسدود شده است. مدخل آن در کوچه قرار دارد که بالای سردر آن، نشانه هایی از تزئینات کاشی کاری مشاهده می شود و سایر قسمت های آب انبار در خانه شخصی واقع شده است.

آب انبار نو از بزرگترین آب انبارهای شهر و دارای سقف گنبدی و هشت پنجره نورگیر برای تهویه است. ارتفاع آب انبار تا بالای نورگیر ۲۱ متر و ارتفاع مخزن آب حدود ۱۳ متر و اندود داخل مخزن از جنس ساروج است. در طرفین سر در آب انبار نیز دو اطاق نما با تزئینات کاشی معرق به چشم می خورد.

سرمقاله

محمد محبوب سیف کتی

از یاد نبریم انسان ساکن اصلی اما نه حاکم بلامنازع شهرها است و باید همواره به یاد داشت که حیات ویژگی مجموعه‌ای به نام اکوسیستم است، نه فرد. بر همین مبنا، انسان بر طبیعت مسلط نمی‌شود، بلکه با اطاعت از طبیعت است که به توسعه پایدار دست خواهد یافت.

شرح مفصل این امر در مقاله‌ی «شهری برای همیشه» در این شماره آمده است.

در نظر داشتن موارد فوق برای دستیابی به توسعه پایدار، بسیجی همه جانبه می‌طلبد. از سویی حکمرانان می‌بایست قواعد دقیقی برای استفاده از طبیعت و ضوابط گسترش شهر وضع نموده و رعایت آن را رصد نمایند و از سوی دیگر مردم هستند که می‌توانند با رعایت ضوابط و مقررات، توسعه پایدار شهرها را ممکن سازند. این امر باید به یک باور جمعی تبدیل شود که عدم رعایت مقررات شهری، تجاوز به طبیعت و بن بریدن بر سرشاخه‌ای است که بر آن ایستاده‌ایم.

یکی بر سر شاخ، بن می‌برید

خداوند پستان نظر کرد و دید

بگفتا که این مرد بد می‌کند

نه بر من که بر نفس خود می‌کند

(سعدی)

برای توسعه پایدار لازم است فرهنگ رعایت ضوابط شهری برای همگان نهادینه گردد، به نحوی که انسان‌ها بدانند اگرچه ممکن است با نقض ضوابط و زایل نمودن حقوق دیگران، نفعی موقتی عایدشان گردد اما از آنجایی که زیست بوم خود را تخریب نموده‌اند، در درازمدت به ضرر خود آن‌ها خواهد بود؛ ایده‌ای که در کشورهای در حال توسعه از جمله کشور ما هنوز نوظاست.

توسعه پایدار مفهومی آشنا برای حکومت و مردم بسیاری از کشورهای جهان و مفهومی نوپا و غریب برای برخی دیگر است. امروزه دستیابی به توسعه پایدار را می‌توان یکی از مهم‌ترین اهداف مدیریت شهرها دانست.

تخمین زده شده است که تا سال ۲۰۵۰ نزدیک به هفتاد درصد از جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهند کرد و در نتیجه مناطق شهری، به خصوص در کشورهای در حال توسعه، به سرعت رشد خواهند نمود. با این اوصاف، هدایت کردن این رشد سریع شهرنشینی در مسیری پایدار، دغدغه اصلی حکمرانان و سیاستمداران خواهد بود.

خاستگاه بحث جدی در خصوص توسعه پایدار را می‌توان سال ۱۹۸۷ و انتشار کمیسیون جهانی برانتدلند (محیط زیست و توسعه) دانست. این مفهوم در سال ۱۹۹۲ با کنفرانس «سران زمین» سازمان ملل در سراسر جهان وارد جریان اصلی خود شد و برنامه‌های شهر پایدار در بسیاری از نقاط جهان تبیین گردید.

توسعه شهرها شمشیری دو لبه است؛ از طرفی انسان در دنیای کنونی برای ادامه و کیفیت حیات خویش به توسعه شهرها نیازمند است و از طرف دیگر، توسعه بی قید و شرط شهرها می‌تواند بقای انسان و راحتی زندگی وی را به چالش بکشاند. به عنوان مثال، شهری را تصور نمایید که از بزرگراه‌های فراوانی ساخته شده است بی‌آنکه نیاز شهروندان را در عبور پیاده از آن در نظر بیاورد یا شهری که مملو از ماشین، کارخانه و کارگاه‌های صنعتی است و نفس را بر ساکنانش تنگ می‌آورد، آن چنان که ساخته دست بشر به مرور زمان همه ساکنان را ببلعد.

نکته شایان توجه دیگر در توسعه پایدار شهرها، بهره‌مندی متناسب از طبیعت است. چه بسا توسعه شهرها هنگامی پایدار خواهد بود که مادر طبیعت را به عنوان بستر این توسعه ارج نهد و غنیمت شمارد. گسترش بی‌ضابطه شهرها که با پیشروی در طبیعت و از بین بردن منابع ذی قیمت و تجدید ناپذیر آن همراه باشد، به توسعه پایدار نخواهد انجامید. از زمینی که با سیمان و بتن آلود شده است، هیچ‌گاه گیاهی نخواهد رست. طبیعت، سرمایه و زیرساخت همیشگی توسعه شهرهاست و با بلعیده شدن طبیعت توسط شهرها، توسعه به بن‌بست نهایی خواهد رسید.

غباری بر خاطرات شهر

خسرو بامدادان

پاک «سیاه باز» شده‌ام؛ عین غلام گنج «روحوضی» های عصر پدربزرگ!

باد سردی می‌وزد از غبار شلوغ این روزها

عطری می‌تراود

از لحظه‌های تازه‌ی درختان نارنج و رنج خشک چنارهای «فرهنگ» و «آزادی»

که روزی برای من، تو و تمام این اهالی، ایستاده زیر نوازش آفتاب می‌رقصیدند

و چه ساده، در خجالت کودکانش دم نمی‌آوردند.

سال‌هاست، رگ‌های بدن شهرم - این مؤمن خسته - در عفونت چرخ می‌سوزد

و سال‌هاست نسیم صبح انگیز خزرسایش در کوچه‌های تابستان، به هرم احتراق آلی کربن، جا خالی کرده است.

سال‌هاست بدن چهل‌تکه‌اش، با سندروم خودرو با دود می‌سوزد و با داد می‌سازد.

حالا من و تو، زوجی تکیه بر بادیم که هر صبح، کنار پنجره

در دل تاریک دود و دم

کنار حوض بی‌ماهی شهر

به چهره‌های تکیده و کدر همدیگر، سیاه، نگاه می‌کنیم و سپید زمزمه: در ایام خاطر،

نوستالژی بچگی‌هامان را:

خوشا به حالت ای روستایی

چه شاد و خرم، چه باصفایی

در شهر ما نیست جز دود و ماشین

دل‌م گرفته از آن و از این

در شهر ما نیست جز داد و فریاد

خوشا به حالت که هستی آزاد

ای کاش من هم پرنده بودم

با شادمانی پر می‌گشودم

می‌رفتم از شهر به روستایی

آنجا که دارد آب و هوایی

به یاد آشنای جان: استاد جعفر ابراهیمی (شاهد)

شهرچا

شهرداری ساری / شماره دوم

۲

شهر انسان محور، رویکردی نوین در طراحی شهری

فاطمه عاشوری کارشناس ارشد شهرسازی

نگاهی بر جایگاه انسان در طراحی شهری نوین

شاید اساسی ترین راه دستیابی به سلامت پایدار شهروندی، ساختن و پرداختن به شهرهای انسان محور به جای ماشین محور باشد، چرا که هر روز دوره پاکیزگی شهرها کوتاه تر و روزهای پاک کمتر می شود و بخش بزرگی از درآمدهای شهرها صرف گشودن معابر تازه برای هزاران خودرو می گردد و هر هفته شمار خودروها هم افزایش می یابد. چیرگی و غلبه خودرو محوری در شهرها، شاید یک روز و یک جا پایان یابد و به جای این همه خودرو، راهی برای استقرار یک سیستم حمل و نقل کارآمد باز شود.

شهرسازی انسان گرا یکی از مطرح ترین دیدگاه های شهرسازی است که در سطح جهانی در جنبش نو-شهرسازی قرن بیستم بیان گردید. شکل گیری این جنبش در دهه ۱۹۷۰ و ابتدای دهه ۱۹۸۰ آغاز شد اما رشد سریع آن در دهه ۱۹۹۰ بوده است. امروزه در نظامات شهرسازی صدها عامل دخالت دارد که همه این عوامل تحت تأثیر عامل مهمی به نام **انسان** و نیازهای اوست و هر حرکتی که در مقیاس شهری صورت گرفته اعم از ساخت فضای سبز، احداث خیابان، طراحی چشم انداز بر اساس نیازهای انسان شکل می گیرد.

در دل یکی از صبح های نه چندان سرد پاییزی بیدار می شوی... به جای حال خوشی که از صوت پرندگان و خمیازه ی تر شمععلی ها و گلپای باغ و باغچه به تو برسد؛ کامیونی می گذرد، وانی می گریزد، سواری ای می گازد. صدای گاز و بوقی که دائم به گوش هایت سر می خورد. صدای هوم هوم همیشگی خیابانی شلوغ از ماشین، که زماتی افق آفتاب دماوند را در انتهای آن می دیدی و حالا منظره ای می بینی از سواره هایی در زره های حلبی، که در میان ترافیک با هر آن چه دم دست دارند، از اعصاب و تلفن همراه گرفته تا آسفالت نه چندان بی گناه خیابان و چراغ راهنمایی و افسر پلیس آن طرف چهار راه، می جنگند و دقیقه ها را خرد می کنند؛ درست عین عصر جنگ های باستان که جنگجویان با سپر و زره به رزم دشمن می رفتند!!!

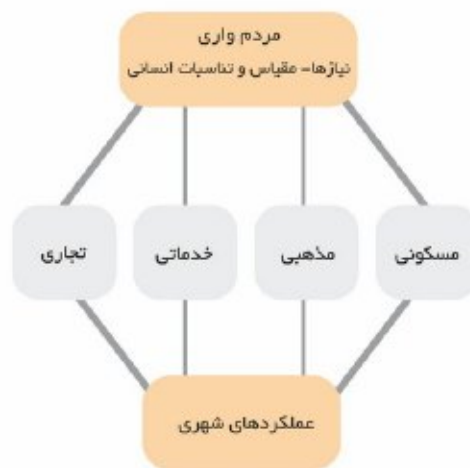
تو هستی و دقایق تو و تنهایی هایی که قرار نبود این گونه سپری شوند...

تا خرخره، این چرخ دنده های خودکار، ما را به اسارت گرفته اند و تو بی خبری!

دستی بر آر و پیاده به این سوی پرچین بیا. شهر مرا هم تجربه کن...

و نباید خودرو حاکم بلامنازع معابر شهرها شود. به گفته اپیلیارد خیابان‌ها می‌توانند باعث مرگ شهرها شوند و عامل مرگ شهرها همان اتومبیل است. زیرا وسیله نقلیه زاینده امیال ماست که هم بر مسیر عبور و هم بر محله‌ها و محیط پیرامون خود تأثیر می‌گذارد. بزرگراه ساخته شده در شهرها با تعریف شهر مغایرت دارد زیرا در شهر، معابری مانند خیابان، گذر و کوچه وجود دارد که در آن غیر از رفت و آمد، اتفاقات دیگری مثل امکان مکث برای خرید و دیدن مغازه‌ها وجود دارد اما بزرگراه در شهرها حکم جاده را دارد و هدف فقط رسیدن با سرعت است.

قبل از ورود خودرو به شهرهای ایران، راه‌ها و فضاهای شهری منطبق با فضای انسانی و نیازهای اجتماعی شهروندان شکل گرفت و نظام کالبدی شهرهای کهن ایران، طبق مقیاس انسانی یا «مردم‌واری» طراحی می‌شد. نیازها بر اساس حرکت پیاده جانمایی می‌شد و وسعت شهرها و مراکز به گونه‌ای بود که شهروندان با پای پیاده از یک نقطه به نقطه دیگر می‌رفتند و مهم‌ترین وسیله جابجایی انسان‌ها، پاهای آن‌ها و الگوی سفر، حرکت بر محور پیاده بود.

عواملی که سبب شده انسان‌ها کمتر در شهر دیده شوند:

- ۱- حذف انسان‌ها از فضاهای شهری به دلیل برخی قوانین شهری: طبق نظریه‌ای که بیان می‌کند خیابان‌های موفق خیابان‌هایی هستند که ۲۴ ساعته باشند، باید امکانی به صورت شبانه‌روزی باز باشند. باید در قوانین بازنگری و بخش‌هایی از شهر به صورت ۲۴ ساعته فعال شود.
- ۲- تغییر مفهوم خیابان و میدان: خیابان و میدان مفهومی انسانی است و بعد کیفی دارد، اما اکنون در بسیاری از شهرها، خیابان به جاده و میدان به فلکه تبدیل شده که مفاهیمی غیرانسانی، ماشینی و با بعدی کمی هستند.
- ۳- دیوارهای شهری: این دیوارها باعث قطع دو سمت خیابان می‌شود مانند (نرده‌های آهنی، دیوار و پله). باید در درجه اول انسان مهم باشد، بعد مترو، اتوبوس و بی‌آرتی و این ترتیب باید رعایت شود.

نقش راه‌ها، ایجاد ارتباط و دسترسی، فراهم نمودن مکان امن و راحت برای تعاملات اجتماعی، گردش، تماشای شنیدن اخبار، برگزاری جشن و مراسم آیینی، تفریح، سرگرمی، مذاکره و داد و ستد بود. در مجموع، شهر در تسلط انسان یا عابر پیاده و شکل شهرها ارگانیک و تنها وسیله حمل و نقل، درشکه و کجاوه بود.

با پیدایش حمل و نقل ماشینی، فضاهای شهر که محل زندگی اجتماعی بود، به توقفگاه و گذرگاه وسایل نقلیه تبدیل شد. این رویه، در تمام ساختار کالبدی و اجتماعی نفوذ کرد و حرکت پیاده، این حق طبیعی انسان، کمتر مورد توجه برنامه‌ریزان و طراحان شهری قرار گرفت. اما علی‌رغم آنکه هنوز در بسیاری از کشورها با افزایش تعداد خودروها طراحی فضای شهری بر پایه تسهیل حرکت خودروها انجام می‌گیرد؛ امروزه در بسیاری از کشورهای پیشرفته، شاهد ظهور جنبش‌های نوینی برای بازطراحی شهرها بر محوریت رفاه انسان پیاده هستیم. بنابراین برای انسان محور شدن شهرها، باید ساختار اجتماعی گذشته احیا شود.

در طراحی شهری نوین، انسان مهم‌ترین جزء است و اگر برای انسان ماشین‌سوار، جاده استاندارد طراحی می‌شود باید برای عابر پیاده نیز پیاده روی عریض به همراه چشم‌انداز مناسب طراحی شود. در طراحی‌ها میزان «انسان» است، حال می‌خواهد «با وسیله» یا «بدون وسیله» باشد

تصویر: کتاب شهرهای انسان محور - فرانسیس تیبالدز

منابع:

- معینی، سید محمد مهدی؛ افزایش قابلیت پیاده‌مداری، گامی به سوی شهری انسانی تر؛ نشریه هنرهای زیبا؛ شماره ۲۲؛ پاییز ۱۳۸۵
- فقر پیاده رو در دیاری پر از رهگذر، خودرو حاکم بلامنازع نظام شهرسازی خرم آباد؛ پایگاه خبری تحلیلی لرستان خبر؛ آذر ۱۳۹۴.
- جلال کمالی، علی اصغر؛ برای انسان محور شدن شهر باید ساختار اجتماعی گذشته احیا شود؛ کرمان شهر؛ اسفند ۱۳۹۴.

بنابراین برنامه توسعه شهری به جای «خودرو محور» باید «انسان محور» شود، چرا که شهر برای زندگی انسان ساخته شده است. با حاکمیت مدیریت خودرو محور در شهر، بخش عظیمی از بودجه شهرداری صرف ایجاد آسفالت و نوسازی معابر می‌شود؛ بودجه‌ای که می‌تواند در شهرسازی انسان‌گرا به آرام سازی و روان سازی ترافیک، آسایش منظر و استفاده از حمل و نقل عمومی اختصاص یابد تا مردم از حضور در فضای شهر احساس امنیت و آرامش همراه با حس تعلق داشته باشند.

پس به شهر به چشم یک کالبد نگاه نکنیم ...

بلکه آن را با شاخص‌های یک شهر انسان محور بنگریم، اگر هم توسعه شهری را در نظر بگیریم، باید توسعه خدمات شهری، فرهنگی، اجتماعی، عمرانی و انسانی همسو با رویکرد نگاه شهر انسان محور باشد، چرا که فضای شهر بدون حضور انسان مفهومی ندارد. وقتی از شهر صحبت می‌شود، صحبت از تعاملات انسان‌ها با یکدیگر و با محیط شهر است. پس عوامل تشکیل‌دهنده هویت شهر، هویت انسانی را شکل می‌دهند.

برای انسان‌گرا شدن شهرها و برآورده کردن نیازهای شهروندان، باید طرح‌های شهری به روز و در لحظه، بنا به شرایط زمانی و مکانی طراحی شوند؛ چرا که شهر مانند یک موجود زنده به سرعت تغییر می‌کند و منتظر نمی‌ماند.

بیاید همه بیندیشیم که برای حفظ ارزش‌های کنونی شهر و احیای آنچه از دست داده‌ایم، چه باید کرد؟

معرفی نظریه پردازان برجسته شهرسازی انسان‌گرا

ویلیام وایت William H. Whyte

ویلیام وایت (۱۹۹۹ - ۱۹۱۷) اندیشمند و منتقد آمریکایی فارغ التحصیل رشته جامعه‌شناسی از دانشگاه پرینستون و مدرس کالج هانتر نیویورک بود. شهرت وی بیشتر به خاطر تحقیقاتش در خصوص مسائل شهر و شهروندی و فضاهای شهری است.

وایت در مقطعی به موضوع ضرورت «باز زنده‌سازی شهری» روی آورد. او بر روی موضوع «کارکرد فضاهای جدید شهری» متمرکز شد و این سرآغاز مشهورترین کار وایت یعنی پروژه موسوم به «زندگی خیابانی» بود که شانزده سال طول کشید.

مطالعه وایت یک مطالعه کاربردی و بنیادین محسوب می‌شد. او به دنبال شناخت رفتار مردم عادی در خیابان بود و اینکه آیا نظم و روال خاصی بر رفتارها حاکم است یا خیر. جنبه کاربردی مطالعه او نشان می‌دهد چه فضاهایی کار می‌کنند و چه فضاهایی کار نمی‌کنند و چرا.

وی با تشکیل گروه پژوهشی کوچکی، مشاهدات مستقیم خود را در فضاهای شهری نیویورک با عکس‌برداری و فیلم‌برداری از مردم آغاز کرد. در واقع، پایه گذار مطالعات بصری- رفتاری را باید پروفیسور دونالد اپیلیارد دانست که در سال ۱۹۶۱ پروژه‌ای تحت عنوان «دید از جاده» با همکاری کوین لینچ و مایر انجام داد.

پروژه وایت کار خود را در پارک‌ها، زمین‌های بازی، فضاهای عمومی و فضاهای تفریحی غیر رسمی نیویورک آغاز کرد. در ابتدا، تهی بودن این مکان‌ها از جمعیت و عدم رغبت مردم برای استفاده از این فضاها باعث شگفتی گروه شد.

وایت کوشید دریابد چه چیز مردم را برمی‌انگیزد، آزار می‌دهد و چگونه اندک تغییرات محیط شهری آن‌ها را متأثر می‌کند.

روش وی برای مطالعه، کوششی برای گردآوری دانسته‌ها بر پایه واقعیت‌ها، بدون پیش‌داوری و یا نتیجه‌گیری شتاب‌زده بود.

آثار او:

آدم سازمانی (۱۹۵۶)

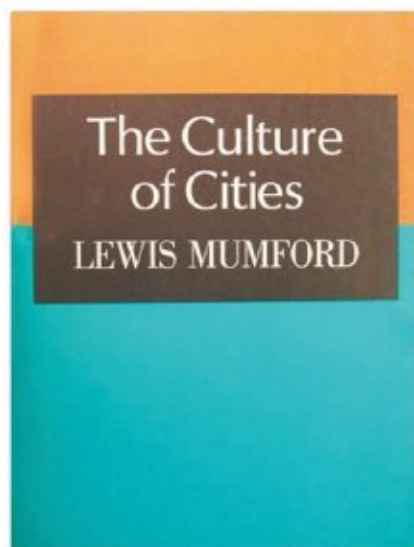
واپسین چشم انداز طبیعی (۱۹۶۸)

شهر، کشف دوباره مرکز (۱۹۸۸)

براساس نتایج تحقیق، فضای خوب شهری این‌گونه توصیف شد: «... یک فضای جدید خوب می‌تواند مردم را به داشتن عادت‌های جدید برانگیزد، راه‌های تازه‌ای برای رفت و آمد ایجاد کند و فضاهای جدیدی را برای مکث و توقف پدید آورد».

اگرچه وایت معمار و شهرساز نبود اما با تحقیقات و نظریات ارزنده‌اش در زمره صاحب نظرانی با رویکرد تقویت تعاملات اجتماعی شهری قرار گرفت. از نظر وایت، بسیاری از تلاش‌های برنامه‌ریزان و طراحان شهری به بهانه ایجاد فضای مطلوب، معطوف به کاهش ازدحام و تمرکز زدایی است؛ درحالی که آنچه مردم نیاز دارند، فضایی مملو از جمعیت و حیات است که باعث سرزندگی فضاهای عمومی به ویژه خیابان‌ها می‌شود.

وایت در طراحی یک مکان معتقد به طراحی از پایین به بالا بود. بدین معنی که کار باید از نقطه درک و فهم روش استفاده از فضا توسط مردم شروع شود. وی تأکید می‌کرد که مردم با پاهای خود رأی می‌دهند.

آثار او:

فرهنگ شهرها (۱۹۳۸)
شهر در تاریخ (۱۹۶۱)
داستان آرمان شهرها (۱۹۲۲)

۲- **تکامل گرا:** مامفورد بر همیاری، معیارهای انسانی، خانواده، محله و گروه های کوچک تأکید می کند. یعنی همیاری مردم و حذف هرگونه اقتدارگرایی و قدرت طلبی.

۳- **انسان گرا:** اعتقاد داشت برنامه ریزان به جای راه های غیرانسانی سودگرا، با تفکر و اندیشه به ایجاد محیط گرم و صمیمانه اجتماعی، میان مردم بپردازند.

لوییس مامفورد از مدافعان پرشور توسعه انسان محور و نوعی شهرساز انسانگراست. او پیشگام نظریه شهرسازی انسانگرا بوده و با دیدی انتقادی به روندهای شهرسازی مدرن و توسعه ناموزون و غیر انسانی شهرهای بزرگ نگاه کرده است. او به خطرات کلانشهر به عنوان یک هیولا و ضد شهر اشاره کرد و ضرورت نجات تمدن بشر و انسان را بیان نموده است.

اندیشه مامفورد در دو کتاب او به نام های فرهنگ شهرها و شهر در تاریخ آمده است:

- ۱- شهر فقط یک مجموعه کالبد نیست بلکه کانون تمدن و انسانیت انسان است.
- ۲- توسعه شهری بر اساس رشد اقتصادی و فناوری صرف، مایه تباهی انسان است.
- ۳- دانش برنامه ریزی شهری و منطقه ای، وظیفه حفظ و اعتلای تمدن بشر را دارد.

لوییز مامفورد Lewis Mumford

مامفورد متولد (۱۸۹۵-۱۹۹۰) منتقد معماری، طراح شهر و تاریخ نگار فرهنگی آمریکا بود. او در هنرستان فنی درس خواند و در هفده سالگی دل به نویسندگی بست و در کنار کارهای فنی مانند نقشه برداری، برای آموزش نویسندگی به کالج رفت.

با نگاهی گذرا بر نگرش های مامفورد می توان سه دوره را باز شناخت:

دوره نخست:

در این دوره که مصادف با جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸) و دوره جوانی وی بود، مامفورد بیشتر آرمانگرا و علاقمند به کارهای هنری و معماری بود.

دوره دوم:

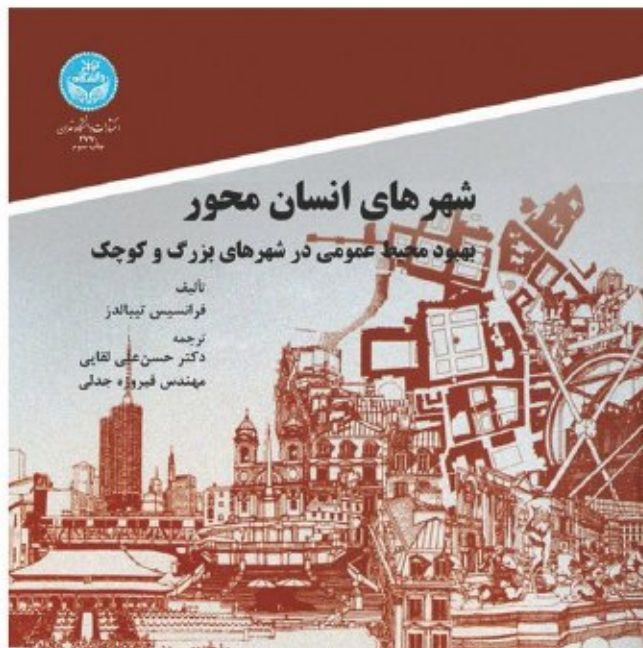
آغاز کار اصلی مامفورد، یعنی نویسندگی و نقد دیدگاه های اجتماعی و فرهنگی بود. او توجه ویژه ای به مفهوم شهر به عنوان یک نهاد اجتماعی داشت. بیشتر فعالیت های او در این دوره بر مسائل شهر به ویژه برنامه ریزی منطقه ای و شهری متمرکز بود. اهمیت کار او در این دوره تا اندازه ای است که صاحب نظران شهرسازی از او به عنوان نظریه پرداز «انسانگرا» و نظریه پردازان جامعه شناختی از او به عنوان نظریه پرداز «فرهنگ گرا» نام برده اند.

دوره سوم:

دورانی است که مامفورد به ارائه نظریه هایی درباره پدیده فن و فناوری و تأثیر آن بر روابط اجتماعی مردم می پردازد. در این دوره مامفورد با نوشتن کتاب «شهر در تاریخ» در جستجوی پدیده های تأثیرگذار بر فرهنگ و تمدن شهری بود.

در فلسفه برنامه ریزی مامفورد به سه محور فکری برمی خوریم:

- ۱- **طبیعت گرا:** او به وحدت کیهان و نظام هستی باور داشت. مامفورد مانند همه اندیشمندان اکولوژیک، پیشرفت تمدن بشر و توسعه اجتماعی- اقتصادی جوامع انسانی را به صورت چرخه زندگی تحلیل می کرد. او توسعه را نه به شکل مستقیم بلکه منحنی وار می دانست. ادر درون این چرخه چهار فصل را شناسایی کرد:
 - دوره بهار یا گل دادن کار و توسعه
 - دوره تابستان یا به بار نشستن توسعه
 - دوره پاییز یا پژمردگی تدریجی توسعه
 - دوره زمستان یا توقف توسعه

فرانسیس تیبالدز (۱۹۹۲-۱۹۴۱) معمار و برنامه ریز شهری، عضو مؤسس و رئیس گروه طراحی شهری (۱۹۷۹) و رئیس موسسه سلطنتی برنامه ریزی شهری (۱۹۸۸) انگلستان بود. کتاب شهر انسان محور- بهبود محیط های عمومی در شهرهای بزرگ و کوچک یکی از آثار تیبالدز است. به عقیده او بسیاری از اصول طراحی شهری در طول زمان آزمایش شده اند و می توان آن ها را در مورد شهرهای بزرگ و کوچک به گونه ای مناسب، اقتصادی و ماندگار به کار گرفت.

تیبالدز ضمن تأکید بر اهمیت فهم این مطلب که چرا برخی شهرها و بناهای سنتی، جذابیت و موفقیت انکارناپذیری دارند، در مورد به کارگیری این کیفیات که شاخصه زمان خود و در عین حال گره خورده با روح انسانی نیز هستند، به بحث می پردازد.

نگاه فیلسوفانه تیبالدز برای مسائل مطرح در شهرها به وضوح نشان می دهد که اهمیت مکان، به عنوان یک کل، بیشتر از اهمیت سایر مؤلفه های به وجود آورنده محیط مصنوع است.

تیبالدز بر ملاحظات مهم در آزادی افراد پیاده و تبیین چگونگی وضوح بخشیدن به مکان ها، سهولت در دسترسی و استفاده از آن ها و همچنین بحث در مورد توجه به مقیاس انسانی، تأکید می نماید.

به عقیده تیبالدز دستیابی به کیفیت «انسان محور بودن شهرها» تنها از طریق ترکیب صحیح کاربری ها و فعالیت ها امکان پذیر می شود.

چشم‌ها را باید شست، جور دیگر باید دید!

فضاهای دست نخورده شهری

ضحی جعفری

دانشجوی دکتری محیط زیست

وضعیت بوم‌شناسی امروز، از نظر اپیدئولوژیک شبیه به نهضت‌های مقاومت است و راشل کارسون و آلدولثوپولد را باید یاغی محسوب کرد، چرا که آنان حق جامعه و فرد در آلوده ساختن محیط، پخش همه جایی و بدون تبعیض آفت‌کش‌ها، آمیختگی آب و غذا با مواد شیمیایی، تخصیص بی‌مهابای فضا و زمین به مقاصد فناوری را به مبارزه می‌طلبند.

بخشی از مقدمه پل شپارد بر کتاب «بوم‌شناسی علم عصیانگر»

نکته جالب این مقالات اینجاست که در بازه‌ای از زمان نوشته شده‌اند که عقیده اکثر مکاتب علمی و فکری بر آن بوده که برای هر یک از مشکلات ناشی از تحمیل اراده انسان بر طبیعت، یا نسخه‌ای شفا بخش از تدابیر فنی موجود است و یا اینکه آن را در آینده می‌توان پیچید. حال آنکه امروز پس از گذشت دوره‌ای طولانی از این تفکر به این نقطه باز می‌گردیم که بدون تعریف مجدد رابطه انسان و طبیعت، شناخت اصول حاکم بر کل این مجموعه و تبعیت فروتنانه از آن راه به جایی نخواهیم برد و هر یک از مشکلات خود را به هزینه بروز مشکلات بس وخیم‌تر سعی به چاره‌جویی داریم و تازه در آخر درمی‌یابیم که در حل آن نیز ناتوان بوده‌ایم. «سرزمین به یاد مانده نوشته گرادای کلی» یکی از مقالات این کتاب است. او وابستگی و نیاز انسان به طبیعت بکر در فضای شهر را به زیبایی مورد بررسی قرار می‌دهد که در صفحه بعد به بخش‌هایی از آن اشاره شده است.

«بوم‌شناسی علم عصیانگر» مجموعه مقالاتی است که در رشته بوم‌شناسی جنبه کلاسیک یافته و نام اکثر آن‌ها در کتاب‌ها و متون تکرار می‌شود. این کتاب توسط دکتر عبدالحسین وهاب‌زاده در سال ۱۳۸۱ انتخاب و ترجمه شد. از مجموع ۱۷ مقاله موجود در آن، ۹ مقاله از کتابی به همین نام که توسط پل شپارد تدوین شده بود، برگرفته شد.

این مقاله‌ها یا در تکوین تفکر بوم‌شناختی سهم بسزایی داشتند، یا خود منشأ پیدایش شاخه جدیدی در این علم بودند، یا مباحث پرشوری له یا علیه آن‌ها برپا شده و یا به هر صورت در مراجع مختلف مکرراً مورد اشاره واقع می‌شوند. نویسندگان در اهمیت گردآوری چنین مجموعه‌ای بیان می‌نمایند که مخاطبان با تعمق در محتوای مقالات در خواهند یافت که در اکثر آن‌ها با چه روشن‌بینی عجیبی به هسته بنیادین مشکل بوم‌شناختی امروز بشر نگریسته شده است.

مناظر کودکی

نیاز انسان به اندکی محیط طبیعی در دل بتن که در مقابل خشکی و رشد هندسی گریزگاهی باشد، نیازی است عمیق که دیرپاست، هنرمندان و شاعران با آن آشنا بوده و جان های حساس از دیرباز به آن توجه داشته اند. اما امروز، یک پژوهش از سوی انستیتوی تکنولوژی ماساچوست (MIT) یافته هایی را آشکار می کند که شاید حتی زمین بازان، که هیچ چیز را باور نمی کنند مگر آنکه متکی به آمار و ارقام باشد، را تحت تأثیر قرار می دهد.

در تابستان ۱۹۵۵ اعضای کلاسی از معماران و برنامه ریزان در (MIT) هر یک شرح مختصری از خاطرات محیط کودکی خویش نوشتند. این مقالات آلون لوکاشوک و کوین لینچ را برانگیخت تا مصاحبه مفصلی با چهل نفر انجام دهند که هیچ یک از آنان با کارهای شهری و طراحی سر و کار نداشتند. مطالعات لوکاشوک و لینچ بر پایه یک فرض شکل گرفته بود و آن اینکه «خاطرات کنونی افراد بالغ، بازتابی از دل مشغولی های واقعی دوران کودکی آن هاست» یا اینکه خاطرات دوران کودکی، شالوده های عاطفی مهم زندگی انسان امروزی است و فقط به هزینه خسارات سنگین است که می توان آن ها را نادیده و به تمسخر گرفت.

جالب اینکه مصاحبه شوندگان، آن دسته از عناصر کودکی خویش را شفاف تر از همه چیز به یاد می آورند که با سرزمین، چمن، سطوح پیاده رو، شاخ و برگ، جنگل و تپه های سبز و آب در منظر مرتبط است.

صرف نظر از آنچه دانش جهان، پیش از این پژوهش می دانست، نتایج این تحقیق ما را متقاعد می کند که قطعات رها شده و زمین های بکر به جا مانده از هجوم ساخت و سازها که مایه های لذت و خوشی هستند، باید به طریقی حفظ شوند.

اگر بخواهیم عواطف و احساسات مردم شهرنشین را حفظ کنیم، باید این لطافت ها را برای همه شهر و نه صرفاً برای محله های شیک و حومه ها و ارتفاعات مجلل آن نگه داریم.

فضاهای سبز شهری، با سرعتی نگران کننده از بین می رود و با محو این به اصطلاح «متروکه ها» است که ما درختان، تپه ها، آب، مزرعه و علف های سبز، محل های پنهان و پنهانگر جهان و در نهایت بخش مهمی از زندگی را از دست می دهیم. و وقتی به آنجا می رسد، دیگر آنجایی وجود ندارد. گرتوداستین

سیرچا

شهرداری ساری / شماره دوم

۱۰

یک باغ پر شکوفه
یک آسمان آبی
این شهر کوچک ماست
با صبح آفتابی
من آمدم دوباره
در کوچه های روشن
دستم به دست بابا
لبخند بر لب من
این سبزه، این درختان
این کوچه، این خیابان
فواره های آبی
دروازه سبز میدان
آن مسجد قدیمی
در شهر ما چه زیباست
با گنبد قشنگش
هم رنگ آسمانهاست
شهر من است اینجا
با خانه های کوچک
با مسجد و دبستان
با دسته دسته کودک

نشانه‌های شهری در شهرهای بی‌نشان

علیرضا مهدوی

کارشناس ارشد شهرسازی

بر اساس مقاله «تأملی بر نقش جامعه‌شناختی نشانه‌های شهری» از محمدحسن شربتیان

زندگی من و شما که هر لحظه‌اش می‌تواند خاطره‌ای دلپذیر و کتابی پر از تصاویر زیبا باشد، پژواک روایتی است که از شهر و جامعه پیرامون ما، به ما دست می‌دهد. وقتی صحبت از شهر می‌کنیم، صرف زندگی شهری به عنوان «شهروند» یا منحصراً کسی که در شهر زندگی می‌کند نیست، چرا که سالیانی است روستائینان ما در روستاها و آبادی‌های زندگی خویش، بسی شهرنشین شده‌اند و اوصاف و نشان شهری بر سینه دارند. این روایت، می‌تواند زلال‌انگیز و یا ملال‌آور باشد و این، بسته به مدیریت مسئولان شهری در رابطه با زیباسازی بصری و ساختمان خود شهر است که چگونه تک تک صفحات این کتاب قطور را جهت خوانش صریح و صحیح و سریع پر کنند.

«... در راه رفتن به میهمانی آگاتون، سقراط را دیدم که برخلاف همیشه تمیز و مرتب است و کفش به پا دارد. آپلو با تعجب می‌پرسد: به کجا چنین زیبا می‌روی؟ سقراط می‌گوید: برای شام به خانه آگاتون دعوت دارم، از این رو خود را آراستم، زیرا باید زیبا، نزد زیبا رفت.»

افلاطون، رساله‌ی میهمانی

◆ عکس: احمد بلباسی (امام زاده یحیی)

آن به واسطه نشانه های شهری دارد. این نشانه ها، همان طور که نمونه هایی از آن قبلاً ذکر گردید، می تواند یک توپ بزرگ فوتبال باشد در بلوار داراب، یک نوار کاست خاطره انگیز در خیابان جام جم به دلیل حضور سازمان صدا و سیمای مرکز مازندران، تندیس فردوسی گران قدر در ابتدای خیابان فردوسی ساری و یا برج ساعت در دقیقه های بافت مرکزی شهر...

اما نشانه ها چیستند و چه ارتباطی با شهر دارند؟

قرار است چه کنند و ما را به چه کاری وا دارند؟

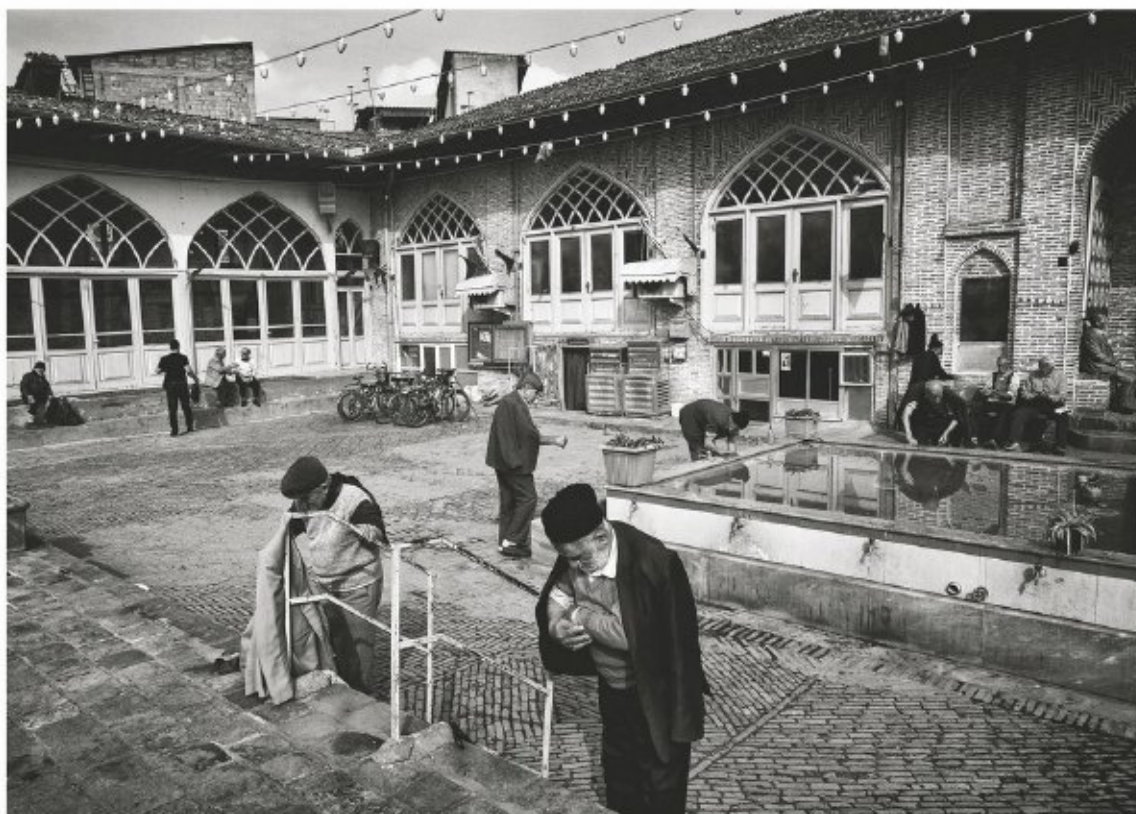
معمولاً از کجا می آیند و قرار است به کجا روند؟

نشانه های شهری، عناصر و اجزایی از محیط های شهری هستند که به عنوان نقاط کلیدی در این محیط ها، موجب به یاد ماندن و قابل تشخیص بودن شهرها و قسمت های مختلف آن می شوند و به عنوان یکی از پنج عامل فیزیکی اصلی تشکیل دهنده سیمای شهری کوبین لینچ (راه، لبه، حوزه، گره و نشانه)، نقش عمده ای را در تأمین خوانایی و تشخیص قسمت های مختلف شهر دارند.

حکایت شهرهای ما، حکایت موجود زبان بسته ای است که دائم در سکوت، هم به حال خود دل می سوزاند و هم به حال فرزندان خود (من و شمای شهروند) و ناچار و بی اختیار، گاهی دمل این دردهای نوین شهری در عصر نوی این قرن، چرکین می شود و از جایی بیرون می زند و اینجاست که همه تازه به تشنج می افتند که کاری کنند و باری از کول این مسافر قدیمی و ساکت بردارند. انصاف به خرج می دهیم و می گویم اثرات این ناخوش احوالی برای ما هم دلپسند نیست و همه ما مسئول سؤالاتی هستیم که از ورا و ماورای شهر ما به گوش می رسد.

اینکه شهر در این دریای متلاطم ناخوشی ها، با چه زیبا می شود و چه چیزی روح یک شهر را لطیف و نرم می کند، به سواد چندانی نیازی ندارد. گاه گل کاری ساده یک پیاده رو، دل انگیزی صد چندان به بار می آورد و گاه دیوارنگاری های پرشکوه در دل خیابانی پرتردد...

اگر چه می شود همه این ها را در راستای هدف «زیباسازی فضای بصری شهر» دانست اما نظام شهرسازی، عموماً توجه ویژه ای به هویت بخشی و احیای

❖ عکس: جلال شمس آذران (مسجد جامع ساری)

شهروندان نسبت به فرهنگ شهرنشینی بدست می آورند باعث می شود هویت های شهری متناسب با فرهنگ حاکم بر جامعه شهری شکل گیرد، از جمله اصول زندگی شهرنشینی، حقوق شهروندان، رعایت مقررات شهری، فرهنگ شهری، تاریخچه شهری و باز تولید هویت شهری، مدنی کردن زندگی شهری و سوق دادن به سمت ارزش های فرامادی.

وجود چنین نمادهایی در سطح شهر از بُعد جامعه شناسی شهری به نوعی هویت، عضویت و تعهد عقلانی، عرفی و مدنی جدید را برای شهروندان جامعه در قالب مشارکت فعال و پایدار و احساس تعلق اجتماعی فراهم می نماید و نهایتاً به تقویت انسجام اجتماعی و نظم اجتماعی منجر خواهد شد. این همان چیزی است که شهرها دائم نگران آن هستند و منتظر قدمی تا از پس تمامی مشکلاتی که ممکن است وجود داشته باشد برآیند؛ جایی که هم ما و هم شهر، قرار است به آن برسیم؛ مقصدی مطلوب با نشانی از شهری که قصه هایش در قالب نمادها و نشانه های موجود در شهر به ذهن ها تراویده است؛ شهری با واگویه ای قصار در دل نمادهایش ...

به تعبیر تورنی در حوزه جامعه شناسی، وجود نمادها و نشانه های شهری، فرآیند انتقال دانش ها، ارزش ها و نگرش های لازم برای مشارکت پایدار شهری را از یک نسل به نسل دیگر فراهم می کند و بر این اساس با تعیین چگونگی انتخاب مکان هایی مناسب برای استقرار نشانه های شهری در قسمت های مختلف شهر و با مقیاس های عملکردی متفاوت و همچنین تدوین معیارهایی برای طراحی هر چه متمایزتر آن ها از محیط های پیرامونی، می توان به هدف فوق دست یافت.

نشانه های شهری در بعد فرهنگی، شامل آموزش مجموعه ای از هنجارها و ارزش هایی می شود که انعطاف پذیری بسیاری دارند و این امر ناشی از وجود تفاوت ها و تنوعات فرهنگی است که در جامعه شهری شکل می گیرد.

تقویت اخلاق و اشاعه همبستگی اجتماعی یک جامعه در سطح محلی، ملی و جهانی از طریق زیباسازی، از جمله طراحی و نصب نشانه های شهری در نقاط مختلف محلات شهری باعث شکل گیری هویت شهری و محلی می گردد. در واقع نقش طراحی آموزه های اجتماعی و فرهنگی از طریق نشانه های شهری در قالب شناختی که

سرزندگی

تناسب

دسترسی

زندگی در شهرهای راهی

فاطمه حیدریان - عالیه محمودی

خیابان، قلب تپنده شهر!

۳- خیابان‌های افسانه‌ای مبتنی بر عوامل طبیعی از قبیل درخت، کوه و عناصر مربوط به منظر آرایشی می‌باشند.

خیابان آیت الله طالقانی

خیابان، همواره به عنوان یکی از عناصر اساسی در ساختار فضای عمومی و اجتماعی شهر به شمار می‌رود. این شریان ارتباطی، زیربنایی‌ترین عنصر در ساختار کالبدی هر مجموعه زیستی، معبر فرش شده در یک محیط مصنوع و پیوند دهنده ساختمان‌ها در یک زمینه شهری است که مردم بتوانند در آن آزادانه حرکت کنند. شاید مفهوم خیابان برای نخستین بار توسط ویتروویوس معمار رم باستان به کار گرفته شده است. وی با توصیف مناظر خیابانی، خیابان‌ها را به سه دسته خیابان‌های حزن انگیز، خودمانی و افسانه‌ای در صحنه‌های نمایشی تقسیم می‌نماید. تفاوت این سه خیابان در نحوه آرایش و ساماندهی آن‌ها می‌باشد.

۱- خیابان‌های حزن انگیز توسط عناصری از قبیل ستون، سنگفرش، تندیس و هرگونه عناصر مبتنی بر قدرت پادشاهی (خیابان‌های فاقد مقیاس انسانی) ساخته می‌شوند.

۲- خیابان‌های خودمانی از ترکیب و کنار هم قرار گرفتن منازل شخصی یا بالکن‌ها و ردیف‌های به هم پیوسته پنجره (خیابان‌های دارای مقیاس انسانی) سیما و منظر خیابان را نظم می‌بخشند.

شهرها

شهرداری ساری / شماره دوم

۱۴

یک برنامه ریز
ایتالیایی در سفر
به تهران بیان
نمود شما در
ترافیک گیر
نکرده‌اید، شما
خود ترافیک
هستید

تفاوت بارز میان جاده و خیابان این است که خیابان معمولاً در دل روستاها و شهرها حضور دارد و برخلاف جاده یک محور دو بعدی است که از میان دو جداره مسکونی یا تجاری عبور می‌کند، حال آنکه جاده در میان چند روستا و شهر قرار می‌گیرد و نقش آن تأمین ارتباط میان آن‌ها می‌باشد.

قلب شهرها در خیابان‌هایش می‌تپد. خیابان عنصری مهم در زندگی روزمره است که امروز نتوانسته در فراهم کردن فضای ارزش‌های اجتماعی، حیات مدنی، سرزندگی، عدالت و آزادی که وظایف اصلی یک خیابان هستند موفق باشد زیرا خیابان‌های موفق از دل فشارهای متفاوت اقتصادی بیرون می‌آید. خیابان‌های خوب طراحی نشده بلکه در طول زمان به منصف ظهور رسیده‌اند. یک خیابان مردمی، یک شبه بنا نمی‌شود اما برخی خیابان‌ها با گذر زمان می‌توانند با شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی محیط، خود را وفق داده و به ویژگی خیابان دموکراتیک نزدیک شوند.

در کل ارزش خیابان تنها از حضور مردمانی که از آن می‌گذرند و از آن استفاده می‌کنند معنا می‌یابد اما تسلط نقش سواره بر پیاده و حذف پیاده، سبب گم‌گشتگی انسان و کاهش تمایل او به خیابان‌های شهر می‌شود. وضعیت شهرهای امروز، از حکومت مطلق خودرو بر خیابان‌ها دلالت می‌کند و کمتر شباهتی به خیابان‌های سرزنده دارد.

یکی از وظایف خیابان‌ها این است که بتوان از آن رد شد اما خیابان وظایف دیگری هم دارد و آن اینکه بشود در آن مکث کرد، استراحت کرد، خرید کرد، با دوستان قرار گذاشت، حرف زد، آموزش دید و تاریخ را در آن مشاهده کرد.

پارک آزادگان

پس خیابان تاریخ ماست. وقتی در خیابان راه می‌رویم، مثل این است که کتابی را ورق می‌زنیم. سر هر کوچه خاطره‌ای است. خیابان محل گذر نیست؛ محل تاریخ است و فقط مسیری نیست که ما را به مقصد برساند.

خیابان آیت الله طالقانی

دوره متفاوت:

• خیابان و جاده

عملکرد خیابان (street) تسهیل‌کننده تعاملات اجتماعی است و با جاده (road) که عملکردش حمل و نقل است فرق می‌کند.

تفاوت اصلی جاده و خیابان در این است که جاده مسیری است در جهت رسیدن به انتها و مقصد غایی که این مقصد نسبت به طول مسیر بسیار مهم‌تر قلمداد می‌گردد. تأکید اصلی بر عامل حرکت و جابه‌جایی است. اما خیابان علاوه بر دارا بودن مفاهیم جابه‌جایی و ارتباطی از بسط معنایی وسیع‌تری نسبت به جاده برخوردار است.

دوپاره شدن محله ها، گاه به زیر سطح رفتن انسان برای آسودگی تردد خودروها و از بین بردن تمامی خاطرات شهری و خانه های قدیمی، شاید بخشی از آسیب های یک شهر خودرو محور باشد. در مورد از بین رفتن خاطرات شهری، آروپ در کتاب «چگونه می خواهید زندگی کنید؟» می گوید:

تغییر اجتناب ناپذیر است اما در مکان هایی که ساختمان های قدیمی آن از میان می روند، مردم احساس ناامنی می کنند و وابستگی به محیط را برای همیشه از دست می دهند. از این رو، حفظ برخی از خانه های تاریخی یا بناهای جذاب معماری، از هر نوع و هر دوره ای کاملاً ضروری است تا تصویر مطلوب تری را برای بازدیدکنندگان، ساکنان و عابران پیاده ایجاد کنند.

شهروندان در جریان زندگی و برای فعالیت هایی با هدف رفع نیازهای مادی و معنوی خود در فضاهای شهری حضور می یابند. لذا تناسب این بستر با رفتار و فعالیت های استفاده کنندگان از آن، که همان انسان است، بسیار ضرورت دارد. اما امروزه وابستگی به ماشین، ناگزیر برنامه ریزی شهری را به چشم پوشی از این واقعیت و لزوم انسان محور بودن شهر وادار نموده است. با این وجود اکنون رویکرد بسیاری از شهرهای بزرگ دنیا پس از گذشت دوره ای طولانی از ورود فناوری و صنعت و تغییر ساختار فضایی آن ها، به سمت انسان محور نمودن فضاهای شهر و گسترش استفاده از روش های حمل و نقل پایدار مانند دوچرخه تغییر یافته است.

شهر ما ساری، در بسیاری از نقاط، از طراحی بوم گرا با مقیاس انسانی و مناسب با روحیات، طبع و توانمندی های ساکنانش بهره مند است و به نظر می رسد شکل فضایی کنونی شهر ما از جهت بهره مندی از مقیاس انسانی به عنوان معیاری از یک شهر خوب، می تواند به عنوان یک امتیاز مطرح باشد. معیاری که در بسیاری از شهرها به واسطه وجود بزرگراه ها، زیرگذرها و روگذرهای فراوان در سطح شهر که دسترسی های قبلی افراد پیاده را محدود می نماید، کم رنگ تر شده است.

برنامه ۸ مرحله‌ای کپنهاگ برای تبدیل این شهر به یکی از بزرگ‌ترین پیاده‌مدارهای شهرهای جهان

نامنی‌های گذر از خیابان، مصرف انرژی و به‌خصوص آلودگی هوا که در شهر ما هنوز به طور دقیق اطلاعی از وضعیت آن نداریم و در نتیجه این‌ها ارتقاء سطح سلامت شهروندان منجر شود.

کشور پیشرفته کشوری نیست که آدم‌های فقیر آن صاحب ماشین باشند. کشور پیشرفته کشوری است که آدم‌های ثروتمندش از وسایل نقلیه عمومی استفاده کنند.

شهردار بوگوتا (پایتخت کلمبیا)

منابع:

- شکوهی دولت آبادی، محمود؛ مسعود، محمد؛ پیاده راه عاملی برای افزایش سرمایه اجتماعی؛ نشریه علمی پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران؛ شماره ۱؛ پاییز ۱۳۸۹؛ صفحه ۵۵.
- قکوهی، ناصر؛ ۱۳۸۳؛ آسان شناسی شهری؛ چاپ دوم؛ تهران؛ نشر نی.
- حسینی، نورا؛ ویژگی‌های شهر انسان محور؛ روزنامه دنیای اقتصاد؛ شماره ۱۳۹۴؛ ۳۶۸۹.

امروزه سیاست‌های دوران شهرسازی مدرن، باعث از دست رفتن پویایی و حیات شهری و در نتیجه شکست الگوی شهرسازی مدرن شده است. لبه تیز انتقادات بیشتر متوجه کیفیت کالبدی- فضایی نامطلوب نظام شهرسازی است. در نتیجه در جریان تلاش برای یافتن راهکار مناسب برای طراحی شهر مطلوب، گرایش‌ها و دیدگاه‌های جدیدی در عرصه شهرسازی جهان مطرح شد. جنبش‌های معاصر شهرسازی، قابلیت پیاده‌روی را در اولویت اصول خود قرار داده و اسناد هدایت شهری در عمده شهرها این موضوع را در صدر اهداف خود قرار داده‌اند. در این راستا می‌توان از تجربیات شهرهای مختلف بهره برد. کپنهاگ، پایتخت دانمارک، یکی از آن‌ها است. کپنهاگ یکی از بزرگ‌ترین شهرهای پیاده‌مدار دنیا است و همواره در فهرست بهترین شهرها قرار می‌گیرد. از ابتدای دهه ۱۹۶۰ و طی یک برنامه ۴۰ ساله، تلاش شده تا وابستگی مردم به حمل و نقل با اتومبیل از بین برود و این شهر از یک مکان اتومبیل‌مدار به یک محیط شهروندگرا تبدیل شود. در این راستا استروگت، خیابان اصلی شهر، به یک معبر پیاده تبدیل شد و در سال‌های بعد به تدریج به تعداد این معابر اضافه گشت. در این معابر، تنها عابران پیاده، دوچرخه‌سواران و در موارد خاص خودروهای سبک با سرعت بسیار پایین حق عبور دارند. در ارتباط با این موضوع نمودار بالا، برنامه هشت مرحله‌ای شهر کپنهاگ برای تبدیل شدن به یکی از بزرگ‌ترین شهرهای پیاده‌مدار جهان را نشان می‌دهد.

پیشنهاد:

در این راستا پیشنهاد می‌شود در قالب برنامه‌ای فرهنگی، جامع و گام به گام- که شاید تاکنون در کمتر شهری اجرا شده است- به بررسی وضعیت استفاده از خودروی شخصی در میان سنین و قشرهای مختلف شهروندان ساری، امکان تعریف روش‌های جایگزین برای مسیرهای ثابت و هر روزه (به عنوان نمونه محل کار) و فرهنگ سازی و اطلاع رسانی در زمینه ضرورت تغییر شیوه‌های جابه‌جایی در شهر بپردازیم؛ تا به واسطه حل مشکل ترافیک، شهرسازی ما به سمت طراحی شهر ماشین محور که اثرات انکارناپذیری بر کالبد شهر و سطح تعاملات اجتماعی شهروندان دارد، سوق نیابد. نتایج حاصل از این طرح می‌تواند به کاهش استفاده از ماشین و به تبع آن کاهش آلودگی صوتی، آلودگی بصری،

خیلی دور خیلی نزدیک

می‌توانید عالی‌ترین مکان‌های دنیا را تصور کنید، خلق کنید، طراحی کنید و بسازید ولی این مردم‌اند که وجودشان برای تبدیل تصورات به واقعیات لازم است.

علیرضا مهدوی
محمد قاسمی

اینجاست که می‌توان گفت در ساختار ارتباطی موجود، صحبت از اتصال و هم‌پیوندی مابین عناصر شهری به فراموشی رفته است و چه بسا هر نزدیکی به این سان، خیلی دور به نظر آید و هر دوری هم آن سوی دورست‌ها. شبکه راه‌ها و خیابان‌گزینه‌ها بهتر است به گونه‌ای باشد تا شهروندان به هر آنچه در مخروط دید خویش می‌بینند و یا به هر هدفی که در زاویه نگرش خود دارند، به سهولت دست یابند و از بار خاصیت سهل اما ممتنع بودن ساختار حرکت، راه و هدف در شهرهای کنونی ما رهایی یابند. این درک وسیع و سیستماتیک از بافت‌های ارتباطی، تصویری زیبا از شهری به دست می‌دهد که در آن حرکت در فضای زمان و مکان، بدون سردرگمی شهروندان رخ می‌دهد. این امر در کنار صرفه‌جویی در زمان، تحرکات شهری، کاهش آلاینده‌گی‌های سمعی و بصری و نیز آلودگی هوا، اسباب ایجاد اتفاق تازه‌ای است که کیفیت کالبدی و فیزیکی راه‌های شهر را ارتقا می‌دهد.

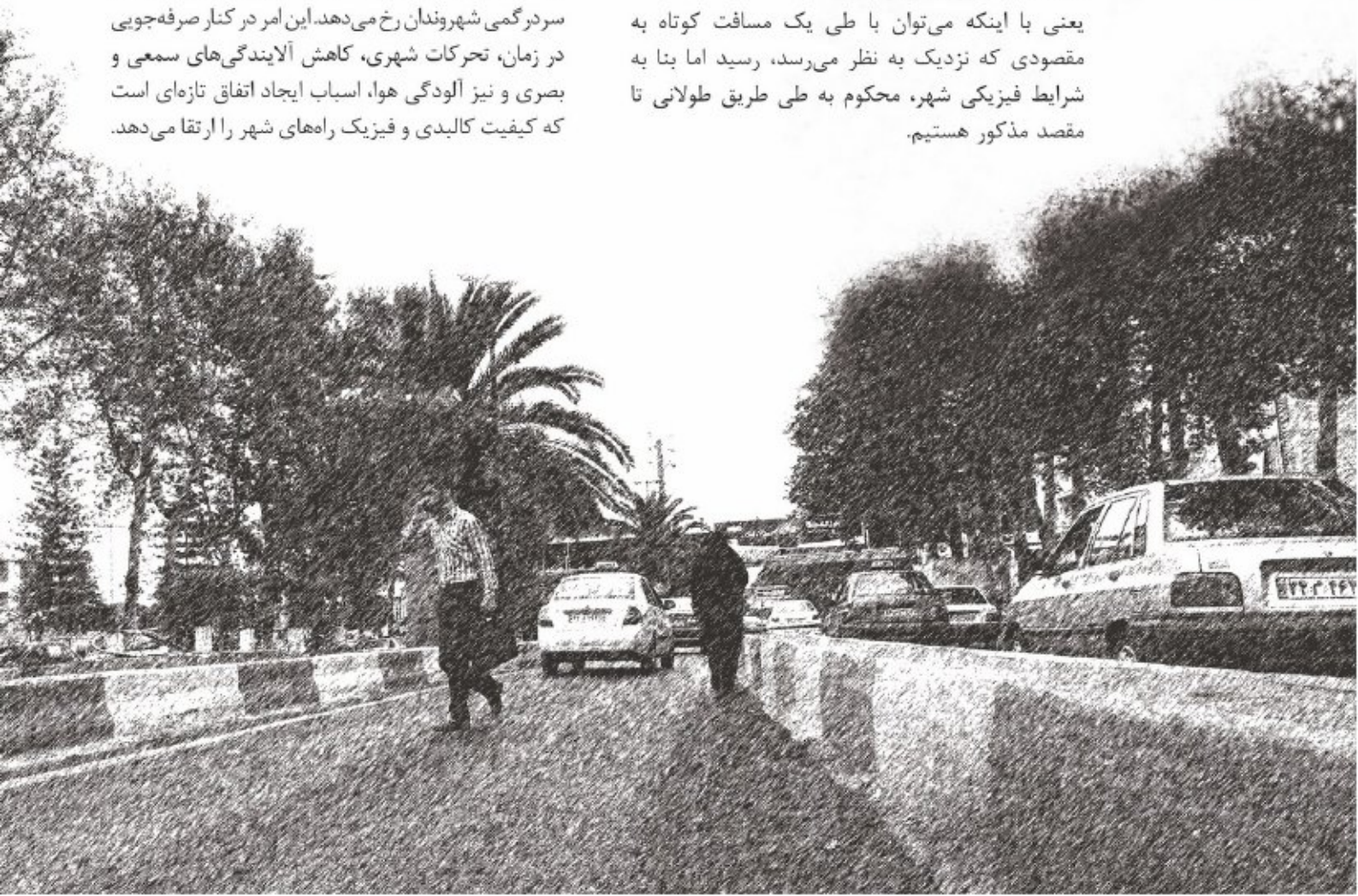
قضیه‌ای در هندسه اقلیدسی است که می‌گوید همواره کوتاه‌ترین مسیر بین دو نقطه، خط راست است. حتماً پیش آمده که مسیر خیابانی را با هدف رسیدن به بنا، فضا یا ساختمان خاصی طی کنیم و در تداوم گام‌ها و قدم‌های خود، در حالی که مقصد را در چند متری چارچوب دیدگان خود می‌بینیم، به علت نوع نظام دسترسی و شبکه راه‌ها و خیابان‌بندی‌ها و حتی سازماندهی نامطلوب احتمالی فضاهای شهری و محصوریت ارتباطی موجود شهری، مجبور شویم با صرف زمان بیشتر، ایجاد آلودگی دودی، دیداری، صوتی و ... و یا تحمل این آلودگی‌ها مسیر و راه خود را دورتر کرده تا به مقصد مورد نظر برسیم.

یعنی با اینکه می‌توان با طی یک مسافت کوتاه به مقصودی که نزدیک به نظر می‌رسد، رسید اما بنا به شرایط فیزیکی شهر، محکوم به طی طریق طولانی تا مقصد مذکور هستیم.

سیرچا

شهرداری ساری / شماره دوم

۱۸

عکس: مونا عبدا... پور (خیابان جمهوری اسلامی)

مدیریت حمل و نقل شهری گامی به سوی توسعه پایدار

حمل و نقل در توسعه اقتصادی کلان شهرهای کشورهای در حال توسعه، ضروری است. در فرآیند توسعه سریع شهری، بسیاری از این کشورها تغییراتی را در نوع سیستمهای حمل و نقل تجربه می‌کنند که این تغییرات موجب افزایش زمان و مسافت سفرهای درون شهری و افزایش حمل و نقل ماشینی شده است. اما نکته قابل تأمل آن است که اثر گستردگی شهر بر حمل و نقل در شهرهای بزرگ و در حال رشد، تبدیل به مسئله‌ای کلیدی در حوزه تغییرات آب و هوا شده است. زیرا حمل و نقل موتوری به عنوان یکی از منابع اصلی انتشار گازهای گلخانه‌ای بیان شده است.

ساختن شاهراه‌ها مسئله راه‌انداز را حل نمی‌کند بلکه به معنای واقعی آن را به وجود می‌آورد. به عبارتی با بزرگ شدن شهر، روابط بین شاهراه‌ها، اندازه جمعیت و مساحت شهر، درگیر سیستمی از پس‌خورهای متقابل می‌گردد.

رشد جمعیت و در پی آن احداث جاده‌های بیشتر و در ادامه رشد بیشتر جمعیت، موجب افزایش مساحت شهر تا روستاها می‌شود. به دلیل بزرگ‌تر شدن سطح شهر، فاصله متوسط هر فرد اضافه می‌شود و با افزایش فواصل، میزان جاده‌های مورد نیاز هم بیشتر می‌شود و نتیجه نهایی، شهری بزرگ است که سهم عمده زمین‌هایش به جاده و شاهراه تبدیل شده است.

بالا بردن کارایی انرژی یکی از راه‌های دستیابی به توسعه پایدار است. از این محور، مهم‌ترین مسئله‌ای که می‌توان در شهر به آن پرداخت، مربوط به رفت و آمد است، چرا که با مدیریت آن، بخش اعظم انرژی را که در شهر استفاده می‌شود می‌توان برنامه‌ریزی کرد.

کنت وات در کتاب "مبانی محیط‌زیست" با انتقاد از وابستگی مطلق به شیوه حمل و نقل ماشینی چنین بیان می‌کند:

شهر با وابستگی بیش از حد به اتومبیل به عنوان تنها وسیله حمل و نقل مسافر، ممکن است به تله بیفتد. از یک سو انسداد شدید همه مسیرهای آمد و شد، احتمال ساختن شاهراه‌های بیشتر را در داخل شهر افزایش می‌دهد. از سوی دیگر ساختن شاهراه‌های بیشتر خصوصیات شهر را منهدم می‌سازد.

♦ تصویر: چرخه معیوب افزایش استفاده از خودرو

در این تصویر ۲۰۰ نفر در ۱۷۷ اتومبیل حضور دارند

همان تعداد در ۳ اتوبوس

همان تعداد در یک قطار سبک شهری

همان تعداد با دوچرخه

حفاظت از زمین

زمین یک منبع محدود و آسیب‌پذیر است اما بسیاری از سودمندی‌های آن، در صورت مصرف درست، ابدی و قابل تجدیدند. رشد فیزیکی شهرها، اراضی مرغوب کشاورزی را بلعیده و از بین برده است. از این رو کارایی در استفاده از زمین‌های شهری، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. سیستم‌های کنونی حمل و نقل، موجب گسترش بی‌رویه شهر و ایجاد حومه‌ها شده است.

کنت وات بیان می‌کند که برجسته‌ترین تفاوت شیوه‌های حمل و نقل موتوری با سایر روش‌ها در نسبت زمین‌هایی است که در شهر به خاطر حمل و نقل قربانی می‌شود. حمل و نقل با اتومبیل، نه تنها فضا- که منبعی محدودکننده برای امور انسانی است- بلکه وقت و انرژی را نیز تلف می‌کند. سیستم‌های حمل و نقل در ایجاد شهری پایدار و سالم نقشی اساسی ایفا می‌کنند.

حمل و نقل پایدار با مشخصه‌های:

- مسافت و زمان سفر کوتاه‌تر

- وابستگی کمتر به ماشین

- حمل و نقل عمومی کافی

فاکتور کلیدی دستیابی به توسعه شهری پایدار در شهرهای بزرگ و رو به رشد کشورهای در حال توسعه است.

در نهایت هنگامی که انواع منابع و سوخت‌های فسیلی کمیاب شوند، در آن زمان شهرهایی که از نظر سازمان فضایی کارآمدتر باشند، ارجحیت دارند.

خیابان دوم مرکز شهر سیاتل

تهیه شده توسط: International Sustainability Institute

تصویر: فضل ا... تازی

حفظ ارزش‌های غیربازاری بدون جایگزین

شهری برای همیشه

زهرا جعفری

دانشجوی دکتری محیط زیست

سابقه زندگی در شهرها به زمان‌های دور می‌رسد. از همان زمان بررسی معیارهای مؤثر بر مطلوبیت فضای شهرها مورد توجه قرار داشت. فراهم بودن شادی و امنیت برای شهروندان، یکی از معیارهای مهم شهر از دید ارسطو بود. او سعادت و خوشبختی یک شهر را در خودکفایی آن می‌دانست. ارسطو به فاکتور خودکفایی که لازمه آن حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست شهر است، توجه ویژه داشت. همچنین اعتقاد داشت برای اینکه عدالت در جامعه حکم فرما شود، لازم است مقامات بر حسب شایستگی بین افراد تقسیم شوند. یونانی‌ها معیار شهر ایده آل را اندازه جمعیت می‌دانستند و آن را برای بهبود نظارت بر شرایط محیط شهر، مؤثر می‌دیدند. افلاطون و ارسطو هر یک تعیین اندازه معینی برای جمعیت و وسعت شهر را به منظور بهبود عملکرد شهر ضروری می‌دانستند. اندازه مطلوب شهر توسط بسیاری از اندیشمندان دیگر نیز مورد بحث قرار گرفته است. شاید دو معیار اندازه و جمعیت شهر به دلیل اثر مستقیم بر کیفیت محیط و امکان نظارت و مدیریت بهتر، بسیار مورد اهمیت هستند.

باری کامونر در کتاب معروف خود «حلقه بسته» بیان می‌کند:

«گسترش بی‌رویه شهر کارایی انرژی را بی‌رویه کم می‌کند، زیرا فاصله بین دو نقطه محل کار و خانه را بدون دلیل موجه اضافه می‌کند. با توجه به نقش مؤثر وسعت و اندازه شهر در کیفیت فضای شهری، بهتر است آن را در اندازه مطلوبی حفظ نماییم. به احتمال زیاد، چنانچه بتوان اندازه بهینه‌ای برای شهر پیدا کرد، این اندازه مجموعه‌ای است برای عملکردهای مختلف مردم و خصوصاً برای ارجحیت‌های مختلف آن‌ها در محورهای ماند هویت، دسترسی و نظارت».

تغییر چهره شهرها در سال‌های اخیر و تأثیر آلودگی‌های فزاینده در این محیط بر کیفیت زندگی ساکنان، تلاش‌هایی جدی‌تر برای حفظ کیفیت شهرها را به همراه داشت.

کوئین لینچ در کتاب «تئوری شکل خوب شهر» این‌گونه می‌نویسد:

«عدم کارایی سکونتگاه‌های بسیار کوچک و ابهام سکونتگاه‌های بسیار بزرگ و همچنین دردهای ناشی از رشد و افول، به این فکر انجامیده است که شهر نیز مانند یک موجود زنده اندازه مناسبی دارد که رشد شهر باید در چنین اندازه‌ای تثبیت شود. بحث‌هایی که درباره اندازه بهینه می‌شود، مبتنی بر آثاری است که بر روابط اجتماعی، نظارت اجتماعی و سیاسی، سرزندگی محیط به خاطر تمرکز آلودگی، سطوح قابل تحمل محرک‌های اجتماعی و ادراکی، زمان سفر، تولید اقتصادی و نیز هزینه‌های حفظ و نگهداری در اندازه‌های مختلف تکیه دارد. شواهدی در دست است که کیفیت هوا (که یک جنبه از سرزندگی می‌باشد) و همچنین زمان سفر به محل کار که جزئی از دسترسی است، با اندازه شهر دارای همبستگی مثبت است».

بالقوه شهرها برای توسعه می‌شوند. پس بهتر است که با برنامه‌ریزی و مطالعه دقیق شرایط و جنبه‌های مختلف زندگی شهری، برای بهبود وضعیت آن تلاش کنیم، چرا که: **شهرنشینی صرفاً زمانی مطلوب است که منافع آن از مخارج و هزینه‌های آن بیشتر باشد.**

آنچه در اینجا به نظر می‌رسد، این است که شرایط امروزی شهرها ایجاب می‌کند که دولت، سازمان‌ها و نهادهای عمومی اقدام به ارزیابی کیفیت شهرها از جهات مختلف نمایند تا به این وسیله ضمن شناخت کیفیت موجود، توان‌ها، ضعف‌ها و نارسایی‌ها، امکان برنامه‌ریزی آگاهانه‌تر و هدفمندتری جهت رفع نواقص و ارتقاء کیفیت شهرها به وجود آید. بررسی وضعیت شهرها و شناسایی عوامل و سیاست‌های اجرایی تأثیرگذار بر سلامت و کیفیت محیط‌زیست شهر، امری حیاتی برای دستیابی به توسعه پایدار شهری است.

تجربه بسیاری از شهرهای صنعتی و پیشرفته دنیا این واقعیت را برای معماران، شهرسازان و برنامه‌ریزان شهری روشن ساخت که پیکان توسعه و تکنولوژی صرف، به سمت سرمایه‌های اجتماعی و زیستی زندگی، این ارزش‌های غیربازاری بدون جایگزین، نشانه می‌رود. امروزه مفاهیمی همچون شهر پویا، پایدار، زیست‌پذیر، سبز، خودکفا و سالم شاید تلاشی برای منظور نمودن چنین ارزش‌هایی در برنامه‌ریزی شهری هستند. اکنون که سرعت دگرگونی و رشد شهرها از سرعت تجربه اثرات حاصل از تغییر پیشی گرفته است، به نظر می‌رسد استفاده از تجربه سایر شهرها به جهت دوری جستن از آسیب‌های توسعه برای رسیدن به این شعار که **می‌توانیم همه چیز را با هم داشته باشیم، مطلوب است.**

منابع:

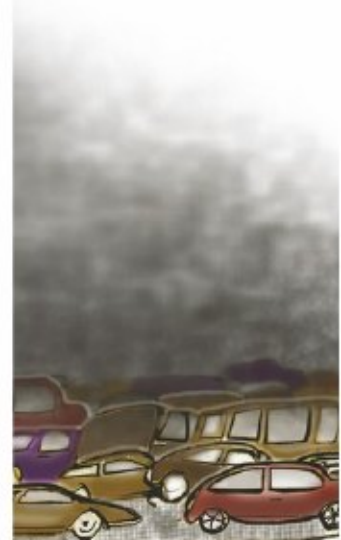
- بحرینی، حسین و همکاران. «توسعه شهری پایدار: از فکر تا عمل». مجله محیط‌شناسی، تابستان ۱۳۸۰، شماره ۲۲، صص ۶۰-۴۳.
- کوئین لینچ، بحرینی، حسین (مترجم). «تئوری شکل خوب شهر». انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۴.
- دانیل بوتکین، ادوارد کِلر، وهاب‌زاده، عبدالحسین (مترجم). «زمین سیاره زنده». چاپ اول، جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۳.
- Nancy, O., ۲۰۰۶. Environmental sustainability for urban areas: The role of natural capital indicators. Cities, Vol. ۲۲, No. ۳, p. ۱۸۴-۱۹۵.
- Zhao, P., ۲۰۱۰. "Sustainable urban expansion and transportation in a growing megacity: Consequences of urban sprawl for mobility on the urban fringe of Beijing". Habitat International. ۳۴, (۲۳۶-۲۴۲).
- Zange, M, Meine, P., ۲۰۰۵. Sustainability indices as a tool for urban managers, evidence from four medium-sized Chinese cities. Environmental Impact Assessment Review, Vol. ۲۵, pp. ۶۶۷-۶۸۸.

در سال ۱۹۸۷ با انتشار کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه در برانتدلند تحت عنوان «آینده مشترک ما» و کنفرانس «سران زمین» سازمان ملل در سال ۱۹۹۲، موضوع توسعه پایدار که سلامت انسان و نظام‌های اکولوژیکی را در بلند مدت بهبود بخشد، در سراسر جهان وارد جریان اصلی خود شد و برنامه‌های شهر پایدار در بسیاری از نقاط جهان پدیدار شد؛ شهری که درصدد کارایی بیشتر در استفاده از منابع، حفظ کیفیت محیط زیست،

عدالت اجتماعی و سرزندگی بوده و در عین حال تلاش می‌کند از وابستگی به اتومبیل، مصرف منابع تجدید ناپذیر، تولید مواد زائد خطرناک و نابرابری بکاهد.

مفهوم پایداری عموماً چهار عنصر اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیط‌زیستی را در برمی‌گیرد. درحالی که یک منطقه مادر شهری، عموماً به آسانی به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی (برای مثال، تولید و ارزش کالاها و خدمات، استخدام، سطح آموزش، درآمدها، سطوح فقر و جرائم) دسترسی دارد، اندازه‌گیری سرمایه زیستی و شاخص‌های آن در مرحله نسبتاً اولیه قرار دارد. متأسفانه در بسیاری از مطالعات مربوط به پایداری شهرها و به‌کارگیری شاخص‌های شهر پایدار، به محیط‌زیست و سرمایه زیستی وزن کمی می‌دهند. تصمیم‌گیری بر اساس شاخص‌هایی که سرمایه زیستی را نادیده می‌گیرند و یا تعداد محدودی از آن را اندازه‌گیری می‌کنند، ممکن است به تصمیماتی بیانجامد که کیفیت و پایداری بلند مدت جوامع را تهدید می‌کند.

پدیده شهری شدن دو جنبه دارد. از سویی شهرها، موتورهای حیاتی توسعه اقتصادی- اجتماعی هستند. شهرها با فراهم کردن شغل، خدمات و مسکن، جذب نیروی کار روستایی در مقادیر زیاد، با تبدیل شدن به مراکز تولید و رشد اجتماعی، مزایای فراوانی را ارائه می‌دهند. از سوی دیگر مناطق شهری، نقاط تمرکز تخریب طبیعت، جایی که آلودگی‌های شدید، آزار صوتی، تراکم، کمبود آب تازه و انرژی، می‌تواند تهدیدی جدی برای سلامت و رفاه اجتماعی باشد، هستند و بنابراین موجب کاهش توان

JARI

عکس: فاطمه شاکری

دیباچه‌ای به فضای سبز شهری و ارائه راهکارها

سینا معماری

دانشجوی دکتری مدیریت
و برنامه‌ریزی شهری

ناگفته پیداست که تنها شهرداری‌ها در بحث فضای سبز وظیفه ایفای نقش ندارند، بلکه همه شهروندان باید در بهبود فضای محیط زندگی جمعی خود و فرزندان‌شان مشارکت عملی داشته باشند و فقط به توسعه بوستان‌های کوچک و بزرگ با هزینه شهرداری اکتفا نکنند. درواقع همه می‌توانند با تقبل بخشی از این هزینه، کاشت گل و گیاه در باغچه و تزئین نمای ساختمان یا روی بالکن ساختمان هم نمای جالبی به آن بدهند، هم طبیعت دوستی را در ذهن فرزندان‌شان نهادینه کنند و هم دیگران را از نعمت مشاهده و لذت بردن از مواهب طبیعی محروم نکنند. می‌توان با اشاره به شادابی و سرزندگی و طراوتی که از ناحیه گل و گیاهان کاشته شده در کوی و برزن و به خصوص در منازل نصیب مردمان قدیم می‌شد، از کم رنگ شدن این رویکرد در زندگی امروزه جوامع شهری سخن گفت. پیش از آنکه انگشت اشاره خود را به سوی کم‌توجهی مردم نشانه ببریم، باید از سهل‌انگاری متولیان و شهرسازان گلایه کنیم. قبل از اینکه همه تقصیرات را متوجه معماران و سازندگان بناها بدانیم، نباید از یاد ببریم این تصمیم‌گیران هستند که مقصر اصلی محسوب می‌شوند. بررسی کنید که در سال‌های اخیر چند هکتار باغ و چه تعداد درخت در نقاط مختلف شهری برای توسعه اماکن تجاری و بناهای مسکونی قلع و قمع شد؟ تنها به این دلیل که منافع کوتاه مدت جمعی از ما تأمین شود، بدون توجه به اینکه از این بابت چه پیامدهایی متوجه جامعه می‌شود.

به ایامی نه چندان دور که نظر می‌اندازیم، وقتی مردم شهرها و روستاها هر صبح از منزل خارج می‌شدند تا یک روز نو را آغاز کنند، با انبوهی از گل‌ها، درختچه‌ها و گیاهان مواجه می‌شدند که دور تا دور منازل و کوچه و خیابان‌ها را گرفته بود. همین موضوع دلیلی می‌شد تا روز را با احساس شادمانی و آرامش کم نظیری شروع کنند و پایانی به مراتب خوش‌تر و خاطره‌انگیزتر.

با دیدن فیلم‌های ۴۰-۳۰ سال پیش و بیشتر و تماشای مناظر کوچه باغ‌هایش، آن چنان دل‌تنگی سنگینی بر انسان مستولی می‌شود که بغض در گلو می‌شکند و حتی اشک در چشم‌ها حلقه می‌زند. رفته رفته با توسعه نامتوازن و بدقواره شهرها، گسترش هر روزه ساختمان‌های بلند مرتبه و گرانی سرسام‌آور زمین، دیگر رسم نیکوی کاشت گل و گیاه با هدف بهره‌مندی خود و دیگران از مواهب خدادادی آن از میان رفت؛ تا جایی که امروزه کمتر شخصی پیدا می‌شود که حتی چند مترمربع از فضای زمین و ساختمان خود را به کاشت گل و گیاه اختصاص دهد. آن‌هایی هم که هنوز اندکی ذوق و علاقه و صدا البته حوصله دارند، به تزئین اندرونی ساختمان خود با گلدان‌های کوچک و درختچه‌های آپارتمانی می‌پردازند و باز هم این کار در نمای بیرونی ساختمان آن‌ها نمودی ندارد تا بلکه از این ناحیه، هم‌شهریان و عابران با دیدن این فضای باطراوت احساسی خوشایند را هرچند برای لحظاتی اندک داشته باشند و آرامش درونی کوتاهی را تجربه کنند.

در دمای شهر سبب کاهش مصرف انرژی، کاهش هزینه گرم کردن یا خنک کردن ساختمان‌ها در صورت کاربرد درختان، جلوگیری از ورود بادهای شدید، جلوگیری از تشدید آلودگی هوا، صوت و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای می‌شود. از دیگر نقش‌های گیاهان در ساختمان می‌توان به تولید اکسیژن، جذب دی اکسید کربن، ایجاد فضاهای خصوصی و شخصی در منازل اشاره کرد.

به طور کلی در شهرهای ایران و خاصه مازندران که خود مهدگل، درخت و سبزه است و متأسفانه در تهدید ساخت و ساز و اشغال ساختمان به جای گل و درخت می‌باشد، کمتر معمار و سازنده بنا و مهندسی پیدا می‌شود که به این موضوعات علاقه مندی نشان دهد یا از

آن‌ها در طراحی و اجرای جدید بهره گیرد. اما آیا این مسئله تنها از کم توجهی مهندسان طراح و معمار ناشی می‌شود یا تغییر نگرش و علاقه مندی های مردم نیز در آن تأثیرگذار بوده است؟ باید اذعان داشت که تأمین فضاهای سبز در ضوابط معماری و شهرسازی و آیین نامه های شهرداری ها پیش‌بینی شده است ولی موضوعی مثل بام سبز که در بعضی شهرها و کشورها مرسوم شده است، جزء وظایف یا الزاماتی

نیست که مردم و سازندگان بناها به طور حتم موظف به اجرای آن باشند و بیشتر در مناطقی بر آن تأکید می‌شود که با کمبود فضا روبه رو هستند. خوشبختانه اینجافضاهای خالی که بتوان آن‌ها را به فضای سبز تبدیل کرد، کم نداریم اما باید توجه داشته باشیم که مهندسان طراح ساختمان اگرچه بر اساس مقررات ملی ساختمان عمل می‌کنند، اما همانند معماران براساس خواسته صاحب کار یا کارفرما عمل می‌کنند. اگر کارفرما از مهندس نخواهد، او نمی‌تواند در این مقوله خیلی ورود پیدا کند و در این شکی نیست که در کلان شهری چون ساری که از حجمه بزرگ‌ترین تاشلوغ‌ترین آپارتمان‌ها و سوپرآپارتمان‌ها برخوردار است، معماران و مهندسان از کوچک‌ترین فضا برای انبوه سازی و اتاق و دیوار کریدور استفاده کرده‌اند؛ تا جایی که حتی به جای عقب نشینی از خط پیاده‌رو، دقیقاً پیاده‌رو را آن چنان نصف کرده‌اند که یک فرد عابر پیاده هم به سختی می‌تواند از آن مسیر عبور کند.

فعالیت‌های این چینی در حالی رخ داده که به تأمین زیرساخت های ضروری برای ادامه حیات انسان‌ها کمتر توجه شده است. بنابراین در این قبیل مسائل، همه به نوعی مقصر هستند. در اینجا ضرورت توجه به اصول معماری و شهرسازی و یا حداقل معماری ایرانی - اسلامی روشن است، اما متأسفانه در عرصه عمل خیلی کم به آن‌ها بها داده می‌شود؛ تا جایی که می‌بینیم ساختمان‌های جدید و بزرگ اداری، مسکونی و بانک‌ها به شکل بی‌رویه از نماهایی مثل کامپوزیت استفاده می‌کنند و در آن‌ها هیچ توجهی به توسعه فضای سبز نمی‌شود. شهرداری ها و سازمان نظام مهندسی ساختمان برای گسترش فضای سبز شهری در ساختمان‌ها، امتیازی برای مالکین بناها قائل

نمی‌شوند در حالی که در این رابطه باید مجموعه‌ای از متولیان به جمع بندی برسند تا در حیطه سیاست‌گذاری و طراحی نقشه‌ها و اجرای ابنیه به این موارد توجه کافی شود.

نماسازی با گل و گیاه و کاشت درختان بومی (غیر زینتی) در ابتدای هر ساختمان سازی مطابق با تراکم

استفاده از جذابیت های بصری در نمای داخلی و خارجی ساختمان‌ها از راههای مختلفی قابل دسترس است که یکی از بهترین آن‌ها، بهره گیری از

قابلیت‌های زیبایی شناختی و زیست محیطی گیاهان عمدتاً بومی در طراحی نماهای ساختمان به شمار می‌رود که از آن تحت عنوان **نمای طبیعت محور** یاد می‌شود. در معماری‌های عصر جدید امروز که تا حدودی از معماری سنتی نشأت می‌گیرد، استفاده از پوشش گیاهان مختلف در سطح نما، بام‌ها، تراس، محوطه و فضاهای داخلی ساختمان رو به گسترش است؛ تا جایی که مباحثی نظیر بام‌ها و دیواره‌های سبز در سرفصل معماری روز دنیا گنجانده شده است.

به کارگیری پوشش گیاهان بسته به طریقه قرارگیری، نوع گیاه، شکل هندسی یا فرم و نمای ساختمان باعث کاهش دمای محیط و تلطیف هوا، ایجاد زیبایی در ساختمان، بهبود نمای شهری، ارتقای سلامت روان، کاهش دما بر اثر تعریق، سایه اندازی گیاهان و صرفه جویی در مصرف آب می‌شود. اثر تعدیلی درختان و فضای سبز

راهکارهای ایجاد فضای سبز در مسیر توسعه شهری

- ایجاد نمایشگاه‌ها و موزه‌های درختی-گیاهی در فصول مختلف، دعوت از کارشناسان و متخصصان صاحب فن و به ویژه ایجاد بانک ژنی (انواع گونه‌ها و ارقام بومی و واردشده).
- نظارت دقیق بر ورود ارقام غیر بومی و دریافت آمار و ارقام مربوطه.

- تکثیر و تقویت پوشش جانوری (پرندگان فضای سبز شهری) و راه‌های حمایت و تغذیه آن‌ها (قمری، کبوتر و گنجشک سانان و ...)

در نهایت باید تلاش شود تا در معماری و نماسازی ساختمان در کنار سنگ، آجر، آب‌نما، حوض، روی پله‌ها و حتی لابه‌لای موزاییک و مجسمه‌ها از گیاهان استفاده شود. حتی در بحث دیواره سبز برای پوشش یک قسمت از دیوار ساختمان به شکل پوشش گیاهی از گیاهان بالارونده استفاده شود که این نوع پوشش در کاهش دمای پیرامونی محیط ساختمان و کاهش آلودگی صوتی و مصرف انرژی نقش غیر قابل انکاری دارد.

از همه این‌ها که بگذریم، بحث بام‌های سبز مطرح است که به موجب آن، در بعضی شهرهای بزرگ دنیا نه تنها گیاهان و درختچه‌های تزینینی بلکه در مواردی حتی گیاهان زراعی و سبزیجات هم روی بام ساختمان‌ها کاشته می‌شود تا هم زمان، شهر و ساکنان آن از مزایای زیست‌محیطی و اقتصادی منتفع شوند.

- استفاده از انواع پایه‌های بومی درختی نظیر انجیلی، بلوط، توسکا، افرا و حتی انواع مرکبات به ویژه نارنج (با سرسبزی چهارفصل، شکوفه بسیار معطر، آفت‌گریز، میوه قابل بهره‌برداری و خزان بسیار کم) در اقصی نقاط شهر با شرایط حفظ و حراست.

- تقویت و مبارزه با آفات درختی، بازرسی هر ۶ ماه یک بار فضای سبز شهری و کلیه فضای سبز محوطه‌ای آپارتمان‌ها.
- احداث گلخانه‌هایی عظیم در چهارگوشه شهر، حمایت کردن از گل فروشی‌ها و کارگاه‌های تولید گل شهر و ارتباط قوی با کارگاه‌های تولید گل بزرگ در غرب استان - پخش تراکت و بروشورهای راهنمایی فضای سبز شهری بین شهروندان، انجام برنامه‌ها و مسابقات فرهنگی، درختکاری در نقاط مختلف شهر و انعکاس آن در صدا و سیما.

- توصیه به کاشت انواع درختان بومی و در صورت امکان توزیع بذر و قلمه و نهال.

- اجاره اراضی بلا استفاده درون و بیرون و حاشیه شهری جهت تکثیر و توزیع گونه‌های متنوع گیاهی بین شهروندان و نقش آفرینی و دعوت به مشارکت دستگاه‌های دولتی به ایجاد فضای سبز متنوع محوطه اداری - دستگاهی.

- کاشت درختان در کوچه‌ها (تحت حفاظت و حمایت).

سبزچا

شهرداری مازنی / شماره دوم

۲۶

سارا اسدالله پور
کارشناس ارشد شهرسازی

پارک بانوان

بایدها و نبایدها

سابقه ایجاد پارک بانوان در دنیا

سابقه ایجاد پارک‌های بانوان به سال ۱۹۱۳، زمانی که زوجی به نام جیمز و مری هیل زمینی را در شهر هلنا در ایالت مونتانا آمریکا برای ایجاد پارک به شهرداری اهدا کردند، برمی‌گردد. این پارک را می‌توان اولین پارک بانوان جهان محسوب کرد. پارک بانوان میامی در سال ۱۹۹۲ در جهت بهبود کیفیت زندگی اجتماعی بانوان ساخته شد. این پارک ۱۵ هکتاری در کنار دریا، دارای آلاچیق، تسهیلات پیک نیک و محل بازی کودکان بود.

سابقه ایجاد پارک بانوان در ایران

تاریخچه احداث پارک بانوان در ایران به بیش از یک دهه قبل برمی‌گردد. پارک بانوان بروجرد، اولین پارک ویژه زنان در ایران است. این پارک در سال ۱۳۸۰ در زمینی به مساحت بیش از ۴۰ هزار مترمربع طراحی شد و به بهره‌برداری رسید.

♦♦♦ پارک واژه‌ای است که از قرن ۱۹ وارد مباحث شهری شده و در حقیقت با شروع مدرنیته، بروز و ظهور یافته است. قبل از شکل‌گیری مفهوم پارک، آنچه به عنوان فضای سبز در شهرها وجود داشت به شکل باغ‌های خصوصی بود که آن هم بیشتر به اشراف و ثروتمندان اختصاص می‌یافت. ایجاد پارک به عنوان فضای باز و سبز عمومی زمانی مطرح شد که از یک طرف آلودگی‌های صنعتی، بسیاری از شهرهای اروپا را به محیطی غیرقابل تحمل بدل ساخته و از طرف دیگر زندگی ماشینی، اوقات فراغت مردم را افزایش داده بود. هم زمان با این مسائل، بحث‌هایی نظیر عدالت اجتماعی در شهر، رفاه و حقوق شهروندی نیز توسط روشنفکران مدرن دنبال می‌شد. به این ترتیب، پارک به عنوان یک فضای عمومی با کارکردهای زیست‌محیطی، تفریحی و ساختاری در شهرها ایجاد شد.

هدف از بحث پارک بانوان جدا کردن این نیمه جامعه از نیمه دیگر نیست بلکه اگر با نگرش دینی به این موضوع نگاه کنیم، آنگاه هدف از احداث پارک مختص زنان را اختصاص مکانی می‌دانیم که آن‌ها بتوانند دور از چشم جنس مخالف خود در آن آزادانه به فعالیت‌های موردنظر خویش بپردازند.

● ما شعارهای زیادی در خصوص توجه به زن، تساوی با مردان، انتظار حضور زنان در جامعه همدوش اقشار دیگر و ... شنیده‌ایم اما آیا تاکنون از خود سؤال کرده‌ایم چند محیط سالم و امن برای آن‌ها وجود دارد؟ آن‌ها در کجا به تخلیه روحی و روانی خود بپردازند؟

● توجه مسئولین باید همیشه در پی فرهنگ سازی باشد و این فکر که زنان نیمی از قشر فعال و کارآمد می‌باشند، باید سرلوحه فرهنگ‌سازی جامعه قرار گیرد. هدف از پارک بانوان ممانعت از ورود این قشر به پارک‌های موجود نیست، بلکه آن‌ها ضمن استفاده از پارک‌های اختصاصی خود، از پارک‌های عمومی نیز می‌توانند استفاده نمایند.

● با توجه به دین ما که محور فرهنگ جامعه ما است، احداث پارک بانوان نه تنها موجب کاهش ارزش زن نمی‌شود، بلکه نشان از توجه به این قشر می‌باشد.

بر اساس سرشماری سال ۹۰، شهر ساری جمعیتی معادل ۲۹۶،۴۱۷ نفر داشته که از این تعداد ۱۵۰،۱۷۶ نفر را جمعیت زنان تشکیل می‌دهد، لذا با عنایت به مطالبی که به آن اشاره شد و با توجه به این مهم که بیش از نصف جمعیت شهر ساری را بانوان تشکیل می‌دهند، احداث پارکی مختص به بانوان یکی از نیازمندی‌های اساسی شهر بوده که خوشبختانه در دستور کار قرار گرفته است و در آینده نزدیک شاهد احداث پارک بانوان در شهر ساری خواهیم بود. پارکی که فضایی آرام به‌منظور انجام فعالیت‌های ورزشی، تفریحی و ... در اختیار بانوان شهر قرار می‌دهد تا این قشر تأثیرگذار جامعه که به نوعی تربیت‌کنندگان آینده شهر می‌باشند، آزادانه در فضایی سالم به تفریح و ورزش بپردازند.

مستولان فرهنگی ارومیه نیز در ۱۷ اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۸ موظف شدند که احداث پارک بانوان را در دستور کار قرار دهند. پارک بانوان بهار نیز در تبریز در سال ۱۳۸۶ افتتاح شد. در سمنان نیز پارک بانوان در بلوار ۱۷ شهریور سمنان راه‌اندازی شده است. همچنین نخستین بوستان بانوان تهران با مساحت ۲۷ کیلومترمربع در بزرگراه آزادگان واقع است. احداث بوستان بانوان در پایتخت مربوط به اولین مصوبات شورای اسلامی شهر تهران است.

● نیاز جامعه امروز به فضای سبز با توجه به گسترش فشارهای روحی و روانی در جهت تخلیه و کاهش اثرات آن، امری اجتناب‌ناپذیر است. فرهنگ جامعه ما، ضرورت احداث مکانی مخصوص بانوان که دارای شرایط خاص خود باشد را به ما گوشزد می‌کند. بیش از نیمی از جمعیت ما را بانوان تشکیل می‌دهند و این تعداد زیاد می‌توانند موتور پر قدرت و فعالی برای پیشرفت جامعه به سمت توسعه پایدار باشند. برای ایجاد تحرک در این قشر، متفکرین جامعه باید به دنبال راه‌حل‌های مؤثر و قابل اجرا باشند. با توجه به آداب و رسوم کشور، ما به احداث فضایی باز مخصوص بانوان جهت تفریح، ورزش و تخلیه هیجانات روحی نیاز داریم. در نظر گرفتن فضای مختص بانوان با طراحی خاص که با فرهنگ جامعه ما منطبق باشد، بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

● ما اگر معتقد باشیم که بانوان به فضایی جهت تفریح، ورزش و ... نیاز دارند، باید شرایط آن را نیز برایشان مهیا کنیم. ساخت پارک مختص بانوان نه از دید جداسازی خانم‌ها از جامعه، بلکه به دلیل ارزش نهادن بر این جنس است که همیشه مورد تهدید افراد بدفکر بوده‌اند. البته این نکته که باید دست این‌گونه افراد را کوتاه کرد و محیط را سالم نمود، حرفی بسیار منطقی است، اما

منابع:

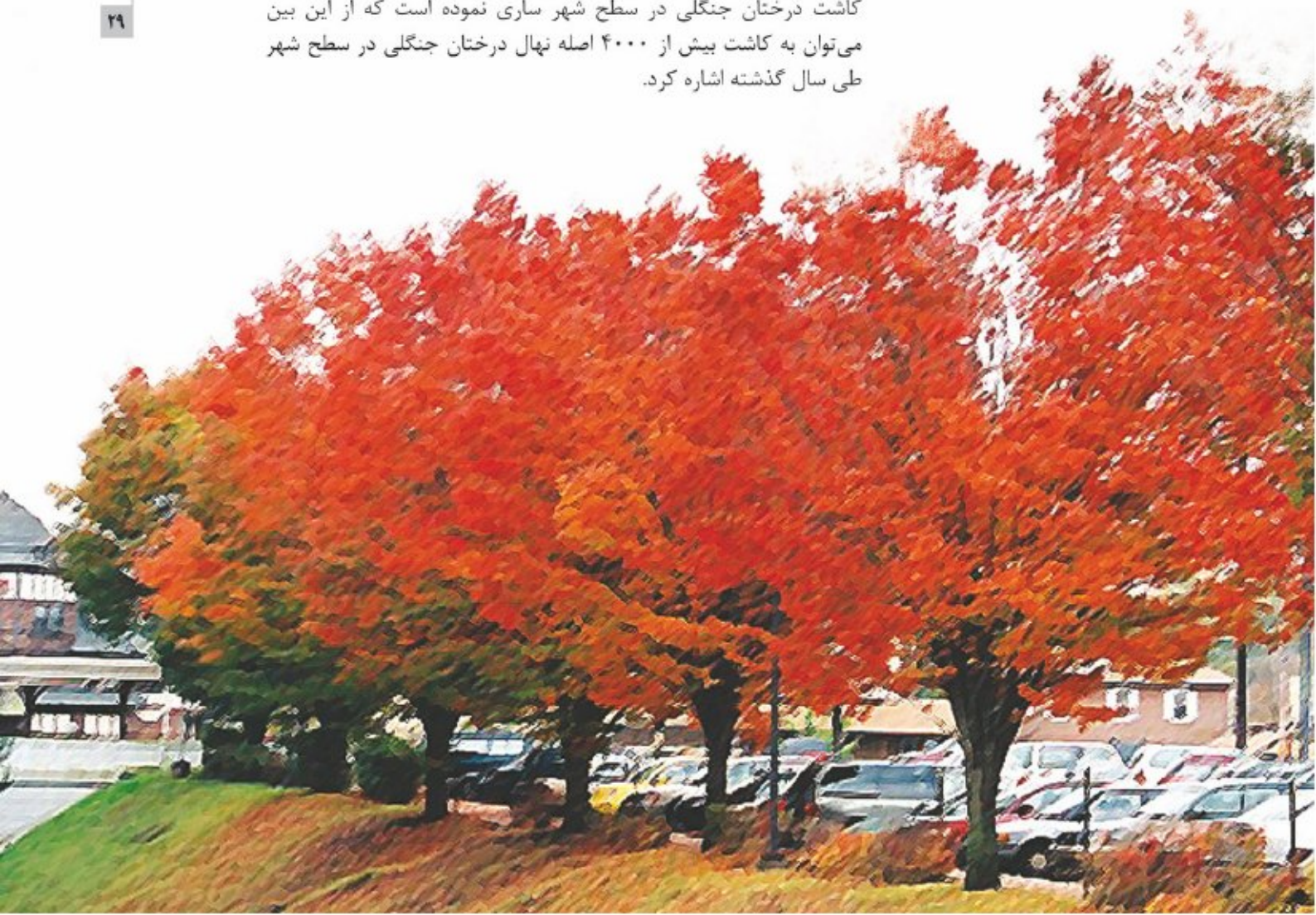
- سنجش رضایتمندی زنان از پارک‌های بانوان، ملیحه هاشمی، دکتر مرتضی میر غلامی، دکتر مجتبی رفیعیان، مجله هویت شهر، شماره نوزدهم، سال هشتم، پاییز ۱۳۹۳
- نقدی بر نقد پارک بانوان، محمدجعفر ایروانی، ماهنامه پیام سبز، سال پنجم، شماره ۳۹، فروردین ۱۳۸۴، صفحه ۳۶-۳۷
- نقدی بر پروژه پارک بانوان، محمد مطلبی، ماهنامه پیام سبز، شماره ۳۶، دی ۱۳۸۶، صفحه ۱۹-۲۲

آزاد

درخت جنگلی بومی مازندران

جنگل‌های استان مازندران با داشتن گنجینه‌ای غنی از درختان و درختچه‌ها از تنوع گونه‌ای بالایی برخوردار است که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: مازو، ممرز، آزاد، انجیلی، توسکا، زبان‌گنجشک، شاه‌بلوط، شمشاد، افرا، نمدار، نارون (ملج یا اوجا) و راش. این درختان در اقتصاد، صنایع، اشتغال، شرایط آب و هوایی، آب‌های سطحی و زیرزمینی و خاک استان مازندران نقش مهمی دارند. با داشتن چنین تنوعی از درختان و درختچه‌ها در جنگل‌های شهرهای شمال کشور باید از کاشت گونه‌های درختی و درختچه‌ای غیربومی خودداری کرد، زیرا این گونه‌ها با اقلیم و خاک منطقه سازگاری کامل ندارند و منشأ گسترش بسیاری از آفات و بیماری‌ها می‌شوند. استفاده از گیاهان غیربومی، سلامت ژنتیک گیاهان بومی را به خطر می‌اندازد و یکی از آسیب‌های جدی در این زمینه مربوط به جابه‌جایی نهال و بذر و بوته‌های استفاده‌شده در فضای سبز شهری است. اما گونه‌های بومی، مقاوم هستند و از نظر زیبایی و هرس‌پذیری، قابلیت لازم را دارند و حتی برای ساخت پرچین هم مناسب‌اند. گیاهان بومی مقاومت بالاتری نسبت به خشک‌سالی و آفات و بیماری‌ها دارند که این امر هزینه نگهداری فضای سبز را پایین می‌آورد. کاشت گونه‌های بومی در سطح شهر علاوه بر جنبه‌های زیباشناختی، گامی مؤثر در جهت حفظ و احیای درختان بومی منطقه دارد.

از بین درختان بومی جنگل‌های شمال می‌توان به درخت زیبای آزاد اشاره کرد. درختی سایه‌انداز، مقاوم با رنگ پاییزی بی‌نظیر که می‌تواند سمبل هنرمندانه‌ای از تغییر فصل را به شهر القا نماید. در همین راستا سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری ساری طی یک برنامه‌ریزی مدون اقدام به کاشت درختان جنگلی در سطح شهر ساری نموده است که از این بین می‌توان به کاشت بیش از ۴۰۰۰ اصله نهال درختان جنگلی در سطح شهر طی سال گذشته اشاره کرد.

مشخصات درخت بومی آزاد

نام علمی : *Zelkova Carpinifolia*

نام انگلیسی : Japanese Zelkova

درختی مرتفع به ارتفاع ۳۵-۳۰ متر، شاخه‌های جوان کرکدار شونده، برگ‌ها از نظر بزرگی (اندازه) بسیار متنوع به طول ۸ و به عرض ۴ سانتیمتر، بیضوی، مستطیلی - تخم مرغی یا تخم مرغی، نوک تیز یا تقریباً نوک تیز، دم‌برگ کوتاه به طول ۱-۲ میلی‌متر، میوه فندقه به قطر حدود ۵ میلی‌متر، نامتقارن چروکیده مشبک، آشکار، سبز شونده.

پراکنش جغرافیایی در ایران: مازندران، گلستان، گیلان، آذربایجان، کردستان، خراسان، تهران

پراکنش جهانی: شرق آناتولی، قفقاز، شمال و غرب ایران.

درختی بزرگ با تاج کروی دارای شاخه‌های بزرگ و گسترده که از نزدیکی سطح زمین می‌رویند. برگ‌های زیبا و متراکم آن شبیه نارون هستند و در پاییز، هنگامی که به رنگ قرمز تیره خوشرنگ یا قرمز/زرد کدر در می‌آیند، منظره زیبا و آرامی را به وجود می‌آورند. این درخت را می‌توان به راحتی به عنوان درخت سایه انداز، درخت خیابانی یا تک درخت چمنزار استفاده نمود. چوب این درخت، قهوه‌ای مایل به نارنجی، نیمه سنگین، نیمه سخت و بادوام است و به علت داشتن رشته‌های پارانشیمی فراوان، خاصیت کش‌سان دارد.

منبع: سازمان پارکها و فضای سبز شهرداری ساری
عکس: مهدی فزیل احمدی

درختچه فیکوس بنجامین

نام علمی: Ficus benjamina

خانواده: Moraceae

بنجامین از آن دسته گیاهانی است که در خیلی از خانه‌ها پیدا می‌شود ولی افراد کمی هستند که به خوبی از روش‌های نگهداری آن آگاهند و می‌دانند دقیقاً چطور با گیاه برخورد کنند. در واقع وقتی این گیاه را تهیه می‌کنند، پربرگ و شاداب است اما بعد از مدتی ماندن در اتاق، شادابی روزهای نخست خود را از دست می‌دهد. در ذیل مختصری به بررسی شرایط نگهداری این گیاه زیبا پرداخته شده است.

نور

این گیاه نسبت به سایر گیاهان آپارتمانی به نور بیشتری نیازمند است. از بین انواع وارپته‌ها، بنجامین سیلور (ابلق) به نور بیشتری نیاز دارد و با قرار گرفتن در مکان‌های سایه، رنگ گیاه از حالت ابلق خارج می‌شود. اما گیاه بنجامین با وجود علاقه زیاد به نور، تابش مستقیم آفتاب را تحمل نمی‌کند. انتقال یک باره گیاه از محیط کم نور به محیط پر نور (آفتاب گیر) برای گیاه مضر می‌باشد.

آبیاری

گیاه به رطوبت نسبی نیاز دارد. در تابستان هفته‌ای دو بار و در زمستان هفته‌ای یک بار آبیاری کافی است. در بین وارپته‌ها، بنجامین سیلور (ابلق) بیشتر از باقی وارپته‌ها آب دوست است و می‌توان از زیرگلدانی بزرگ‌تری برای این گیاه استفاده کرد تا گیاه رطوبت مورد نیاز خود را از آب موجود در زیرگلدانی دریافت نماید.

خاک مناسب

گیاه به خاک نسبتاً سنگین نیاز دارد. می‌توان از ترکیب خاک چای (۱)، خاک برگ (۲)، ماسه (۱)، کود حیوانی (۱.۵)، سیوس برنج (۱) به نسبت ذکرشده برای ترکیب خاک گلدان استفاده نمود.

بیماری‌ها

اگر مشاهده کردید برگ‌های فیکوس، رنگ‌پریده شدند و لکه‌های قهوه‌ای زیر برگ‌ها و روی ساقه وجود دارند، با یک حشره‌کش نفوذی لکه‌ها را خیس کنید و هر دو هفته یکبار، گیاه را سم پاشی نمایید تا علائم برطرف گردد. لکه‌های پهن، آبکی و سیاه روی برگ‌ها نشانه بیماری قارچی روی فیکوس است. لکه‌های موجود را با آب و صابون خیس کنید.

تار عنکبوتی شدن سطح زیر برگ‌ها هم حاصل فعالیت کنه قرمز می‌باشد. با سم‌پاشی توسط کنه‌کش و یا حشره‌کش نفوذی، علائم را برطرف کنید. هوای گرم و خشک محیط، می‌تواند باعث خشکی و شکنندگی برگ‌ها شود.

اگر هم دیدید برگ‌های جدید ریز هستند یا گلدان را بزرگ‌تر کنید و یا به تغذیه مصنوعی بپردازید.

نکته‌های نگهداری

- بنجامین نسبت به تغییر عوامل محیطی بسیار حساس است و با کمترین تغییری برگ‌های آن ریزش می‌کند. از چرخاندن و جابه‌جایی گلدان بپرهیزید (علی‌الخصوص وارپته بنجامین سیلور (ابلق) به شدت به جابه‌جایی حساس است).

- به علت اینکه تولیدکننده بلافاصله بعد از قلمه زدن بنجامین، آن را در زمین می‌کارد و هنگام فروش آن را به گلدان اصلی منتقل می‌کند، گیاه خریداری شده در روزهای اول بعد خرید در منزل، به علت تغییر شرایط نگهداری دچار ریزش برگ می‌شود. لذا هنگام خرید سعی شود گیاه را به‌صورت ریشه پر خریداری کرد (موقع خرید برای امتحان گیاه را از ساقه گرفته و بلند می‌کنیم. اگر ریشه به همراه خاک بلند شد، نشان این است که گیاه تازه کاشته نشده است و ریشه پر است).

- اگر برگ‌ها سالم و سبز هستند ولی سقوط می‌کنند، احتمالاً نور کم است و گلدان را به روشنایی ببرید. کم آبی هم موجب این عارضه می‌شود، پس آبیاری را منظم کنید. بعضی مواقع سرد شدن ناگهانی اتاق و آبیاری با آب سرد علت ریزش برگ سبز است.

منبع: سازمان پارکها و فضای سبز شهرداری ساری

معرفی چندگونه متناسب

پوشش‌های گیاهی

مریم براری

کارشناس ارشد گیاهان زینتی

به عنوان مثال سایه کامل در مواردی ادامه رشد را برای بسیاری از گیاهان مشکل می‌کند. نوع خاک نیز عامل مهمی است که باید قبل از کاشت در نظر گرفته شود. تعداد کمی از گیاهان می‌توانند در خاک‌های ماسه‌ای به خوبی رشد کنند و بسیاری نیز در خاک کاملاً رسی و سنگین که زهکشی مناسب ندارد، به سختی رشد می‌کنند. بنابراین این نوع خاک‌ها را باید قبل از کاشت اصلاح کرد. نکته مهم دیگر در کاشت پوشش‌های گیاهی این است که قبل از کاشت گیاه در محل دائمی‌اش باید از حداکثر رشد آن آگاهی کافی داشت تا با توجه به سرعت رشدش فضای کافی برای گسترش آن در نظر گرفته شود. این مسئله به خصوص در مورد گیاهان پوششی صدق می‌کند چرا که بعضی از آن‌ها بسیار سریع رشد می‌کنند؛ به طوری که یک گیاه کوچک در مدت ۲ سال می‌تواند چندین مترمربع از زمین را بپوشاند. بنابراین ابتدا مناسب‌ترین گیاهان را با توجه به شرایط موجود در مکان مورد نیاز انتخاب می‌کنیم و سپس از بین انواع انتخاب شده، گونه‌ای که با گیاهان کاشته شده در آن محل بهترین ترکیب را ایجاد می‌کند، انتخاب می‌نماییم.

روش کاشت و نگهداری:

- اقدامات قبل از کاشت

مشاوره با کاربر پوشش گیاهی (انتخاب گونه با توجه به محل کاشت، تراکم کاشت، ترکیب کاشت از نظر سرعت رشد و رنگ)، آماده سازی بستر کاشت (خاک با بافت سبک و افزودن مواد آلی) و اجرای سیستم آبیاری تحت فشار.

- مراقبت‌های پس از کاشت

سال استقرار (در سال اول تا استقرار کامل نیاز به رسیدگی و توجه کافی دارند)، هرس سالیانه ترجیحاً در فصل بهار و بعضی از گونه‌ها در فصل پاییز به منظور تجدید رویش و همچنین مالچ پاشی به منظور حفاظت بعضی از گیاهان.

با توجه به توضیحات ارائه شده، شرح چند پوشش‌های گیاهی در ادامه داده شده است.

زندگی شهری تا حد زیادی به کمیت و کیفیت فضای سبز موجود در درون یا پیرامون شهرها متکی است. پوشش‌های سبز در قالب اکوسیستمی سالم، توان زندگی بشر را حفظ می‌کنند. پارک‌ها و فضاهای سبز شهری نه تنها به دلیل اهمیت تفریحی آن‌ها، بلکه به علت نقش مهمی که در حفظ تعادل محیط زیست شهری و تعدیل آلودگی هوا و نیز پرورش روحی و جسمی ساکنان شهر ایفا می‌کنند، ارزشمند بوده و مورد توجه قرار می‌گیرند. هنگام کاشت پوشش‌های گیاهی باید به نیاز گیاهان از نظر شرایط نور و نوع خاک آن‌ها توجه شود. بعضی از آن‌ها که همیشه سبز می‌باشند، در طول زمستان زمین را کاملاً می‌پوشانند و از فرسایش شدید خاک جلوگیری می‌کنند. عده‌ای علاوه بر اینکه پوشش مناسبی برای خاک می‌باشند، گل‌های زیبایی نیز به وجود می‌آورند. عده‌ای علفی، پیچنده، مناسب برای ایجاد پرچین و مناسب برای تزیین مناظر می‌باشند. در انتخاب گیاهان بدین منظور باید خصوصاتی از قبیل فرم و شکل، رنگ، نوع سازگاری با آب و هوای محیط و هماهنگی با دیگر گیاهان توجه بسیار نمود.

شرایط کاشت پوشش‌های گیاهی

برای انتخاب گیاهان به منظور کاشت در هر منطقه باید به واکنش گیاهان نسبت به عوامل محیطی توجه کافی داشت. مهم‌ترین فاکتور قابل بررسی درجه حرارت است به این معنی که حداقل درجه حرارتی که گیاه در زمستان می‌تواند تحمل کند، باید کاملاً مشخص باشد. اسیدیته خاک، از جمله عواملی هستند که باید قبل از کاشت گیاهان کاملاً بررسی شوند. بسیاری از گیاهان در خاکی که PH آن حدود ۶/۵ باشد، به خوبی رشد می‌کنند؛ درحالی‌که عده‌ای تنها در خاک اسیدی رشد می‌کنند. زهکشی خاک باید طوری باشد که برای مدت طولانی مقدار زیادی آب را در خود نگه دارد. تعداد کمی از گیاهان را می‌توان یافت که بتوانند در آن دوام آورند و به رشد ادامه دهند. شرایط نوری محیط از موارد قابل توجه می‌باشد؛

سبزچرا

پژوهش‌های کاربردی
شماره دوم

۳۲

بومادران، علف هزار برگ

نام علمی: *Achillea millefolium*

تیره: Asteraceae

خصوصیات گیاه‌شناسی و شرایط رشد: گیاهی است بوته‌ای، علفی و چند ساله، کم ارتفاع با برگ‌های کرک‌دار و همیشه‌سبز. گل‌های زرد یا صورتی مایل به بنفش که به‌صورت گل آذین دیهیم از اواخر اردیبهشت تا اواخر شهریور ظاهر می‌شوند. گیاهی آفتاب دوست است و به دلیل مقاومت به خشکی، می‌تواند برای جلوگیری از فرسایش خاک کشت شود. تکثیر آن از طریق کاشت بذر، تقسیم بوته و قلمه بذر صورت می‌گیرد و برای جوانه زنی نیاز به نور دارد، بنابراین نباید عمیق کشت شود. در خاک فقیر و خوب زهکشی شده، رشد خوبی دارد.

عود قرمز یا چمن هلندی

نام علمی: *Armeria maritima*

تیره: Plumbaginaceae

خصوصیات گیاه‌شناسی و شرایط رشد: گیاهی همیشه‌سبز و دائمی، با حداکثر ارتفاع ۲۰ و گستردگی ۳۰ سانتیمتر است. به‌صورت کپه‌ای می‌روید و گل‌هایی به رنگ‌های صورتی روشن، سفید، ارغوانی و قرمز دارد که در اواخر بهار تا پاییز ظاهر می‌شوند. به مکان کاملاً آفتابی و خاک خوب زهکشی شده نیاز دارد. حداقل دمای مورد تحمل ۱۵- درجه سانتی‌گراد است. قادر به رشد در شرایط خشک، شور و ماسه‌ای می‌باشد و مناسب باغ‌های صخره‌ای است. مقاومت به مس بالایی دارد و قادر است در خاک‌های با غلظت بالای مس رشد کند. تکثیر آن از طریق کاشت بذر در پاییز و تقسیم بوته انجام می‌گیرد.

سراستیوم

نام علمی: *Cerastium tomentosum*

تیره: Caryophyllaceae

خصوصیات گیاه‌شناسی و شرایط رشد: گیاهی است چندساله، کم ارتفاع (حدوداً ۱۵ تا ۲۰ سانتیمتر) و به سرعت در سطح زمین گسترش می‌یابد. ساقه‌ها و برگ‌های آن خاکستری-نقره‌ای بوده و گل‌هایی به رنگ سفید دارد که در اواخر بهار ظاهر می‌شوند. بهترین رشد را در مکان آفتابی و خاک‌های خشک، ماسه‌ای و خوب زهکشی شده دارد. به دامنه نسبتاً مختلفی از خاک‌ها، به استثناء خاک‌هایی با زهکشی کم که باعث پوسیدگی ریشه می‌شوند، مقاومت دارد. به‌عنوان گیاه پوششی در مکان‌های مختلف در باغ‌های صخره‌ای برای کنار لبه‌ها و مرزها به کار می‌رود. تکثیر آن از طریق کاشت بذر، تقسیم بوته انجام می‌گیرد. بهتر است با فاصله کشت حدود ۲۲ تا ۳۰ سانتیمتر کشت شود تا زودتر بخش مورد نظر را بپوشاند.

فرونشست

زمین

تهدیدی برای شهر

شهرها

شهرداری ساری / شماره دوم

۳۴

- شکست و بیرون زدگی لوله جدار چاه‌ها در نتیجه تنش‌های تراکمی ناشی از تراکم آبخوان‌ها

- ایجاد اختلال در بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی

- کاهش برگشت ناپذیر تمام یا بخشی از مخازن آب زیرزمینی در نتیجه از بین رفتن یا کاهش تخلخل مفید نهشته‌ها

- کاهش بازدهی یا تخریب شریان‌های حیاتی و سازه‌های مهم، خسارت به تأسیسات انسان ساخت (ساختمان‌ها، بزرگراه‌ها، خیابان‌ها و معابر)

- کاهش میزان نفوذپذیری سطحی و پیرو آن گسترش پهنه‌های بیابانی و تغییر در توپوگرافی و توسعه دشت سیلابی در سال‌های اخیر، افزایش روزافزون جمعیت و بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی جهت تأمین آب برای مصارف خانگی، کشاورزی و صنعتی به نشست یا فروریزش سطح زمین منجر شده است. برداشت بیش از حد مجاز آب را می‌توان نتیجه عدم مدیریت درست منابع آب در بخش برداشت و از سوی دیگر به هدر رفتن حجم عظیمی از آب در نتیجه نادرست بودن شیوه‌های کشاورزی، مصارف صنعتی و شهری یا به طور خلاصه مصرف نامتناسب مرتبط دانست.

خسارت‌های ناشی از فرونشست‌ها و شکاف‌های زمین، ترمیم‌ناپذیر، پرهزینه و مخرب هستند و وقوع آن‌ها می‌تواند عاملی در ایجاد و تشدید آسیب‌پذیری کانون‌های استقرار فعالیت‌های انسانی همچون مراکز خدماتی، نظامی و امنیتی باشد. در بین تمام عوامل مطرح‌شده، به نظرمی‌رسد برداشت بیش از حد از منابع آب زیرزمینی یکی از عوامل اصلی ایجاد فرونشست در ایران است. از مناطقی که هم اکنون در شرایط بحرانی ایجاد فرونشست در ایران قرار دارند، می‌توان به همدان، ورامین، نظرآباد، دشت تهران و مشهد اشاره کرد.

امروزه، برخلاف گذشته که بلایای طبیعی غیرقابل پیش‌بینی و پیشگیری تصور می‌شده، جوامع، دولت‌ها و سازمان‌های توسعه می‌توانند با درک و پیش‌بینی پیامدهای مخاطرات طبیعی، خسارات ناشی از آن را به حداقل برسانند. برخی فرآیندهای مورفولوژیک مانند فرونشست زمین، زمین‌لرزه، لغزش، سیل و... از جمله فرآیندهایی هستند که وقوع آن‌ها موجب ایجاد و تشدید ناپایداری و آسیب به جوامع و فعالیت‌های انسانی می‌شود. پدیده فرونشست زمین شامل فروریزش یا نشست رو به پایین سطح زمین است که می‌تواند همراه با جابجایی اندک افقی باشد. فرونشست می‌تواند در اثر پدیده‌های طبیعی زمین‌شناختی مانند ذوب‌شدگی یخ‌ها و تراکم نهشته‌ها، حرکت آرام زمین و خروج گدازه و یا فعالیت‌های انسانی نظیر معدنکاری، برداشت آب‌های زیرزمینی یا نفت ایجاد شود.

در استان‌های شمالی به‌ویژه گیلان و مازندران، تخریب خاک، برداشت زیاد از سفره‌های زیرزمینی، کاهش نفوذپذیری خاک، خشکسالی و در کنار آن چرای بی‌رویه دام‌ها، تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی و افزایش ویلاسازی سبب شده گسترش دشت‌های ممنوعه سیر صعودی داشته باشد. در دشت‌هایی که ممنوعه اعلام می‌شوند، با توجه به افت سطح آب زیرزمینی، اجازه حفر چاه جدید داده نمی‌شود و هرگونه برداشتی باید طبق قوانین تعیین‌شده انجام پذیرد. برداشت بی‌رویه آب در این مناطق یکی از عوامل مهم فرونشست زمین است.

آسیب‌های ناشی از فرونشست

- تغییر ناهمسان در ارتفاع و شیب رودخانه‌ها، آبراهه‌ها و سازه‌های انتقال آب، تخریب تأسیسات زیرسطحی همچون شبکه‌های آب‌رسانی، شبکه‌های سوخت و تونل‌های شهری

- پیشروی امواج در مناطق پست ساحلی

خسارت‌های ناشی از فرونشست‌ها و شکاف‌های زمین ترمیم‌ناپذیر پرهزینه مخرب هستند.

انتقال آب بین حوضه‌ای

چالش‌ها و راهکارهای جایگزین

نرجس طباطبائی، مریم یوسفی، زهرا جعفری

نمی‌تواند نیازهای رو به رشد خواسته‌های سیستم‌های اجتماعی و اقتصادی جهانی را بدون یک استراتژی پایدار رفع نماید. یکی از راه‌حل‌های شایع این مشکل در بسیاری از کشورها، انتقال آب از منابع آب حوضه غنی به حوضه فقیر آبی است که نیاز به زیرساخت‌های اجتماعی و اقتصادی بالایی دارد. انتقال حوضه به حوضه آب عبارت است از انتقال آب توسط یک خندق، کانال، تونل و یا خط لوله از حوضه مبدأ برای استفاده در حوضه دیگر و یا از یک رودخانه به رودخانه دیگر به منظور از بین بردن کمبود آب. در این جا به جایی یک حوضه آبریز، آب از دست می‌دهد و حوضه دیگر آب به دست می‌آورد.

به علت گستردگی مناطق تحت تأثیر انتقال آب و نیاز به نگرش جامع و دراز مدت برآورد منافع، هزینه‌ها و ریسک‌های آن، پویایی آبریز و اجرای طرح‌های انتقال، سبب ایجاد چالش‌های مهمی در برابر برنامه‌ریزان و مدیران ایجاد می‌گردد. این طرح‌ها به دلیل تغییر در رژیم طبیعی دو حوضه مبدأ و مقصد از اهمیت و حساسیت بالاتری نسبت به سایر طرح‌های آبی برخوردارند و تجارب مثبت و منفی زیادی در سطح کشور و دنیا در مورد این گونه طرح‌ها وجود دارد. انتقال آب بین حوضه‌ای علی‌رغم رفع کمبودها می‌تواند منشأ تغییرات زیادی در حوضه‌های مبدأ و مقصد باشد که باید از دیدگاه‌های مختلف مورد ارزیابی قرار گیرد و ترجیحاً راهکارهای جایگزین چنین طرح‌هایی نیز مورد بررسی و بحث قرار گیرد.

دستیابی به مدیریت پایدار منابع آب در دراز مدت و همچنین سلامت سیستم‌های محیط زیستی و اقتصادی حوزه‌های آبخیز، موضوع بسیار مهم قرن حال و آینده است. کشور ایران مانند بسیاری از کشورهای خشک و نیمه خشک جهان به شدت با کمبود آب مواجه است علاوه بر آن، توزیع مکانی منابع آب نیز در آن یکنواخت نمی‌باشد. این پدیده به دلیل ازدیاد جمعیت، توسعه شهرنشینی، پیشرفت فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی، بالا رفتن استاندارد و کیفیت زندگی و همچنین الگوی نامناسب تولید و مصرف در خلال چند دهه اخیر در حال تشدید است که پیامدهای آن، به صورت طیف گسترده‌ای از مشکلات اجتماعی و زیست محیطی در کشور، در حال ظهور است.

به دلیل آنکه آب بستری برای انتقال ضایعات و مواد آلاینده خانگی، کشاورزی و صنعتی فراهم می‌کند، آلودگی آب ارتباط مستقیمی با فعالیت‌های انسانی دارد که نتیجه آن نیز از بین رفتن، کاهش کیفیت و تخریب منابع آب است. این مشکلات به دلیل عدم کفایت و نقص مدیریت، بحرانی‌تر شده است.

یکی از شاخص‌های جهانی در تعیین وضعیت کشورها از نظر آب، **سرانه آب تجدید شونده** است. نحوه بهره‌برداری از آب در بخش‌های کشاورزی، شرب، بهداشت و صنعت عامل مهمی در بهره‌برداری و کارایی میزان سرانه آب تجدیدشونده خواهد بود. ظرفیت محدود منابع آب جهان

انتقال آب در ایران:

به کارگیری شیوه های انتقال آب با پشتوانه های سیاسی، اداری و فنی قوی که سرزمین خشک و نیمه خشک فلات ایران را به مکانی امن برای زندگی مستمر و طولانی تبدیل می کرد، از دوران ساسانیان آغاز شد. اوج طراحی و اجرای پروژه های عظیم انتقال آب در کشورهای صنعتی و پیشرفته به دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ باز می گردد. دو دلیل عمده توقف این طرح ها، مخالفت های شدید در حوضه های مبدأ و هزینه های گزاف این پروژه ها بودند. سومین دلیل نیز ملاحظات زیست محیطی بوده است. با افزایش جمعیت، تقاضای مصرف آب نیز رشد قابل توجهی داشته است؛ در حالی که عرضه آن ثابت و گاهی با افزایش متوسط درجه حرارت هوا کاهش می یابد. در شرایط سخت آبی که کشور را در بر گرفته است، شرق ایران شرایط بحرانی و خطرناکی را تجربه می کند. بحث ملی شدن آب در ایران از گذشته مورد توجه بوده است که بعد از انقلاب موضوع توزیع عادلانه آب جای آن را گرفته است.

چالش های پیش روی انتقال آب بین حوضه ای:

انتقال آب بین حوضه ای علی رغم رفع کمبودها می تواند منشأ تغییرات زیادی در حوضه های مبدأ و مقصد باشد که باید از دیدگاه های مختلف مورد ارزیابی قرار گیرد. به طور کلی دو مشکل مربوط به نقل و انتقال آب میان حوضه ای وجود دارد:

۱- فقدان ارزیابی اثرات پروژه های انتقال آب در سیستم های اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی و ارزیابی ناکافی فناوری های جایگزین منابع تأمین آب مانند بازیافت.

۲- استفاده مجدد از فاضلاب شهری، آب شیرین کن، مدیریت تقاضا و موضوع حقوق آب.

همچنین اجرای طرح انتقال آب می تواند اثرات زیست محیطی نامطلوبی از جمله برهم خوردن تعادل آبی در هر دو حوضه مبدأ و مقصد و همچنین نداشتن جریان آب دائمی در حوضه های کوچک مناطق خشک در پی داشته باشد. علاوه بر معایب انتقال آب، این چنین طرح ها مزایایی هم در پی خواهد داشت که در جدول ۱ خلاصه شده است.

عوامل مثبت		عوامل منفی	
منطقه مبدأ	منطقه مقصد	منطقه مبدأ	منطقه مقصد
متحول شدن منطقه (توسعه و اشتغال محتمل)	احیای اکولوژیک پایداری در توسعه	کاهش پتانسیل خود پالایی سیستم	تنش های آبی به دلیل وابستگی به عوامل فیزیکی، سیاسی و هیدرولوژیکی انتقال آب از مبدأ
جلب گیری از مصرف بی رویه آب	افزایش پتانسیل رشد	تنش های آبی	کم شدن انگیزه برای مدیریت مصرف
افزایش انگیزه برای مدیریت مصرف	جلب گیری از مهاجرت فقرزدایی	افزایش نگرانی از کمبود آب	ایجاد اختلاف در تخصیص آب
رضایتمندی از احیای مناطق محروم	افزایش استانداردهای معیشتی رضایتمندی مردم و بهبود بهداشت عمومی		

جدول ۱: بررسی عوامل مثبت و منفی حاصل از طرح های انتقال آب

تحقیقات نشان می دهد، انتقال آب بین حوضه ای از منظر اقتصادی و اجتماعی تبعات فراوانی دارد که در این میان می توان به مواردی همچون: کاهش سطح زیر کشت محصولات کشاورزی، کاهش کیفیت محصولات زراعی و باغی، غیر اقتصادی شدن کشاورزی، کاهش درآمد کشاورزان، خسارت به تولید آبرزی پروری، خسارت به صنعت توریسم، تخریب زیستگاه های حیات وحش و تخریب چشم اندازهای طبیعی اشاره کرد. مهم ترین آثار اجتماعی انتقال آب عبارت است از: افزایش درگیری بین مصرف کنندگان آب، افزایش فقر عمومی، افزایش مهاجرت، افزایش نارضایتی های عمومی در مورد تصمیم دولت مبنی بر انتقال آب، بروز بی عدالتی ها و افزایش سوءظن ها و ایجاد یأس و ناامیدی در مردم حوضه مبدأ به دلیل از دست دادن برخی فرصت ها. یکی از دلایل اصلی بروز چالش ها در کشور ما، پیش بینی و اجرای طرح های انتقال آب بین حوضه ای بر اساس مسائل سیاسی است.

در مطالعه، طرح انتقال آب رودخانه زاب به حوضه آبریز دریاچه ارومیه با هدف ارزیابی تأثیرات آن بر وضعیت مخازن آب زیرزمینی دشت پیرانشهر و مورفولوژی (شکل) زمین در حوضه مبدأ بررسی شد. نتایج تحقیق نشان داد که با انتقال آب به حوضه دریاچه ارومیه، تراز آب زیرزمینی حوضه پیرانشهر بسیار کاهش می یابد و پیش بینی می شود در حاشیه شمالی و غربی دشت پیرانشهر که منطبق بر رأس مخروط افکنه ها و رسوبات دانه درشت است، نشست زمین به صورت ناگهانی و در پایین دست دشت که منطبق بر قاعده مخروط افکنه ها و رسوبات مارن و رس است، نشست زمین به صورت تدریجی رخ دهد. همچنین از آنجا که گسل های فراوان از جمله گسل سراسری زاگرس از جنوب غربی آبخوان پیرانشهر می گذرد، پیش بینی می شود نشست زمین و ایجاد شکاف در این بخش از حوضه تشدید شود.

منابع جایگزین آب

از مزایای استفاده از سیستم های جایگزین آب به کاهش تقاضا برای منابع آب شیرین، کاهش تخلیه پساب ها و فاضلاب ها به محیط زیست، کاهش مصرف انرژی برای انتقال آب از محل تولید به محل مصرف، کاهش تولید گازهای گلخانه ای در اثر ذخیره انرژی و قابلیت انعطاف پذیری می توان اشاره نمود. در این راستا دو دسته راهکار وجود دارد که برخی با زیرساخت ها سروکار دارند و برخی با استفاده مجدد از آبی که قبلاً مورد استفاده قرار گرفته است. در ادامه، به چند نمونه از منابع جایگزین آب اشاره شده است.

۵- **آب اصلاح شده:** که در واقع پساب های قبلی است که برای حذف شدن مواد جامد و ناخالصی های مشخصی تصفیه می شود و فقط برای مصارف غیر شرب استفاده می شود (مانند آبیاری، کنترل گرد و غبار و فرونشاندن آتش) که البته با اصلاح بیشتر می تواند برای استفاده مجدد در آب شرب به صورت غیرمستقیم نیز وارد گردد (یعنی قبل از استفاده در سیستم آب شرب به منابع اصلی آب بازگردانده شود). یک روش استفاده بهینه از آب های اصلاح شده، سیستم شبکه های دوگانه است که بخصوص در مناطق مسکونی جدید، دو سیستم لوله کشی شهری برای آب شرب و غیر شرب تعبیه شود.

۶- **سیستم های غیرمتمرکز:** برای بازگرداندن پساب ها برای مصرف مجدد در ساختمان ها و مکان هایی مانند هتل ها، بیمارستان ها و مدارس و یا بخش های صنعتی به کار گرفته می شوند. به طور مثال، در سال ۲۰۰۳ در ژاپن، بیش از هزار ساختمان شخصی و بلوک های گسترده سیستم های استفاده مجدد از پساب ها، آب را برای کارکردهای غیر شرب شهری فراهم می کردند (مثلاً برای آبشویه ساختمان های تجاری و مجتمع های آپارتمانی).

۱- **جمع آوری آب باران:** آب باران که می تواند به صورت منطقه ای برداشت شده و برای استفاده تصفیه و آماده گردد. جمع آوری آب باران نیازمند تانک ها و حوضچه هایی است که باید در مناطق مناسب نصب گردند تا بتواند آب باران و آب های روان را جمع آوری کند تا برای مصارف داخل خانگی (مانند لباسشویی ها) و یا استفاده برای مصارف خارج از منزل (مانند آبیاری باغچه ها) منتقل شوند.

۲- **آب خاکستری:** منظور فاضلاب های غیر صنعتی است که از فرآیندهای محلی تولید می شود. این آب غیرآشامیدنی است و می تواند مورد استفاده مجدد برای آبیاری، سیفون توالت ها و سایر اهداف غیرخوراکی قرار گیرد.

۳- **بهبود سیستم ها و روش های کشت:** محصولات زراعی و تجارت محصولات، بهبود آبیاری، افزایش کارایی مصرف آب باید در صدر اقدامات اجرایی قرار گیرد.

۴- **اصلاح الگوی مصرف و نحوه زندگی:** برای تغییر استراتژی مواجهه با بحران کمبود آب، آموزش برای ایجاد انگیزه در جهت تغییر رفتار ضروری است.

راهکارهای جایگزین تأمین آب در کشورهای مختلف

در انگلستان منابع تجدیدپذیر آب (مانند آب باران و آب اصلاح شده)، ۱۸ درصد مصارف روزانه آب را تشکیل می دهند. پساب ها در ماشین های زیستی به صورت بیولوژیکی تصفیه شده و با استفاده از نور ماورای بنفش تا حدی که برای فلاش تانک ها و باغچه ها مناسب باشد، بهبود می یابند.

در آلمان آب باران برداشت شده و در فلاش تانک ها، لباسشویی ها و برای آبیاری باغچه ها استفاده می شود. همچنین آب خاکستری نیز جمع آوری و تصفیه شده و برای مصارف غیر آشامیدنی دوباره استفاده می شود. گازهای زیستی ناشی از فاضلاب ها نیز برای مصارف خانگی مورد استفاده قرار می گیرد.

در سوئد هدف اولیه، کاهش مصرف آب تا ۵۰ درصد بود که این هدف را با تکنیک های مختلفی از جمله اصلاح کیفی پساب ها و فاضلاب ها و استفاده مجدد از آن ها و نصب فیلترهایی بر سر شیرهای آب که هوا را با آب مخلوط می کنند، به انجام رساندند.

در چین نیز پیشرفت هایی صورت گرفته که آب را در سطح استفاده مجدد برای خانه ها و ساختمان های تجاری تصفیه می کنند. در المپیک ۲۰۰۸، استفاده مجدد از آب یکی از راهکارهای تأمین آب بود. همچنین استفاده مجدد از آب های اصلاح شده با تکنیک های

کارآمد، منبع تأمین آب برای مصارف روزانه در فرودگاه های بزرگ و صنایع می باشد.

کشور سنگاپور یکی از پیشرفته ترین برنامه های مصرف مجدد آب را توسعه داده است. این برنامه بر مبنای میکرو فیلتراسیون پیشرفته، اسمز معکوس و اشعه ماورای بنفش است که پساب را تصفیه کرده و بهبود کیفیت تا حدی انجام می شود که آب برای مصارف آشامیدنی قابل استفاده است.

در پایان، مدیریت منابع آب متشکل از مراحل برنامه ریزی، طراحی، اجرا، بهره برداری و نگهداری است که هدف آن برآورد نیاز آبی فزاینده، کاهش روند آلودگی و حفاظت کیفی منابع آب، مقابله با بحران های طبیعی و رفع اختلافات بین حوضه های ناشی از تقاضای آب می باشد. تجارب مثبت و منفی جهانی انتقال آب بین حوضه های نشان می دهد که دید جامع نگر سیستمی، لازمه اجرای موفق این گونه طرح ها است که در آن رابطه مسائلی مانند آسیب های وارده به محیط زیست از جمله نشست زمین در اثر کاهش سطح آب زیرزمینی، شوری اراضی، تغییر فرهنگ مصرف آب، کیفیت آب، در نظر گرفتن حساسیت های اجتماعی توجه به نیازهای آتی هر حوضه آبریز در درازمدت، توجه به مزیت های نسبی هر حوضه، مدنظر قرار دادن مسائل اقتصادی در هر حوضه مبنای تصمیم گیری خواهد بود.

منابع

- Kibijj, J. Ndambuki, J. New criteria to assess interbasin water transfers and a case for Nzoia-Suam/Turkwel in Kenya, Water use efficiency and integrated water resource management, 2015.
- Leflaive, X. (2009). Alternative Ways of Providing Water. Emerging Options and Their Policy Implications. In Advance Copy For 5th World Water Forum.
- Weiping Hu Shuijing Zhai, Zecong Zhu, Hongjuan Han, (2008), Impacts of the Yangtze River water transfer on the restoration of Lake Taihu.
- Yan, D. H., Wang, H., Li, H. H., Wang, G., Qin, T. L., Wang, D. Y., and Wang, L. H. (2012) Quantitative analysis on the environmental impact of large-scale water transfer project on water resource area in a changing environment.
- Zhaoyin, W., Xuejun, S., and Hong, W., (2003), Interbasin transfer Projects and their Implication: A Case China Study. Intl. J. River Basin Management.

- پور اصغر، فرزاد (۱۳۹۴)، محدودیت های کمی و کیفی منابع آب، مهم ترین چالش فراروی توسعه پایدار کشور در برنامه ششم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
- فهیمی، ه (۱۳۹۳)، سومین گزارش ملی تغییر آب و هوا جهت ارائه به دبیرخانه کنوانسیون (UNFCCC)، منابع آب
- قدرنما، ق (۱۳۸۳)، انتقال حوضه به حوضه آب معیارها و سیاست ها، مجموعه مقالات سمینار انتقال بین حوضه های آب و نقش آن در توسعه پایدار کشور، دانشگاه صنعت آب و برق
- هاشمی، م (۱۳۹۴)، تدوین و ارائه چارچوبی نهادی و ساختاری (سازمانی) برای اجرای مدیریت (به هم پیوسته) یکپارچه منابع آب در ایران، شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران.

- Bhattarai, M., Pant, D., and Modlen, D., (2002), Melamchi Water Transfer Project in Nepal. IWMI
- Cox, W. E., (1999), Determining when interbasin water transfer justified: Criteria for evaluation.
- Hu, L., Hu, W., Zhai, S., Wu, H., (2010), Effects on water quality following water transfer in Lake Taihu, China.

تصویر: الیاس رشیدی نسب

زهرا زلیکانی

کارشناس ارشد زبان انگلیسی

روزانه حدود سه هزار تن زباله در استان مازندران و حدود ۳۳۰ تن زباله در شهر ساری تولید می‌شود که بیشترین حجم زباله‌ها مربوط به بخش خانگی است. بخش عظیمی از زباله‌ها بعد از جمع‌آوری به جنگل‌ها، مناطق بکر، حاشیه رودخانه‌ها و یا سواحل برده شده، دپو و یا دفن می‌شوند. شاید همه ما تجربه عبور از نزدیکی محل دپوی زباله‌ها را داشته‌ایم و یا حداقل از دیگران در مورد آن شنیده‌ایم. اولین مسئله‌ای که ما را متوجه محل انباشت زباله می‌کند، بوی بسیار ناخوشایندی است که به مشام می‌رسد اما مسئله به بوی ناخوشایند و چهره زشت منطقه و یا حتی آلودگی‌های محیطی ختم نمی‌شود.

زباله‌های انباشت شده موجب نابودی حیات وحش، از بین رفتن گونه‌های گیاهی و فرسایش خاک می‌شوند. شیرابه‌های ناشی از انباشت زباله‌ها به دل خاک نفوذ کرده و سفره‌های آب زیرزمینی را آلوده می‌کنند و در بعضی مناطق با آب رودخانه‌ها و جوی‌ها تلاقی کرده و موجب آلودگی آن‌ها می‌شوند. امروزه، این حجم انبوه کثیف و غیر بهداشتی که برخی آن را طلای کثیف می‌نامند، به عنوان مسئله‌ای که سلامت جامعه و آینده محیط‌زیست کشورمان را تهدید، می‌کند مطرح شده است. به دلیل رشد جمعیت همواره تولید زباله رو به افزایش است؛ بنابراین مناطق بیشتری برای دپوی زباله در معرض تهدید و آلودگی قرار دارند. سؤال اساسی این است که چه باید کرد؟ آیا راهی برای کاهش حجم زباله وجود دارد؟ برای این سؤال مهم پاسخ‌های فراوانی وجود دارد اما یکی از بهترین این روش‌ها که تقریباً در اکثر کشورها به‌صورت دقیق و جدی دنبال می‌شود، تفکیک و بازیافت زباله است.

زباله

سرمایه ملی یا معضل ملی!

انتخاب ما کدام است؟

تفکیک زباله: مسئولیت شهرداری یا شهروندان

بازیافت زباله‌ها گام مهمی در جهت کاهش حجم آن‌ها، صرفه‌جویی در مصرف منابع طبیعی و انرژی، کمک به حفظ محیط‌زیست و حتی ایجاد اشتغال است. تقریباً نیمی از زباله‌های تولیدی ما قابل بازیافت و بازگشت به چرخه صنعت است اما متأسفانه در کشور ما، در بهترین حالت، تنها ۵ درصد از حجم کل زباله‌های تولیدی بازیافت می‌شوند که شاید بتوان گفت این میزان نیز مدیون دوره‌گردهایی است که پلاستیک‌ها، کاغذها و فلزات را جمع‌آوری می‌کنند و به محل‌های بازیافت تحویل می‌دهند. در حالی که مثلاً در کشور بلژیک سه چهارم زباله‌های خانگی بازیافت شده و یا به کمپوست تبدیل می‌شوند.

اولین و مهم‌ترین گام برای بازیافت زباله، تفکیک آن و آسان‌ترین و مقرون به صرفه‌ترین روش تفکیک نیز، تفکیک زباله در مبدأ (خانه‌ها، مغازه‌ها، مدارس، ادارات و...) است.

آهوا | تصویر: حامد مرتضوی علوی

چند درصد از ما به تفکیک زباله‌ها اهمیت می‌دهیم؟

اکثر ما همه زباله‌های خود را در یک سطل زباله ریخته و آن را تحویل پاکبانان شهرداری می‌دهیم. این زباله‌ها پس از جمع‌آوری به محل‌های مشخص برده شده و دیو می‌شوند. در این بین، بسیاری از زباله‌ها تجزیه نمی‌شوند و یا مدت زیادی طول می‌کشد تا به چرخه طبیعت برگردند. بسیاری از این مواد دور ریختنی مانند کاغذ و پلاستیک قابل بازیافت و استفاده مجدد هستند و باید از زباله‌های دیو شده جدا شوند. اما تفکیک مواد قابل بازیافت از این حجم عظیم جمع‌آوری شده، کاری زمان‌بر و غیربهداشتی است، هزینه بسیاری را به شهرداری تحمیل می‌کند. بنابراین، به دلیل مقرون به صرفه نبودن تفکیک زباله پس از جمع‌آوری آن‌ها، به ناچار همه زباله‌ها دیو می‌شوند. در صورتی که جداسازی زباله در خانه‌ها آسان‌تر و به صرفه‌تر است و موجب می‌شود مواد قابل بازیافت با زباله‌های دیگر آلوده نشده و تمیز بمانند. علاوه بر آن، بخش زیادی از هزینه‌های جمع‌آوری و ساماندهی زباله حذف می‌شود. از این رو، بهترین راه آن است که ما، تولیدکنندگان زباله، خود وظیفه تفکیک آن را به عهده بگیریم.

تفکیک زباله در خانه

زباله‌ها به دو دسته کلی تر و خشک تقسیم می‌شوند که باید از یکدیگر جدا شوند.

زباله‌های تر (ارگاتیک) عبارتند از: بازمانده زباله‌های روزانه، پسماندهای غذایی (نان، برنج، اضافات گوشت، تفاله چای، پوست میوه، اضافات سبزیجات)، برگ درختان و گل‌ها و شاخه‌های ریز. این زباله‌ها فساد پذیرند و در زمان کوتاه‌تری نسبت به زباله‌های خشک به چرخه طبیعت بازمی‌گردند. رها کردن و یا انباشت این زباله‌ها با زباله‌های خشک، موجب زشتی و آلودگی محیط می‌شود. در صورتی که اگر این زباله‌ها به صورت جداگانه جمع‌آوری و انباشت شوند، می‌توانند تبدیل به کود غنی و طبیعی گردند که به آن کمپوست گفته می‌شود.

زباله‌های خشک عبارتند از: کاغذ، مقوا، شیشه، پلاستیک، فلزات، انواع پارچه و چرم. تجزیه و بازگشت این زباله‌ها به چرخه طبیعت ممکن است قرن‌ها به طول انجامد. این زباله‌ها در صنعت بازیافت بسیار ارزشمندند. در این بین بهتر است **زباله‌های خطرناک** را نیز بشناسیم. باتری‌ها، لامپ‌های فلور، حشره‌کش‌ها، زباله‌های الکترونیکی (مانند ضایعات کامپیوترها و دستگاه‌های تلفن همراه)، داروها و رنگ‌ها در این دسته قرار می‌گیرند. به دلیل مواد سمی موجود در این زباله‌ها، ترکیب آن‌ها با سایر مواد دور ریختنی بسیار خطرناک است. در بسیاری از کشورها این زباله‌ها به صورت جداگانه جمع‌آوری و بازیافت می‌شوند و ترکیب آن‌ها با زباله‌های خانگی موجب جریمه سنگین فرد خاطی می‌شود.

چگونه زباله‌های خود را تفکیک کنیم؟

- برای تفکیک زباله در مبدأ بهتر است:
 - از دو یا چند کیسه زباله استفاده کنیم.
 - زباله‌های تر و خشک را در کیسه‌های جداگانه بریزیم.
 - درب بطری‌ها را برداریم و تا حد امکان آن‌ها را فشرده کنیم تا جای کمتری اشغال کنند.
 - برای تولید شیرابه کمتر، حتماً محتویات باقیمانده درون بطری‌ها را خالی کنیم.
 - تمام جعبه‌های پلاستیکی و کاغذی را صاف کنیم تا جای کمتری بگیرند.
 - زباله‌های خطرناک خصوصاً باتری‌های قلمی را با زباله‌های دیگر دور نیندازیم. آن‌ها را پس از جمع‌آوری به سازمان پسماند شهرداری تحویل دهیم.

تفکیک زباله در کشورهای دیگر به چه صورت است؟

در بسیاری از کشورها، زباله به عنوان سرمایه ملی تلقی شده و مدیریت پسماند، تفکیک زباله و بازیافت آن امری بسیار ضروری، مهم و البته سودآور تلقی می‌شود. از موفق‌ترین کشورها در صنعت بازیافت می‌توان به آلمان، فرانسه، آمریکا، سوئد، بلژیک، هلند و نروژ اشاره کرد. آمریکا، به دلیل میزان بالای تولید و مصرف کالا، یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان زباله در جهان به شمار می‌رود. اما نکته قابل ملاحظه که از شاخص‌های توسعه یک کشور نیز می‌باشد، درصد بالای بازیافت و فرهنگ مدیریت زباله در این کشور است. در بعضی از ایالات آمریکا تقریباً ۴۰ درصد از حجم کل زباله‌ها بازیافت می‌شوند. آلمان خود را قهرمان محیط زیست جهان می‌داند و تفکیک زباله‌های خانگی برای مردم این کشور امری بسیار مهم تلقی می‌شود. در کشور سوئد مردم به تولید کمتر زباله تشویق می‌شوند، حجم بالایی از زباله‌ها بازیافت شده و نکته جالب آن است که تنها چهار درصد از زباله‌های تولیدی دفن می‌شوند. بلژیک نیز یکی از کشورهایی است که برنامه مدون و دقیقی برای بازیافت زباله دارد که در ادامه به شرح آن می‌پردازیم.

تفکیک زباله در بلژیک

به دلیل اهمیت محیط زیست و حفظ آن برای نسل‌های آینده، تفکیک زباله در بلژیک مسئله‌ای بسیار مهم و جدی تلقی می‌شود. شهرداری، کیسه‌های زباله رنگی (آبی، سفید، زرد و سبز) به همراه بروشورهای راهنمای تفکیک زباله و تقویم روزهای جمع‌آوری آن‌ها را در خانه‌ها توزیع می‌کند و شهروندان با توجه به توضیحات راهنما، ملزم به تفکیک زباله‌های خود می‌باشند.

Mémo-tri • Sorteermemo • Sorting Memo

Le tri des déchets est obligatoire
Afval sorteren is verplicht
Waste sorting is compulsory

PMC-PMD Bouteilles et flacons en Plastique Plastic flessen en flacons Plastic bottles and flasks	Emballages Métalliques Metalen verpakkingen Metal packaging	Cartons à boissons Drankkartons Drinks cartons
Maximum 3 L. Bien vidés • Helemaal leeg • Well emptied		
Dans le sac bleu PMC déposent uniquement les bouteilles et flacons en plastique. Les autres plastiques sont à déposer dans le sac blanc. Attention, les emballages vides avec un picto "Canette" ou "Bouteille" doivent être déposés aux PROXY CHIMK (voir verso). In de blauwe PMD zak komen alleen plastic flessen en flacons. Alle andere plastic verpakkingen horen thuis in de witte zak. Opgelet, de lege verpakkingen met een pictogram "Bijzand" of "Giftig" moeten naar de PROXY CHIMK (op de achterzijde) worden gebracht. In the blue PMD bag put only plastic bottles and flasks. All other plastics go into the white bag. The empty packaging featuring a "Canister" or "Toxic" pictogram must be dropped at PROXY CHIMK (see verso).		
Ordures ménagères Restafval Household waste		
Papiers - cartons Papier - karton Paper - cardboard		
Propres et secs • Droog en proper • Dry and clean		
Déchets de jardin Tuinafval Gardening waste		
Pas de terre • Geen grond • No soil		

کیسه زباله‌ها را در روزهای مشخص از خانه خارج کنند تا مأموران شهرداری آن‌ها را به محل‌های بازیافت و با تولید کمپوست انتقال دهند. تصویر زیر تقویم روزهای جمع‌آوری زباله است که شهرداری آن را بین شهروندان توزیع می‌کند. همان‌طور که در تصویر ملاحظه می‌کنید کلیه زباله‌ها در روزهای سه‌شنبه و جمعه جمع‌آوری می‌گردد. برای مثال در ماه جولای، صبح روزهای سه‌شنبه و جمعه کیسه زباله‌های سفید و هر یک هفته در میان صبح روزهای جمعه، کیسه زباله‌های آبی (تاریخ ۴ و ۱۵ جولای) و کیسه زباله‌های زرد (تاریخ ۱۱ و ۲۵ جولای) جمع‌آوری می‌گردد. شهروندان موظف هستند زباله‌های خود را در روزهای ذکر شده قبل از ساعت ۶ صبح و یا یک روز قبل بعد از ساعت ۶ بعدازظهر از منزل خارج کرده و در دسترس مأموران جمع‌آوری زباله قرار دهند.

همان‌گونه که از برنامه دقیق شهرداری برای تفکیک و بازیافت زباله برمی‌آید، مدیریت پسماند مسئله‌ای بسیار جدی و مهم در این کشور تلقی می‌شود که نه تنها شهروندان بلژیکی بلکه کلیه مهاجران و مسافران نیز ملزم به رعایت آن هستند. برای مثال تمام آموزشگاه‌های زبان موظف هستند در محتوای آموزشی خود جلساتی را به آموزش انواع زباله به مهاجران اختصاص دهند.

تصویر صفحه قبل، راهنمای مصور تفکیک زباله در منازل است که شهرداری آن را بین شهروندان توزیع می‌کند. از آن جایی که زبان‌های رایج در بلژیک هلندی، فرانسوی و انگلیسی است، این بروشور توضیحاتی به هر سه زبان ارائه می‌دهد.

همان‌طور که در تصویر ملاحظه می‌کنید، ظروف فلزی و فویل‌های آلومینیومی، کارتن نوشیدنی‌ها، کلیه بطری‌ها و ظروف پلاستیکی در کیسه زباله آبی ریخته می‌شود (سایر پلاستیک‌ها باید در کیسه زباله سفید ریخته شود).

زباله‌های خانگی مانند (پسماندهای غذایی، سایر زباله‌های پلاستیکی و ...) در کیسه زباله سفید ریخته می‌شود. کاغذها و مقواها در کیسه زباله زرد ریخته می‌شود. کاغذها باید خشک و تمیز باشند.

دور ریختنی‌های باغچه مانند شاخ و برگ درختان و برگ گل‌ها به استثنای خاک در کیسه زباله سبز ریخته می‌شود. نکته جالب آنکه مأموران شهرداری به صورت تصادفی بعضی از کیسه زباله‌ها را باز می‌کنند و اگر زباله به صورت اشتباه تفکیک شده باشد، صاحب خانه شامل اخطار و جریمه نقدی می‌شود. بی‌توجهی به اخطار و جریمه نیز موجب افزایش مبلغ جریمه و احضار به دادگاه می‌شود. پس از تفکیک دقیق زباله‌ها، شهروندان بلژیکی موظف هستند طبق تقویمی که در اختیارشان قرار می‌گیرد،

شهرها

شهرداری ساری / شماره دوم

۴۲

تفکیک زباله در خانه ما

زباله معضل زیست محیطی این روزهای کشور و به خصوص استان ماست. جنگل‌های بکر و زمین‌های با ارزش تبدیل به محل‌های دپوی زباله شده‌اند. آب بعضی از رودخانه‌ها با ورود شیرابه‌ها و یا انباشت زباله در نزدیکی آن‌ها آلوده شده است. در زمان تنظیم این مقاله متأسفانه محل دپوی زباله‌های یکی از شهرهای استان، به دلیل افزایش دما و فشردگی زباله‌ها دچار حریق شده و آتش حدود ده هکتار از جنگل‌های آن منطقه را به کام خود کشیده است.

لحظه‌ای تأمل کنیم و به این مسئله بپاندیشیم که ما به عنوان ساکنان این استان برای حل معضل زباله چه می‌توانیم انجام دهیم؟ تفکیک زباله در خانه، آپارتمان، مدرسه و یا محل کار ما چه جایگاهی دارد؟ وقت آن است که شهرداری‌ها به صورت جدی به تدوین برنامه‌هایی برای همگانی‌سازی تفکیک زباله، افزایش بازیافت و حل معضل زباله‌ها بپردازند و ما شهروندان نیز مسئولانه به تفکیک زباله‌ها بپردازیم.

منابع

- بررسی روند توسعه و تکمیل روش‌های مدیریت مواد زائد جامد، (۱۳۹۲)، اداره طرح و برنامه شهرداری ساری.
- حلوانی، مهرداد، در مورد زباله‌ها چه می‌دانیم؟
- Swift Gary, 1973, Garbage Separation at the Source.
- Environmental Awareness & Research Unit of Cork Country Council, (2015); A Guide to Managing Your Household Waste & Domestic Waste through 6 Steps: Rethink, Reduce, Reuse, Repair, Restore, Recycle.
- www.belgium.be/en/environnement

به یاد شرام محمدی

کارگر پتروشیمی ماهشهر که هنگام آتش گرفتن قسمتی از پتروشیمی به دل آتش زد و با بستن شیر فلکه هگزان از گسترش آتش، نابودی پتروشیمی و کشته شدن چند صد نفر جلوگیری کرد و در اثر شدت سوختگی جان خود را از دست داد.

و علی قانع

آتش‌نشانی که جان خود را در راه نجات هموطنش فدا کرد. در این راستا، علاوه بر ابراز همدردی آتش‌نشانان ایرانی، آتش‌نشانان آلمانی نیز از شهر ویلش با ارسال ایمیلی به سازمان آتش‌نشانی یاد او را گرامی داشتند.

در کمال بهت و ناباوری مطلع شدیم که همکار و دوست عزیزمان آقای علی قانع در یک عملیات اطفاء حریق در بیست و پنجم تیر ماه جانش را از دست داد. هر بار که یک آتش‌نشان جانش را در یک عملیات از دست می‌دهد ما را متوجه این حقیقت می‌کند که چقدر شغل ما خطرناک است. البته از مشخصه‌های روشن و بدیهی شغل ما این است که زندگیمان را برای نجات هموطن خود به مخاطره بیاندازیم.

آقای علی قانع تنها ۳۵ سال سن داشت و دارای دو فرزند بود. در این لحظات سخت و دشوار، تسلیت و همدردی‌مان را به خانواده مرحوم و همچنین به همکاران و دوستانش تقدیم می‌کنیم.

با سلامی پر از غم
رئیس آتش‌نشانی شهر ویلش
توماس متسر

پیروزی به دوراندیشی است و دوراندیشی با کسب تجربه بدست می‌آید. امام علی (ع)

آیین نامه

پیشگیری از آتش‌سوزی

در ژاپن

حسین جوینی

کارشناس ارشد مدیریت در سوانح طبیعی

۱ مجوز سازمان آتش‌نشانی به ساخت و سازها برای پیشگیری از وقوع آتش‌سوزی در ساختمان‌ها و جهت محافظت از جان و مال شهروندان، ملاحظات محافظت در برابر آتش‌سوزی باید در مراحل طراحی ساختمان‌ها در نظر گرفته شود. برای این منظور، قانون آتش‌نشانی و قانون استاندارد ساختمانی تصریح نموده‌اند که ناظران ساختمانی شهر یا متخصصان نظارت و بازرسی برگزیده و منتخب باید قبل از اینکه اجازه ساخت ساختمان را به مالکان آن بدهند، از ریاست آتش‌نشانی یا ریاست یکی از ایستگاه‌های آتش‌نشانی محل، موافقت‌نامه کسب نمایند. خانه‌های خارج از حوزه استحقاقی آتش‌نشانی یا مانند آن از قبیل حومه شهر از این قانون مستثنا هستند. بر اساس این نوع سیستم دریافت مجوز، نقشه‌های ساختمانی توسط سازمان آتش‌نشانی بازدید شده و با استناد به قانون آتش‌نشانی، قانون استاندارد ساختمانی و دیگر قوانین و مقررات مرتبط، دستورالعمل‌های ایمنی در برابر آتش‌سوزی به مالکان داده می‌شود. در سال ۲۰۱۲ تعداد ۵۲۹۳۱ ساختمان، این مجوز را دریافت نموده‌اند.

ساختمان‌ها در ابر شهر توکیو در حال وسیع‌تر شدن و مرتفع‌تر شدن هستند، درعین حال، شیوه‌های مدیریت آن‌ها و نوع کسب و کار در آن‌ها با پیشرفت جهانی سازی و فناوری‌های اطلاعاتی نیز تغییر می‌یابد. مدیریت پیشگیری از آتش، تجهیزات محافظت در برابر آتش‌سوزی، روش‌های تخلیه اضطراری و حفاظت در برابر آتش‌سوزی در آن‌ها نیز به طور چشمگیری پیشرفت نموده است. آتش‌نشانی شهر توکیو به طور فعال در حال ارتقای ایمنی آتش‌سوزی برای محیط‌های کاری است. این امر نیازمند اقدامات جامع و مناسب ایمنی در برابر آتش‌سوزی برای هر نوع از تصرفات ساختمانی است. در زلزله بزرگ شرق ژاپن که در ماه مارس سال ۲۰۱۱ رخ داد، خیابان‌های توکیو مملو از مسافران و رهگذرانی بود که به علت تعلیق خدمات حمل و نقل عمومی، قادر به بازگشت به منازلشان نبودند. از این رو بر اساس پیشنهادها، کارگروه‌ها، آتش‌نشانی شهر توکیو همگام با پیشرفت‌های اجتماعی به بازبینی قوانین و مقررات ایمنی پرداخته و به طور فعال اقدامات پیشگیری از حریق در ساختمان‌ها را ارتقا داد که در ادامه به شرح آن می‌پردازیم.

۴ شروع برنامه آموزشی مهندسی ایمنی در برابر آتش

اخیراً، در توکیو تغییر وضعیت دادن در ساختمان‌هایی که به تأیید ساختمان توسط مالک یا یک آژانس بازبینی مجوز دارد، نیاز ندارد در حال افزایش است. برای بهبود بیشتر عملکرد حفاظت از آتش در این ساختمان‌ها، برنامه‌ای آموزشی بر اساس قانون بازبینی‌شده پیشگیری از آتش‌سوزی در سال ۲۰۰۶، برای متخصصان مهندسی ایمنی در برابر آتش‌سوزی که سطح ایمنی در برابر آتش‌سوزی این‌گونه ساختمان‌های در حال ساخت را بررسی می‌نمایند، انجام گرفت. از زمان شروع این سیستم ۵۴۰۰ نفر این آموزش‌ها را گذرانده‌اند.

۵ اجرای صحیح بازدید میان مدت و بازدید نهایی

در اکتبر ۲۰۰۶، قوانین الزام آیین‌نامه پیشگیری از آتش‌سوزی تا حدی بازبینی شده و بازدیدهای میان مدت، جایگاهی قانونی و شفاف به عنوان بازدیدی کمکی برای تکمیل بازدید نهایی ساختمان پیدا نمود. با این بازبینی، از ابتدای آوریل ۲۰۰۷ سازمان آتش‌نشانی بازدیدهای بسیار سخت‌گیرانه تری برای اطمینان از رعایت استانداردهای ایمنی در برابر آتش‌سوزی توسط مالکین ساختمان‌ها انجام می‌دهد.

ادامه دارد ...

گردآوری و ترجمه از حسین جویی، کارشناس ارشد آموزش سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ساری، عضو گروه ۱۰ نفره ایرانی به کشور ژاپن در سال ۲۰۱۲ جهت شرکت در دوره ۲۱ روزه فرماندهی عملیات آتش‌نشانی منبع: وب سایت سازمان آتش‌نشانی توکیو - حرات آتش‌نشانی کوبه

۲ گزارش دهی در خصوص استفاده یا تغییر وضعیت ساختمان‌ها

از ابتدای ماه آوریل ۲۰۰۶ سیستم گزارش‌دهی در خصوص استفاده و تغییر وضعیت ساختمان‌ها به شکل زیر تقویت شد:

- افرادی که ساختمان‌های در دست ساخت، تعمیر یا با تغییرات کاربری دارند، باید هفت روز قبل از شروع به کار، اطلاعات لازم را در این خصوص به رئیس یکی از ایستگاه‌های آتش‌نشانی گزارش دهند.
- آن دسته افرادی که قصد استفاده از کل یا قسمتی از ساختمان را دارند، باید هفت روز قبل از استفاده از آن با مراجعه به رؤسای یکی از ایستگاه‌های آتش‌نشانی، مراتب فوق را به همراه اطلاعات لازم در این خصوص گزارش داده تا بازدید ایمنی از ساختمان آن‌ها انجام شود.
- آن دسته از افرادی که قصد دارند از کل یا بخشی از ساختمان به طور موقت به عنوان فروشگاه و سایر اماکنی که توسط عموم مردم بازدید می‌شود، استفاده کنند، باید هفت روز قبل از استفاده موقت از ساختمان مراتب فوق را به یکی از رؤسای ایستگاه‌های آتش‌نشانی، گزارش داده تا بازدید ایمنی از آن مکان به عمل آید.
- آن گروه از افرادی که قصد استقرار آشپزخانه، سیستم گرمایش هوای گرم، تجهیزات تبدیل و تجهیزات مولد سلول سوختی را دارند، باید هفت روز قبل از شروع نصب، اطلاعات مربوط را به یکی از رؤسای ایستگاه‌های آتش‌نشانی ارائه نموده تا بازدید ایمنی انجام گردد.

۳ ارتقای ساختمان‌های ایمن در برابر آتش‌سوزی

در ابتدای اکتبر ۲۰۰۶، سیستم نشان گذاری ساختمان های تأیید شده در برابر آتش‌سوزی توسط آتش نشانی توکیو آغاز گردید. این سیستم نیازمند آن است که رؤسای هر یک از ایستگاه های آتش‌نشانی به محض درخواست از سوی مدیریت ساختمان، ساختمان مذکور را بازبینی و بازدید نموده و اگر ساختمان از نظر ایمنی در برابر آتش‌سوزی به عنوان فراتر از استاندارد یا عالی طبقه‌بندی شود، تأییدیه ساختمان ایمن در برابر آتش‌سوزی (نشان عالی) را می‌توان بر روی ساختمان در معرض نمایش گذاشت. این علامت و تأییدیه در مکانی قابل رؤیت نصب شده و به شهروندان اجازه می‌دهد تا در یک نگاه متوجه شوند که ساختمان مذکور با استانداردهای ایمنی در برابر آتش‌سوزی مطابقت داشته و ایمنی لازم را دارا می‌باشد. از سوی دیگر به لطف این سیستم، مدیران تجاری تشویق به بهبود الزامات ایمنی در برابر آتش‌سوزی در ساختمان‌شان جهت کسب این نشان و گواهی می‌شوند. همچنین در آغاز سال ۲۰۱۱ وب سایت آتش‌نشانی توکیو با یک برنامه جستجوی مکان و اطلاعات ساختمان‌های تأیید شده که قابلیت نمایش بر روی نقشه را دارد، به این امر کمک کرد. این برنامه به شهروندان حس ایمنی و امنیت در ساختمان‌هایی که از آن‌ها استفاده می‌کنند را ارائه خواهد نمود. لازم به ذکر است که از ۳۱ مارس ۲۰۱۳ تعداد ۹۲۸ ساختمان توسط آتش نشانی توکیو موفق به دریافت این تأییدیه شدند.

شهری

شهرداری ساری / شماره دوم

۴۶

نمونه تأییدیه ایمنی ساختمان (نشان عالی)

علی حامد حق دوست

جلال شمس اذران

خدیجه خویید

دکتر حسن اسحاقی

دکتری روانشناسی تربیتی

• وقتی گرفتار شدی و درون چاه افتادی، اجازه نده افکار منفی و خود تخریبی باعث عمیق‌تر شدن آن چاه شود. باید به خود کمک کنی و با افکار هوشمندانه و خلاقانه مسیر رهایی و بیرون آمدن از چاه را دنبال کنی.

• هر وقت به آخر خط رسیدی، بدانی صفحه بعدی هست و می‌توانی از خط اول صفحه بعد شروع کنی.

• زندگی را پایان نملایمات نیست؛ باید بیاآموزی که نملایمات را بخشی از زندگی بدانی.

کسانی که به تو بدی کردند را ببخش؛ نه به خاطر اینکه شایسته بخشیده شدن هستند بلکه چون تو لایق آرامشی. با نبخشیدنشان آرامش را از خودت دور می‌کنی.

• اگر مدتی است که نتوانستی از ته دل بخندی، احساس خوبی از خودت نداری، دائم از خودت ایراد می‌گیری، تنهایی را به بودن با دیگران ترجیح می‌دهی، آینده را کوتاه می‌بینی، از لحظاتی لذت نمی‌بری، افکار منفی زیادی به ذهنت می‌آید، اشتها به غذا و میزان خوابت تغییر کرده؛ بدان حالت اصلاً خوب نیست و نیاز به روان‌شناس داری پس از خودت مراقبت کن.

• همه فکر می‌کنند بهترین لحظه‌های زندگی زمانی است که هیچ مشکلی نداری و خوش و شاد هستی، دقت کردی آن لحظات با چه سرعتی می‌گذرد؟ حتی متوجه گذشتنش نیستیم. احتمالاً دلیلش این است که در آن لحظه قدر آن زمان را نمی‌دانیم، زیرا این عمرتان است که به سرعت برق می‌گذرد.

• وقتی به تنهایی بار مشکلات زندگی‌ات را به دوش می‌کشی، به پشت خودت بزن و به خودت بگو **بلند همت خدا قوت**. خوش بینی بهتر است یا بدبینی و بی‌اعتمادی؟

• به نظرم اگر قرار است با بدبینی کسی یا چیزی یا موقعیتی را برای خودم نگه دارم که همه عمرم را فدای مراقبت و حفظ آن کرده‌ام، این بهایی است به قیمت از دست دادن زندگی. اما اگر من از روی خوش‌بینی چیزی را از دست دادم، در آن لحظات، زندگی بدون نگرانی داشتم و این یعنی خوشبختی.

• دوست خوب کسی نیست که فقط تو را لایک کند، با خوشی هایت خوش باشد، با پول‌هایت تفریح کند، به خنده‌هایت بخندد و از تو تعریف کند. دوست خوب دوستی است که وقتی ناراحتی، درکت کند، با تو همدلی کند و غم تو را بفهمد؛ وقتی بی‌پولی، خودش داوطلبانه پول در اختیار بگذارد، بدون اینکه تو بگویی؛ برای رشد و بهتر شدن از تو انتقاد سازنده کند؛ موفقیت تو از ته دل او را خوشحال کند؛ وقتی نیستی، به یادش باشد و دلتنگت شود؛ همه چیزهای خوب و قشنگی که برای خودش می‌خواهد را برای تو بخواهد و همه چیزهای بدی که برای خودش نمی‌خواهد را برای تو هم نخواهد و در نهایت بی‌منت و بی‌نیت تو را به خاطر خودت دوست داشته باشد.

• در موفقیت یک تجربه وجود دارد؛ اینکه از چه راهی به دست بیاید. اما در شکست چند تجربه است؛ بررسی عللی که شکست خوردی و چطور می‌توانستی موفق شوی. به نظرت شکست آموزنده‌تر است یا موفقیت؟ پس ناراحت شکست نباش.

پنجمین جشنواره ملی بهار نارنج

روابط عمومی سازمان پارک ها
و فضای سبز شهرداری ساری

پنجمین دوره جشنواره ملی بهار نارنج از تاریخ ۱۶ اردیبهشت ماه سال جاری با حضور شهردار محترم شهر ساری، مسئولین شهری و حضور پرشور مردم استان و میهمانان خارجی در مرکز مازندران افتتاح شد. این نمایشگاه با ۱۲۰ غرفه که شامل غرفه‌های ویژه عرق‌گیری بهارنارنج به صورت صنعتی و سنتی، نقاشی کودکان و نوجوانان، دست‌سازهای سنتی، گیاهان دارویی، غذاهای سنتی، پوشش محلی، عکاسی، ظروف سنتی، آیین و نواهای مازندرانی و سایر فعالیت‌های فرهنگی در ساری به مدت ۱۸ روز پذیرای بازدیدکنندگان بود.

جشنواره امسال با شور و شکوهی فراوان و برای اولین بار در بزرگ‌ترین پارک شهر ساری، بوستان ملل، برگزار شد. لازم به ذکر است که جشنواره بهار نارنج سال جاری با حضور گروه‌های موسیقی سنتی اقوام مختلف ایران در فضای نمایشگاه و همچنین حضور مهمانان خارج از استان و کشور با هماهنگی تورهای گردشگری همراه بود.

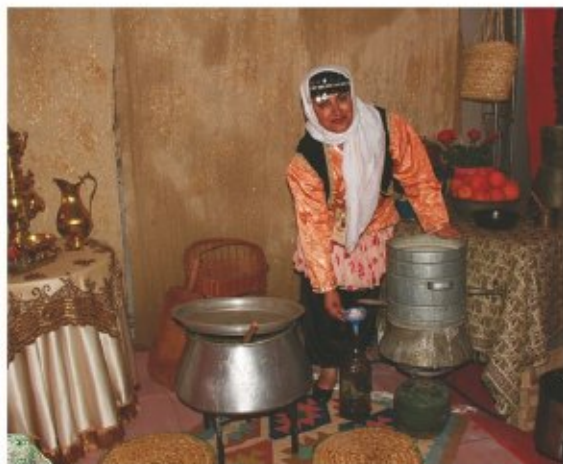
نمایشگاه جانبی بهارنارنج علاوه بر نمایش چگونگی بهره‌گیری از بهار نارنج به ویژه نحوه به دست آوردن عرق آن، هنرهای دستی، غذاهای بومی، لباس‌های سنتی و بسیاری دیگر از داشته‌های ساری و استان در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گرفت. اصحاب رسانه نیز به صورت همه روزه در فضای جشنواره و نمایشگاه حضور داشتند.

ساری

شهرداری ساری / شماره دوم

۵

اهداف جشنواره و نمایشگاه

- آموزش و ارتقاء فرهنگ شهروندی در حفظ و گسترش درخت نارنج در فضای سبز شهری و حفظ زیبایی منظر شهری.
- تبیین نقش و جایگاه مهم درخت نارنج در فضای سبز در زندگی شهروندان «سلامت روانی، اجتماعی و اقتصادی».
- گسترش و تبیین نقش درخت نارنج در فضای سبز شهری به منظور جذب گردشگر و صنعت گردشگری با حضور مهمانان از اقصای نقاط ایران و جهان در جشنواره.
- تفهیم اهمیت و جایگاه درختان نارنج، معرفی فرآورده های جانبی «غذایی، دارویی و صنعتی» و کسب درآمدهای پایدار و اشتغال زایی در اقتصاد استان.
- حفظ و گسترش آداب و رسوم بومی و انتقال آن به نسل های آینده.
- پیوند بین مراکز علمی و دانشگاهی، تولیدکنندگان، سرمایه گذاران، صنعتگران و مصرف کنندگان در راستای آشنایی بیشتر با درختان نارنج و فواید آن.

چهارمین جشنواره کشوری آتلیه معماری

آرش وحدت

کارشناس ارشد معماری

یکی از رویدادهای بی نظیر معماری ایران

معماری هویت هر جامعه ای را متجلی می نماید و روشنگر ویژگی های مختلف آن می باشد. همیشه تاریخ تحولات ایجاد شده در فرهنگ های انسانی و دگرگونی های جامعه، بارزترین و مهم ترین جلوه های خود را در سیمای شهرها و بناهای شهری نمایان ساخته اند. ارتقا دانش طراحان معمار و شهرساز یکی از مهم ترین مواردی است که باید به آن توجه ویژه ای داشت. برپایی و برگزاری مسابقات علمی و تخصصی در این راستا می تواند کمک شایانی به این مسئله نماید. با توجه به این امر، جشنواره کشوری آتلیه معماری که ویژه متخصصین و دانشجویان معماری است توسط معاونت فرهنگی و اجتماعی شهرداری ساری در حوزه علمی-تخصصی برنامه ریزی گردید.

پس از برگزاری موفقیت آمیز سومین دوره جشنواره در سال ۱۳۹۴، چهارمین دوره آن در اردیبهشت ۹۵ برگزار شد که همچون سال قبل با استقبال کم نظیر و چشمگیر علاقمندان مواجه شد.

از شاخصه های مهم این جشنواره می توان به مسابقه طراحی حضوری در قالب تیم های ۳ نفره، که از عوامل مهم و وجه تمایز آن می باشد، اشاره کرد. همین مسئله آن را در کشور منحصر به فرد نموده است.

برنامه های جشنواره شامل :

- مسابقه طراحی معماری به صورت حضوری که در سالن سید رسول حسینی برگزار گردید.
- مسابقه اجرایی که علاوه بر متخصصین و دانشجویان معماری با استقبال شهروندان ساری همراه گردید، در پارک ملل انجام شد.
- کارگاه های آموزشی معماری با حضور دو تن از اساتید مطرح کشور جناب آقای دکتر کوروش حاجی زاده (معمار برتر خاورمیانه در سال ۲۰۱۳) و جناب آقای دکتر احسان طایفه (مؤلف کتاب برگزیده سال با عنوان «ایده و خلاقیت در معماری ایران») در سالن اهل بیت (ع) تشکیل شد که علاوه بر این دو بزرگوار، اساتید معماری ساری و استان مازندران نیز حضور داشتند.
- نمایشگاه آثار دانشجویان و دانش آموزان معماری از مواردی که در چهارمین دوره جشنواره اضافه گردیده و در نوع خود بی سابقه می باشد، بخش دانش آموزی جشنواره است که آثار دانش آموزان معماری داوری خواهد شد.
- در چهارمین جشنواره بالغ بر ۲۵۰ نفر از اساتید، فارغ التحصیلان و دانشجویان معماری از سراسر کشور در قالب ۷۰ تیم از ۵۰ دانشگاه و ۲۰ شهر ایران حضور داشتند.

ان شهر آشوب

ساروی مازندرانی

عالم فرزانه و دانشمند پراوازه ایرانی، «ابو عبدالله محمد بن علی بن شهر آشوب سروی مازندرانی» معروف به رشید الدین، یکی از بزرگان علم و عمل قرن ششم هجری می‌باشد. عالمی که علاوه بر لبریز کردن جان خویش از نور علم و تقوا، برای طالبان حقیقت و معرفت، همچون مشعل هدایتی گردید که هنوز نورافشانی می‌نماید.

جد و پدر بزرگوارش از عالمان جلیل‌القدر بودند؛ جدش، مرحوم شیخ شهر آشوب از شاگردان برجسته و ممتاز شیخ طوسی به شمار می‌رفت. والد ماجدش، شیخ علی نیز از مکتب پدر بهره‌مند گشته و از فقها و محدثینی بود که در ضبط و نقل اخبار و آثار اهل بیت عصمت و طهارت تلاش بسیار نمود؛ ولی شهرت ابن شهر آشوب از پدر و جدش مضاعف شد و شهره آفاق گشت.

وی در این خانواده نورانی و دینی رشد نمود، توانست در سن ۸ سالگی حافظ کل قرآن شود و به لقب حافظ مفتخر شود. به واسطه همین ویژگی، رشد و تعالی یافته و عطش وی برای تحصیل بیشتر شد. وی به شهرهای زیادی همچون مازندران، مشهد، نیشابور، سبزوار و حتی ممالک عراق، سوریه و ... سفر نمود تا بتواند از معارف اهل بیت بهره‌مند شود. این تلاش پیگیر ابن شهر آشوب، باعث شد تا وی در علوم و فنون گوناگونی از قبیل تفسیر، حدیث، فقه، اصول، قرائت، ادبیات عرب، شعر و غیره، به حد کمال رسد و مجتهدی مسلم و عالمی ذوفنون گشته و در شهر بغداد که از شهرهای بزرگ اسلامی آن عصر بود و فرقه‌های مختلف اسلامی در آن شهر زندگی می‌کردند، مقیم گردد.

از علمای زمان او می‌توان «شیخ ابوالفتح رازی»، «ابوعلی طبرسی» (صاحب کتاب مجمع‌البیان) و «زمخشری» را نام برد. ابن شهر آشوب در حلب اقامت گزید و در همان‌جا نیز در سال ۵۸۸ ه.ق درگذشت.

شهرچا

شهرداری ساری / شماره دوم

۵۴

ولادت

این فقیه فرزانه در سال ۴۸۸ ه.ق (و به قولی ۴۸۹ ه.ق) در خاندان علم و فضیلت به دنیا آمد.

تحصیلات

او وقتی به هشت سالگی رسید، تمام قرآن را حفظ کرد و دروس مقدماتی و ادبی را فرا گرفت و بعد از آن به تحصیل علوم و معارف دینی مثل فقه اصول، حدیث، رجال، کلام و تفسیر پرداخت.

آغاز تحصیلات عالی او دقیقاً معلوم نیست. وی پس از سالیانی اقامت در حوزه‌های علمیه ایران و استفاده از محضر دانشمندان و اساتید بزرگ و مسافرت‌های علمی در سرزمین‌های مختلف ایران، در سال ۵۴۷ ه.ق با کوله باری از دانش و معنویت به بغداد عزیمت کرد. در بغداد که پایتخت بنی‌عباس و مشهورترین مرکز علوم اسلامی آن روزگار بود و دانشمندان زیادی در آن زندگی می‌کردند، اقامت گزید و به تدریس علوم و فنون مختلف پرداخت.

اساتید

شهر آشوب بیشترین علوم را از محضر اساتیدی که نام ایشان را ذکر می‌نماییم، استفاده نموده است.

- شیخ شهر آشوب، جد بزرگوار وی
- شیخ علی، پدر دانشمندش
- واعظ نیشابوری
- شیخ ابوعلی فضل بن حسن طبرسی (صاحب مجمع البیان)
- ابومنصور طبرسی (صاحب احتجاج)
- قاضی شیخ ناصح الدین آمدی (صاحب «غررالحکم و درر الکلم»)
- ابوالفتوح رازی (صاحب تفسیر رازی)

ابن شهر آشوب همچنین از محضر علمای اهل سنت همچون ابوعبدالله محمد بن احمد نطنزی و جارا... زمخشری معتزلی استفاده نموده است.

شاگردان

بزرگانی که از محضر ایشان استفاده نموده‌اند، عبارتند از:

- علامه سید محمد بن زهره حلبی
- شیخ جمال‌الدین ابوالحسن علی بن شعرة حلبی جامعانی
- شیخ تاج‌الدین حسن بن علی دربی
- شیخ یحیی بن محمد سوراوی

سفرهای ابن شهرآشوب

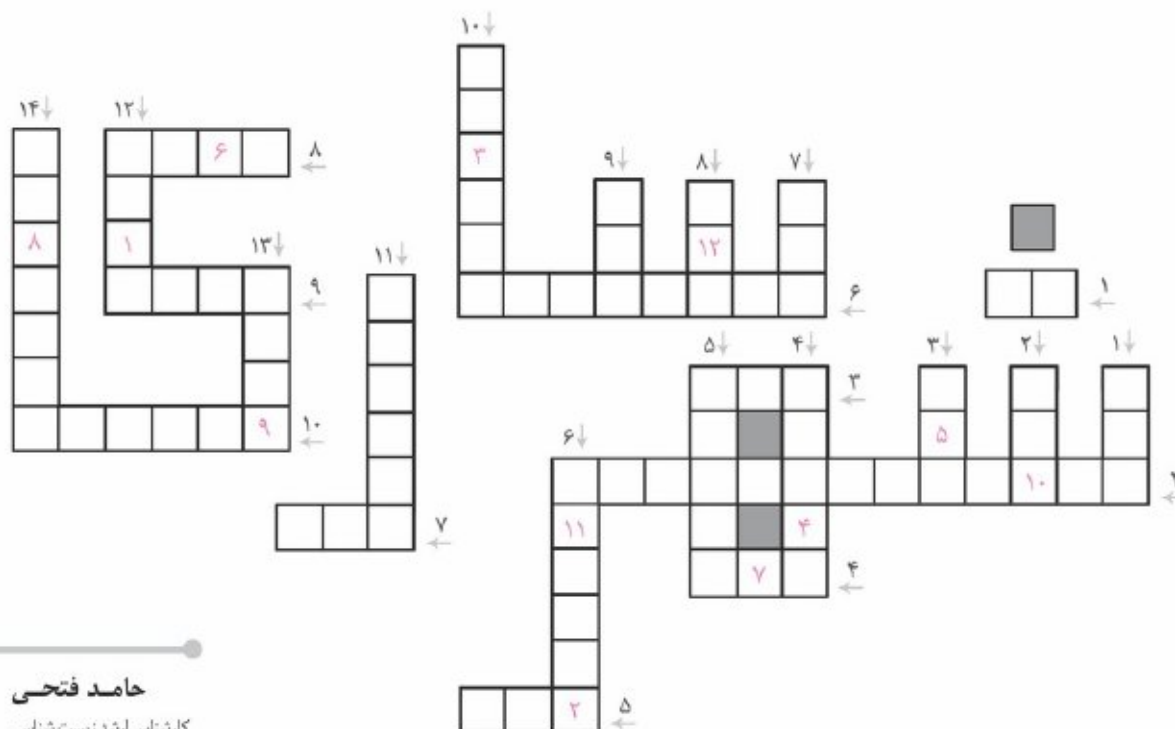
درباره سفرهای علمی وی نوشته‌اند که ایشان به دنبال درگیری با حکمران مازندران، آن دیار را ترک کرده و رهسپار بغداد شد. پس از مدتی اقامت در بغداد و در دوران خلافت مستضی (۵۶۶-۵۷۴ ه.ق) به سبب سعی او در گسترش عقاید و افکار حنبلی و اقتدار علمای حنبلی، بغداد دیگر مکان مناسبی برای ادامه فعالیت ابن شهرآشوب نبود؛ از این رو، در اوایل خلافت مستضی به حله رفت و در ۵۶۷ ه.ق در آنجا به تدریس پرداخت و ظاهراً در همین سفر، ابن ادریس و ابن بطریق از وی حدیث شنیدند.

ظاهراً سفر وی به موصل به هنگام وزارت «جلال‌الدین ابوالحسن علی بن محمد» در ۵۷۱ ه.ق صورت گرفته و احتمالاً با عزل او از وزارت در سال ۵۷۳ ه.ق، ابن شهرآشوب موصل را به مقصد حلب که در آن زمان «حمدانیان» پناهگاه شیعیان شده بودند، ترک کرده است.

تألیفات

آثاری که از وی به یادگار مانده است، عبارتند از:

- متشابه القرآن و مختلفه
- مناقب آل ابی‌طالب (علیهم السلام)
- معالم العلماء
- مثالب النواصب
- المخزون المکنون فی عیون الفنون
- الطرائق فی الحدود و الحقائق
- مائده الفائدة
- امثال فی الامثال
- الاسباب و النزول علی مذهب آل الرسول
- الحاوی
- الاوصاف
- المنهاج
- الفصول فی النحو
- الجدیده
- انساب آل ابی طالب (علیهم السلام)
- الاربعین حدیثاً در مناقب حضرت فاطمه (علیها السلام)
- نخب الاخبار
- الخصایص الفاطمیه
- بیان التنزیل
- الموالد.

حامد فتحی

کارشناس ارشد زیست‌شناسی

عمودی:

۱- ارتعاشی از انواع انرژی است که توسط حس شنوایی درک شده و سرعت آن در جامدات بیشتر از مایعات و گازها می‌باشد. ۲- ستایش. ۳- انجمنی جهت بهبود و بالا بردن سطح کیفی مجموعه واحدها که از سوی گروهی از افراد دارای یک حرفه تشکیل شده و پیدایش آن در ممالک اسلامی به قرن سوم هجری، دوره شکوفایی تمدن اسلامی و رونق تجارت و شهرنشینی برمی‌گردد. ۴- فلات و منطقه‌ای کوهستانی در جنوب غربی خاک سوریه که اکنون در اشغال اسرائیل بوده و در فارسی به معنی گردیدن و گرد گشتن در کارزار و دوانیدن اسب است. ۵- به شیره گرفته شده از میوه‌هایی همچون انگور و انجیر اطلاق می‌شود. ۶- یکی از انواع حرکات اسب و برخی از چهارپایان که به آن دو ضرب هم گفته می‌شود. ۷- جانورانی دارای بدن دراز و فاقد ضمام واضح. ۸- از بهترین شهرهای جهان به لحاظ شاخص کیفیت زندگی. ۹- زوائد جانبی ساقه و اندامی پهن در گیاهان که نقش‌هایی همچون تعرق، تعریق، فتوسنتز و تنفس را برعهده دارد. ۱۰- راندمان و بهره‌وری. ۱۱- واژه‌ای بین‌المللی و مجموعه عبور و مرور وسایل نقلیه و اشخاص و حیوانات در راه‌ها که متشکل از سه عامل انسان، راه و وسیله نقلیه می‌باشد. ۱۲- گیاهی خودرو، جنگلی و خوشمزه از تیره گل‌سرخیان. ۱۳- از روغن‌های گیاهی پرمصرف جهان که از میوه درخت نخل روغنی به دست می‌آید و مضراتی نیز دارد. ۱۴- از ستاره‌های فوتبال مطرح اروپا و جهان طی سال‌های اخیر.

سوال جدول: رویکردی نوین در شهرسازی؟

رمز جدول را از طریق شماره پیامک ۳۰۰۰۷۱۳۷۳

برای ما ارسال کنید. به پاسخ‌های درست به قید

قرعه هدیه‌ای تقدیم می‌گردد.

افقی:

۱- یکی از پرجمعیت‌ترین شهرها و وسیع‌ترین شهرداری‌های اروپا. ۲- نحوه استفاده از زمین‌های شهری و وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور و میزان تراکم جمعیت، تراکم در واحدهای شهری، اولویت‌های مربوط به مناطق بهسازی، توسعه و حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری بر اساس آن تعیین می‌شود. ۳- بخشش دارایی‌ها و علم. ۴- بکر. ۵- حذف شاخه‌های اضافی جهت عبور هوای بیشتر، رسیدن نور کافی به آن‌ها و آرایش شکل ظاهری درخت برای نیل به محصول مرغوب. ۶- قابلیت‌هایی که برای داشتن ساختمانی محکم، بادوام و انعطاف‌پذیر، مواد و مصالح تقویت‌کننده بتن باید آن را داشته باشند. ۷- عنصری شیمایی که به عنوان ضدعفونی‌کننده و سفیدسازی پارچه‌ها و در صنعت نیز استفاده می‌شود. ۸- از شاخص‌های تفکیک شهر از روستا و همچنین از معیارهای اساسی و پایه‌ای قدرت و ثروت در دنیا. ۹- با عبور جریان هوای گرم و مرطوب از روی شکر تهیه شده و گاهی در فرایند تولید آن، موادی دیگر مانند اسانس‌های میوه‌ها، قهوه، کاکائو و زعفران نیز می‌افزایند. ۱۰- کم ارتفاع‌ترین کشور جهان واقع در جزیره‌ای در اقیانوس هند.

شهرها

شهرداری ساری / شماره دوم

۵۶

قایقی خواهم ساخت ...

پشت دیابا شری است
 که در آن پنجره نارو به تجلی باز است
 بام با جای کبوترهایی است که به فواره هوش بشری می نگرند
 دست هر کودک ده ساله شهر شانه معرفتی است
 مردم شری به یک چینه چنان می نگرند
 که به یک شعله، به یک خواب لطیف
 خاک، موسیقی احساس تو را می شنود
 و صدای پر مرغان اساطیری آید در باد
 پشت دیابا شری است
 که در آن دست خورشید به اندازه چشمان سحر خیزان است
 شاعران وارث آب و خرد و روشنی اند
 پشت دیابا شری است
 قایقی باید ساخت ...

سهراب سپهری

شاید برایتان پیش آمده که وقتی در کوچه و خیابان قدم می زنید مکانی را بیشتر دوست داشته باشید. اما از همه مهم تر آن است که به دنبال یافتن این علت باشیم که:

چرا آن را دوست داریم؟

شاید با این راه بتوانیم بار دیگر شهرهای انسانی تر و مردمی تری را خلق کنیم.

مقاله فراخوان

نویسندگان، صاحب نظران و متخصصان محترم می‌توانند مطالب، مقالات، گزارش‌ها، عکس و آثار خود را در حوزه مسائل مرتبط با شهر، از طریق راه‌های ارتباطی نشریه ارسال نمایند.

راهنمای تدوین و ارسال مقاله‌های علمی - پژوهشی

- مقاله یا متن ادبی ارسالی به زبان فارسی بوده و قبلاً در جایی چاپ نشده باشد.
- هیئت تحریریه پس از داوری، پذیرش مقاله یا متن ادبی را اعلام خواهد کرد.
- مسئولیت صحت مندرجات مقاله‌های علمی با نویسنده یا نویسندگان آن است.
- همراه مقاله نام و نشانی دقیق، شماره تلفن نویسنده یا نویسندگان و محل خدمت آنان ذکر شود.
- مقاله در برگه‌های A4 و با قلم B Nazanin اندازه ۱۲ نوشته شود.
- مطالب به پست الکترونیکی دفتر فصلنامه ارسال گردد.
- فصلنامه در ویرایش مقالات آزاد است.
- عنوان مقاله گویا و بیانگر محتوای مقاله باشد. نام و نام خانوادگی، درجه علمی و مؤسسه‌ای که مؤلف در آن اشتغال دارد در زیر عنوان قید شود.
- اصالت نوشتار رعایت شده و در موارد برداشت مطلب از منابع دیگر، ارجاع به صورت کامل ذکر گردد.

مقالات و آثار برتر از طرف شهردار محترم مورد تشویق قرار می‌گیرند.

پست الکترونیک: shahrepooya94@gmail.com

شماره تماس: ۰۱۱-۳۳۵۱۶۱۴۸ و ۰۱۱-۳۳۵۱۶۰۲۶

نمابر: ۰۱۱-۳۳۵۱۶۱۴۸ سامانه پیامکی: ۳۰۰۰۷۱۳۷۳

پاسخ مسابقه ضرب المثل

دو مورد از بهترین پاسخ های دریافت شده برای مسابقه ضرب المثل شماره اول فصلنامه شهر پویا:

«ش گت دار تن ج نوج بزَنیم»

پاسخ شماره ۱:

وقتی به دنبال معنی «دار» در فرهنگ‌های متفاوت می‌گردیم، این موارد استنباط می‌شود:

شجر و درخت از دار ضعیف‌تر هستند و دار به معنی رُستنی بزرگ و ستبری است که دارای ریشه، ساقه و شاخه‌های فراوان باشد. همچنین دهخدا می‌نویسد: «به گمان من در قدیم کلمه درخت، بر بزرگتر از بوته و کوچکتر از دار اطلاق می‌شد». دار یک واژه پهلوی ساسانی است که در زبان طبری (مازندرانی) محفوظ مانده است. نکته جالب آن که این واژه در زبان فارسی هم کاربرد دارد مانند دارکوب، سپیدار یا حتی در شعر سهراب:

من پر از نورم و شن

و پر از دار و درخت

پر از راه از پل از رود از موج

پر از سایه برگی در آب

چه درونم تنهاست

ضرب المثل «ش گت دار تن ج نوج بزَنیم» به این معناست که باید از درخت تنومند خودمان جوانه بزَنیم. یعنی جوانه زدن (رشد و بالندگی) زمانی ممکن است که از درخت هویت، اصل و فرهنگ خود جدا نشویم و به آن تکیه کنیم. گویی پیشینیان ما از ورای قرون و اعصار، امروز را پیش بینی کرده اند و به ما پیام می‌دهند که در این عصر آهن و مدرنیته، اصالت خود را فراموش نکنیم؛ چرا که مازندران با توجه به ظرفیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بالایی که دارد، همچون درخت تنومندی است که می‌توان به آن تکیه کرد و ماحصل آن به بار آوردن میوه‌های خوب خواهد بود.

همانطور که ضرب المثل دیگر مازندرانی می‌گوید: «دار آتا جا ایستائن ج قد کُشنه» یعنی درختی که در یک جا بایستد ریشه هایش تقویت می‌شود، به اطراف رسوخ پیدا می‌کند و تنومند می‌شود (و البته پر واضح است که مفهوم این مثل، جدا از رکود و رخوت است). امید است دست در دست هم، فرهنگ و هویت خود را حفظ کنیم و درخت فرهنگ را پربارتر نماییم.

علی رضائی پاچی

پاسخ شماره ۲:

این ضرب المثل یعنی اصل و ریشه خودمان را از یاد نبریم و با تکیه بر آن تازگی، نو شدن و پیراسته شدن را تجربه و رشد کنیم. ما مازندرانی هستیم و باید اصالت و فرهنگ ما زنی خودمان را حفظ کنیم و از یاد نبریم. باید زبان، فرهنگ و سنت‌های دیرینه مازندرانی را زنده نگه داریم، رشد دهیم و به آیندگان منتقل کنیم. این گونه می‌توانیم بر خود بی‌بالیم که مازندرانی هستیم.

ش گت دار تن ج نوج بزَنیم

تا اگه گت دار پیر بیه یا خدا نکرده از بین بورده، نسلش بُمونده و از یاد نُشووه.

فاطمه فلاح

فراخوان مسابقه عکس منظر شهری

شهرهای برخوردار از محیط بصری مطلوب قادرند با افزایش تجربه زیباشناختی شهروندان موجبات ارتقای تصویر ذهنی جامعه از خویش و تقویت غرور مدنی آن‌ها را فراهم سازند.

از عکاسان و علاقه‌مندان به عکاسی دعوت می‌کنیم مناظر زیبای شهری پیرامون خود را در موضوعات زیر در قالب تصویر ثبت و برای ما ارسال نمایید.

کوچه / محله / خیابان / میدان

شرکت‌کنندگان در صورت تمایل می‌توانند در چند سطر به دلایل انتخاب منظر مورد نظر و معیارهای زیباشناختی آن اشاره نمایند.

به ۳ اثر برتر جوایزی اهدا می‌گردد و در شماره آینده با ذکر نام عکاس در فصلنامه منتشر می‌شود.

پست الکترونیک: shahrepooya94@gmail.com

شماره تماس: ۰۱۱-۳۳۵۱۶۱۴۸ و ۰۱۱-۳۳۵۱۶۰۲۶

آدرس پستی: ساری، بلوار آزادی میدان شهید قاسمی

ساختمان مرکزی، شهرداری ساری، اداره طرح و برنامه

